

Iz vsebine

Na 3. strani: *Smole med ljubljanskimi borci*

Na 4. strani: *O neuvrščenih*

Na 5. strani: *Kako gospodarijo laški pivovarji*

Na srednjih straneh: *Vrsta prispevkov o NOB*

Ob 45-letnici prvega zasedanja SNOS

Zgodovinski posnetek: na prvem zasedanju Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta so bili tudi predsednik Avnoja dr. Ivan Ribar, član CK KPJ Moša Pijade, član Avnoja Vlada Zečević, sekretar Avnoja Radoljub Čolaković, šef britanske vojaške misije pri GS NOV in POS major William Jones.

Zrcalce na steni, povej

Če izzzamemo ustanovitev Socialdemokratske zveze Slovenije, sta bili minuli teden v ospredju politične pozornosti v naši republiki dve seji zveze komunistov. Mislimo na četrtkovo sejo CK ZK Slovenije in na petkovo, 21. sejo CK ZK Jugoslavije.

Obe omenjeni seji sta se vsebinsko razlikovali kakor dan in noč.

Slovenski komunisti se obračajo navzven

Četudi si CK ZKS to pot ni nakopal kakšnih globljih programskih pretenzij, kajti sklenil se je ukvarjati predvsem z vprašanji interne narave (sklic 11. kongresa ZKS, sklic 14. kongresa ZKJ, začetne priprave na ta shoda, volitve v zvezi z menjavo zastopstva v CK ZKJ in njegovem predsedstvu), je vendarle po sili občin družbenih razmer izdano prestopil tako začrtane okvirje. O tem se je lahko prepričal vsakdo, kdor se je seznanil z ostro intoniranim uvodnim referatom Slavka Soršaka, s sintetičnimi opozorili Milana Kučana na aktualne družbene naloge zveze komunistov in z 19 večidel tehničnimi razpravnimi prispevki.

Poglavitno sporočilo te seje je pač: priprav na kongrese, čeprav so bili časovno izsiljeni, ne gre pojmovati kot neko bolj ali manj zaprto cehovsko aktivnost. Komunisti morajo priti ven iz svojega kroga ter se spopasti s problemi vse družbe. To pomeni, da morajo kar se da neposredno odgovoriti na bivanjska vprašanja delavcev, kmetov, inteligence, mladine, upokojencev. Ko se z vso odgovornostjo odprto in dejavno vključujejo v skupno družbeno prizadevanje, da se izkoplje iz krize, se slovenski komunisti torej prvenstveno zavzemajo za reševanje nakopičenih socialnih problemov. Brezposelnost, nastajanje »tehnoloških presežkov«, životarjenje na robu preživetja, vzpostavljanje neučinkovitih proizvodnih programov, ki predvsem povzročajo in ohranjajo vso to bedo — to so pojavi, proti katerim je treba stopiti v najodločnejši boj!

Enako intenzivno kot z zdajšnjimi razmerami se velja spopasti z vprašanji razvoja. Pri tem je nadvse pomembno, da se v Jugoslaviji urede mednarodni odnosi in da se spravi v življenje najustreznejši projekti, kako ustvarjalno prodreti v svet.

Močan poudarek dajejo slovenski komunisti prizadevanju za pravno državo. Brez spoštovanja ustavnosti in zakonitosti ne bomo dosegli nič. Upreti se je praksi, da se kadrovska in druga vprašanja rešujejo na neinstitucionalen način, na primer z mitingi ali podobnimi nelegitimnimi sredstvi.

Kongresne priprave so najožje povezane z oblikovanjem nove ustave. Od le-te državljeni pričakujejo, da bo med vsem drugim trajno razrešila razmerja med republikami in pokrajinama ter zvezno državo. Za Slovenijo so te rešitve posebej pomembne zategadelj, ker je bil po Jugoslaviji umetno razširjen dvom, ali je naša republika iskreno privržena SFRJ; nekaj ljudi v naši republiki se menda zares ne čuti več trano pripadne skupni državi. Zadnji čas je torej, da se ugotovijo dejanske razlike v mišljenju in da se nesporazumi odstranijo.

V zvezi s tem nedavna 20. seja CK ZKJ ni bila koristna. Ljudje z njo niso bili zadovoljni, ker kljub napovedim ni natočila v odnose čistega vina. Spornih zadev ni razčistila. Celotni pojmovi demokracija in pluralizem ni ustrezno opredelila. Zapustila je grenak okus, da se ne vé prav natanko, kaj je človekova svoboda, kakšna naj bo Jugoslavija, kaj bo s Kosovom, kaj je napredno in kaj ni, kaj storiti z našim samoupravnim socializmom, ali je pri nas boj za oblast res temeljni odnos, ali je izvirni krivec za našo krizo gospodarstvo ali politika itd. Slovenija je na 20. seji morala požreti cel kup neprincipialnih in krivičnih obtožb, ki so pustile v ljudeh hude posledice.

Kljub vsemu temu je CK ZK Slovenije na svoji zadnji seji, kot že rečeno, presegel notranja partijska vprašanja in nesoglasja ter se spet dosledno obrnil navzven, v družbo kot celoto. Ponovno je opredelil značilnosti zdajšnjega kriznega trenutka ter zahteve, ki jih Sloveniji in Jugoslaviji postavljata gospodarska in politična reforma. Ni trosil cenenih obljub, kaj vse bo rešila zveza komunistov sama, temveč je izrazil podporo pluralistični državljanski pobudi, torej skupni ljudski ustvarjalnosti. Lastno partijsko prenavo je naš CK nadaljeval ob znanem geslu, da jo pojmuje samo kot del demokratizacije vse družbe, kot »del procesa, ki uveljavlja samoupravljalško in politično iniciativo človeka v ekonomskem in političnem življenju« (Kučan). Ostal je torej neomajno zvest postulat: socializem po meri človeka.

Povsem drugačna je bila seja CK ZKJ

Za razloček od seje CK ZK Slovenije pa je 21. seja CK ZKJ zapustila razločen vtis, da se naša celotna komunistična organizacija še kar naprej ukvarja predvsem sama s seboj. Izvolili so 33 novih članov, ves preostali čas pa porabili za poslušanje napadalnih in obrambnih traktatov. Šlo je za tiste ljudi, ki so bili odstranjeni, ali pa so po svoji volji odstopili iz najvišjih organov zveze komunistov. Križali so se meči okrog odhodov neumskih inkriminirancev, narodnega heroja Petra Matića, Raifa Dizdarevića in drugih. Vse to dogajanje se je odvijalo pod znamenjem, da gre za tretjo reformo, za prenavo ZKJ, vendar se ni bilo mogoče znebiti občutka, da gre v mnogih primerih predvsem za medsebojna osebna in klanovska obračunavanja, za vprašanja, kdo bo koga, čigav prav bo obveljal in kdo si bo udril oblast na račun poražencev.

(nadaljevanje na 2. strani)

Podeljene Kajuhove nagrade 89

Slavostni govornik ob podelitvi letošnjih Kajuhovih nagrad je bil Vladimir Kavčič, nagrade pa je podelila predsednica založniškega sveta založbe Borec Zorka Peršič. Letošnji nagrajenci Borca in Partizanske knjige, ki že vrsto let na ta način nagrajuje najboljša avtorje svoje letne bere, so: Janko Perat, Andrej Brvar in Zmago Jeraj, Igor Cvetko in Niko Košir. (več preberite na 13. str.). Vladimir Kavčič pa je, ko je navezoval besedo o Kajuhu in njegovem času z vprašanji sedanjosti, dejal tudi tole:

»Ideološkim modelom posredovanja in vrednotenja naše bližnje in celo daljne zgodovine moramo pripisati posledico, da današnja mladina slabo pozna ali je celo brezbrizna do problematike socialnih razmerij pred drugo svetovno vojno, med narodnoosvobodilnim bojem in celo po drugi svetovni vojni. Ideološki model zgodovine in njenega tolmačenja je iz vsebine teh razmerij dosledno izločal in-

dividualne, osebne izkušnje in na ta način iz njih postopoma izoliral intimna doživetja, preteklost je preprosto zreduciral na sheme, v katerih posameznik ni več našel samega sebe. Sistem se je razšel s človekom.

Današnji petnajstletniki, pa tudi dvajsetletniki in celo tridesetletniki, ki nimajo in ne morejo imeti osebne zgodovinske izkušnje, kot jo je imel mladi Kajuh, sedanjih in preteklih družbenih razmerij ne

morejo razumeti v njihovi potrebi celovitosti, zato nimajo odnosa ali imajo v skrajnosti celo omalovažujoč odnos do revolucije in osvobodilnega boja. In le obžalujemo lahko, da je tako in v kolikor je tako, ker prihodnosti ni mogoče graditi brez zgodovinskega spomina ali celo v nasprotju z njim. Ni mogoče, nesmiselno in nesmotrno bi bilo, če bi vsaka generacija začejala vse znova, od začetka. To je ali bi bila nazadnje spet le ena od iluzij, ki bi se kruto maščevala njenim nosilcem.

SedANJI pristaši in zagovorniki večstrankarskega družbenega modela, ki bi preprosto želeli čez noč prevzeti in osvojiti vse pozitivne dosežke za-

hodnoevropske civilizacije, pozabljajo, da se je ta model razvijal in dopolnjeval stoletja, na stoletja nastajajočih naslagah humanističnega izročila, politične kulture in materialne podlage in da vse te komponente imajo na Balkanu povsem druge razsežnosti. Zavedati bi se morali, da je treba z vsemi predvidenimi in napovedljivimi dobrobitmi zahodnoevropskega sistema sprejeti tudi vse njegove temeljne predpostavke, prevlado zasebne lastnine, iz nje izvirajočo dominacijo zasebnega sektorja na vseh področjih družbenega življenja, zmanjšano solidarnost med ljudmi, oziroma povečano odgovornost posameznika za svojo usodo v družbi. Zašli bi predaleč, če bi vso to problematiko hoteli izčrpano obravnavati ob današnji priložnosti.«

Foto: J. Č.

(nadaljevanje s 1. strani)

Zrcalce na steni, povej

Srečevale so se koalicije in protikoalicije; med slednjimi se je najbolj prozorno uveljavljal homogeni vojvodinsko-srbski glasovalni stroj, ki ni izbiral sredstev za dosego svojih namenov.

Neupognjene hrbtenice je odšel Peter Matič – prosto-voljno, kajti krčevita napreznja nasprotnikov, da ga »institucionalno« odstranijo, ni so rodila sadu. Glasovanje se ni končalo po njihovi želji.

Matič bo ostal v spominu, ker ni klonil pred obračunavanje in pritiski. Argumentirano je zavrnil klevete na svoj račun – te so se strnjevale pravzaprav v eno samo posplošeno in nejasno obtožbo »avtonomastva« – predvsem pa je uporabil lastni primer kot iztočnico za poziv, naj zveza komunistov zaščiti svoje člane pred verbalnim nasiljem, kakršno porajajo mitingi in klanovske spletke. Pokazal je, kam vodi

jugoslovanske komuniste sila birokratizma, ki je samo drugo ime za »monolitni« stalinistični dogmatizem. Ta sila ubija poštenje in najiskrenejša prizadevanja v komunističnem gibanju.

Mimo tega Matičevega nastopa 21. seja CK ZKJ v bistvu ni dala nič tvornega. Kot njena predhodnica, 20. seja, se bo zapisala v partijsko zgodovino kot malo načelen spopad za oblast in prevlado – pred očmi vse jugoslovanske in svetovne javnosti. Zaman so vsa prizadevanja partijskih forumov – navsezadnje tudi slovenskih, čeprav imajo le-ti za dobrovoljen prikaz najmanj razlogov – da bi se zatekali k razlagam, kako sta bili omenjeni seji vendarle nek prispevek k zaželeni »tretji reformi«.

Državljeni si ne moremo kaj, da ne bi opazili, kako samozadostno se počuti vod-

stvo ZKJ. Na misel nam prihaja pravljica o Sneguljčici. V posodobljeni in za naše razmere prirojeni različici te zgodbe se nam vidi ZKJ kot huda kraljica, ki kar naprej stopa pred zrcalo in vprašuje:

Zrcalce, zrcalce na steni, povej, katera najlepša v deželi je tej?

Kakor v pravljici se bo ogledalo nekega dne spuntalo, pa ji odreklo prvenstvo, češ, Sneguljčica za deveto goro – v naših razmerah pač Demokracija – je še lepša. Zdaj se moramo vprašati, ali bomo dovolili, da bo kraljica gnala svojo samovšečnost in hudo bo do tistih meja, kakor jih je gnala v pravljici?

Na 21. seji se CK ZKJ domala niti z besedo ni dotaknil splošnih družbenih razmer – res, dnevni red ni predvideval takih izletov – kar pa je že na prvi pogled videti nevzdrž-

no. Res ne vemo, zakaj so bile potrebne tolikšne radijske in televizijske oddaje, zakaj tolikšna okupacija dnevnega in revialnega tiska, če se razprave niso premaknile niti za milimeter od notranjih kadrovsko-proceduralnih vprašanj organizacije. Žgoči problemi družbene stvarnosti niso bili skoraj niti omenjeni. Potrebna je pač nemajhna doza samozagledanosti, da ne rečemo domišljavosti, če organizacija verjame, da bo družba, ki se nezadržno giblje v pluralno demokracijo, priznala interna partijska natezanja za vprašanja, ki so enakopravna gospodarskim in političnim problemom krizne sodobnosti. Najmanj, kar so državljani s pridržanim dihom pričakovali od 21. seje, je bil jasen odgovor, ali mislijo komunisti naposled podpreti objavljeno strategijo novega mandatarja Anteja Markovića! Popoln pišmeuharski molk o tem vprašanju nas navdaja s strahom, da bodo možu vsak trenutek priletela pod noge debele polena.

Zvone Kržišnik

Kučan ob tridesetletnici RA MS in štiridesetletnici Vestnika

Sodobni socializem in informiranje

Kako priti k življenju, ki bo človeka vredno, kako uveljaviti prenovljeni projekt socializma, se je ob nedavnem prazničnem govoru spraševal Milan Kučan:

»... O tem je pač treba začeti jasnejši pogovor. Pa tudi o tem, da gre za spremembe, ki bodo v naših razmerah tudi nosilce nastajanja tako imenovane nove politizacije ljudi, novih političnih zvez, ki razmišljajo, ali naj delujejo znotraj SZDL in jo kot njen del razvijajo, prepričale, da postaja politika v razmerah sodobne civilizacijske revolucije ter vse večje medsebojne povezanosti in odvisnosti ljudi, narodov in dežel, vse manj boj za oblast in vse bolj skupno demokratično prizadevanje za reševanje skupnih razvojnih, socialnih, gospodarskih, kulturnih in drugih vprašanj. Razumljivo, na podlagi tekmovanja splošnih in konkretnih razvojnih programov in alternativ. Le tako je mogoče demokratično utemeljevanje socializma kot osvobodilnega dejanja ljudi z njihovo svobodno politično izbiro. Preprosto gre za tiste dejavnosti, ki bodo vodile k bogatejšemu življenju, socializmu po meri ljudi...

... Če se bodo nadaljevali sedanji, predvsem notranjepartijski in medrepubliški spori, ki destabilizirajo družbo in kličejo po velikem redu. Ne upreti se temu pomeni dokončno zgubiti možnost razvoja demokratičnega socializma, kompromitacijo te ideje in odpovedati se ambiciji, da bi razvijali Jugoslavijo kot demokratično, enakopravno in moderno federativno državo, v kateri bodo vsakemu narodu omogočeni svoboda, razvoj in samopotrjevanje, v kateri bo vsak del močan, ne na škodo drugih in ne na škodo skupnosti, ker bo lahko v polni meri razvijal in izrabljal svoje ustvarjalne potenciale. Razvoj, ki torej ne bo postavljaval pod vprašaj temeljnih načel ustave iz 1974. leta in rušil že uveljavljenih pridobitev ekonomske, politične, kulturne in nacionalne svobode vseh narodov in narodnosti, med katerimi ni zgodovinskih in nezgodovinskih, državotvornih in nedržavotvornih, tistih z večjimi in tistih z manjšimi zaslugami in pravicami.

O javnem obveščanju

Javna glasila imajo v tem našem iskanju najboljših načinov za dogovarjanje in uresničevanje zamisli naše skupne prihodnosti in razvoja družbe – poimenovali smo ga s socializmom po meri ljudi – pomembno družbeno poslanstvo. Še najpomembnejša se mi zdi tista njihova razsežnost, ki je ujeta v vsako pisanje in besedovanje od literature prek esejistike in dokumentaristike do novinarskega dela, tista, ki zadeva odkrivanje podobe stvarnosti in odnosov v njej, iskanje v njej, iskanje resnice, ki nikoli ni last enega samega človeka, skupine, redakcije, partije. Toda po vsej Jugoslaviji, tudi v Sloveniji, ni tako malo primerov njene zlorabe. V novinarstvu se uveljavlja manira – ne rečem, da po volji ali samo po volji novinarstva samega – ki ji ni do iskanja resnice. Marsikateri časopis, revija, radijski ali tv program s svojim delovanjem ne odstira le zastora nad dogajanje, ne prikazuje le dejstev in ne prepušča presoje o takšni ali drugačni podobi resnice ljudem, bralcem, gledalcem ali poslušalcem, ampak manipulira s sporočili in ljudmi, ki so jih namenjene: streže političnim, nacionalnim in človeškim strastem. Posamezna dogajanja skuša predstaviti le v tisti luči, ki ustreza takšnim ali drugačnim interesom, ideološkim in političnim opredelitvam in njihovim nosilcem. Taka obveščanja in novinarstvo se prej ali slej končata kot slepo orodje za doseganje določenih političnih ciljev. Ne tako redko postane žrtev prav tistih, ki jim je služilo. To ni časnikarstvo, ki ga še posebej v današnjih prelomnih trenutkih, potrebujemo. Potrebujemo profesionalno, etično in angažirano novinarstvo, ki je tudi kritično, ne političantsko, ustvarjalno, ne le razdiralno, analitično, ne le površinsko. V takem novinarstvu ni prostora za sejanje medsebojnega nezaupanja med ljudmi in narodi, za absurdna obtoževanja in izmišljotine o lastnem izkoriščanju, o zarotah enega zoper druge narode. Mora pa biti prostora za tisto pisanje, ki prispeva k razumevanju in spoštovanju razlik in drugačnosti med nami, vzajemnosti in prostovoljni solidarnosti.

Zdaj, ko je očitno potrebna demokratična jugoslovanska sinteza, je takšno informiranje več kot potreben pogoj. Kajti prav ono mora v odločilni meri vplivati na ustvarjanje tistega javnega mnenja, ki bo izsililo demokratične poti, da do te sinteze pride, spoštuje načela, na katerih in zaradi katerih je Jugoslavija kot demokratična, socialistična skupnost enakopravnih narodov in narodnosti nastala. Takega novinarstva ni malo, morda je celo v večini. Njegova profesionalnost in odgovornost do ljudi vse bolj izpodrivata arogantno agresivnost tistega dela novinarstva, ki si zaradi nizke strokovnosti in nesamostojnega mišljenja, nesposobnosti upreti se pritiskom uradnih in neuradnih centrov moči, ni sposobno zagotoviti pokončne drže.

Še ena razsežnost časnikarskega dela se mi zdi ta čas zelo pomembna. Tista, ki zadeva varovanje človeške integritete in dostojanstva ljudi, ki so predmet medijske »obdelave«. Del našega novinarstva je v teh razmerah, v tej moralni krizi padel na izpitu človeškega dostojanstva in odgovornosti. Uveljavlja se način pisanja, ki človeka, zlasti javnega in političnega delavca, proglasi za krivega, ne da bi se kakorkoli čutil dolžnega krivdo dokazati. Še več, obtoženemu pogosto ne omogoči, da brani svojo nedolžnost in dobro ime. Preprosto trdi, da je človek ob uglel in dostojanstvo, ne dovoli pa vprašanja, kaj mu je zgled in dostojanstvo vzelo; njegove napake, ki jih je zagrešil, ali podtikanje in laži o tem, kaj naj bi ali česar ni naredil...»

Ob črnomaljski proslavi

Stanovnik o demokraciji ljudskih množic

Janez Stanovnik, ki je spregovoril zbranim na proslavi ob 45-letnici ustanovitve Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta, seveda prav ob tej priložnosti še posebej ni mogel drugače, kot da je povezal današnja prizadevanja za demokracijo z zgodovinskimi dogodki naše nedavne preteklosti.

Ko je govoril o izhodiščih osnovnih človekovih pravic občanov, je dejal:

»... V Črnomlju se je rodila naša demokracija, tu so bili postavljeni temelji naše državnosti, tukaj je slovenski narod proglasil svojo suverenost. Na osnovi odločitve kočevskega zbora se je slovenska delegacija vključila v jugoslovansko federacijo, SNOS pa je to odločitev potrdil in pribil, da bo slovenski narod častno izvršil obveze, ki izhajajo iz njegove pripadnosti federativni Jugoslaviji. Ta deklaracija torej ni posledica odloka AVNOJ-a o ustanovitvi Jugoslovanske fede-

racije, ampak je samo potrditev pravilne izvršitve avtonomnega odloka kočevskega zbora. Suverena slovenska država je torej nekatere svoje suverene funkcije prenesla na skupne organe federacije – prvenstveno funkcije obrambe in zunanje politike, s tem pa v ničemer ni okrnila svoje lastne suverenosti.

Z drugimi besedami: suverenost nacije je originalna, suverenost federacije je izvedena – in ne obratno. Vse to je potrebno danes ponoviti predvsem zato, ker je – kot je videti – »zob časa« omajal spomin, tako da se pričenje sin postavljati pred očeta – federacija pred nacijo...»

★

Zato, je dodal, federacija tudi ni nekaj trajnega in nespremenljivega, ampak se mora s časom in okoliščinami spreminjati in razvijati, z razvojem pa mora dobivati tudi novo vsebino. A. J.

»Naša vojska« ugotavlja, da smo reformski analfabeti

Vroče-hladno

Kaj je to gospodarska reforma?

Ne vem, je odgovorilo 18 odstotkov statističnih Jugoslovanov anketarjem Centra za marketing. Reformskih analfabetov je največ v Makedoniji in ožji Srbiji – petina prebivalstva ni niti slišala o gospodarskih ukrepih in stabilizaciji. Polovica s krizo zajete Jugoslavije je vendar slišala za vse »čare« reforme, 32 odstotkov prebivalcev pa je natančno preučilo našo reformirano sedanjost in prihodnost.

O gospodarski reformi največ vedo Vojvodinci (43 odstotkov), najmanj pa prebivalci BiH (20 odstotkov). Stabilizacijske enačbe skrhanega gospodarstva so jasne zaposlenim z visokošolsko izobrazbo, vendar jih celo 31 odstotkov ne more oceniti, ali nam je vse to potrebno. Samo dva odstotka meni, da nam reforma ni potrebna, tako pa misli tudi 4 odstotke Slovencev. Več kot polovica prebivalstva Hrvaške ocenju-

je, da je treba ob stabilizaciji gospodarstva popraviti, stabilizirati in reformirati še veliko drugega.

Kaj nam prinaša gospodarska reforma? Samo 11 odstotkov Jugoslovanov pričakuje boljše življenje, 45 odstotkov pa misli, da bo še slabše. Bogatejše dni pričakuje 24 odstotkov Makedoncev in samo dva odstotka Kosovcev. Drugi pa so nekje v sredini, toda slabi občutki navdajajo tiste

z visoko izobrazbo in boljšimi plačami. Revni in neizobraženi pravijo – slabše ne more biti. Lahko je – pravi celo 54 odstotkov prebivalcev Slovenije.

Ob koncu pa še: koliko časa bomo vzdržali? Po podatkih Centra za marketing je 60 odstotkov Jugoslovanov pripravljeno na odrekovanja. In spet so to zaposleni, izobraženi, dobro plačani. Ob tem pa so stari od 45 do 54 let, kar

pomeni, da so začeli v boljših časih in da imajo danes vendarle stanovanja in avtomobile ter plačujejo smešno majhne obroke pri vračanju kreditov. Odrekati pa se nočejo in ne morejo mladi, kmetje, neizobraženi in revni. Saj se nimajo česa odreči.

Tisti, ki še vedno lahko kaj žrtvujejo na oltar gospodarske reforme, pravijo, da bodo zdržali največ tri leta, piše časopis Naša vojska.

Obvestila

Ob 45. obletnici požiga vasi Jamnik in krajevnem prazniku KS Podblica bo v soboto, 25. februarja 1989 ob 13. uri pri spomeniku v vasi Jamnik spominska slovenost. Ob 16. uri pa bo v Domu družbenopolitičnih organizacij v Podblici tovariško srečanje s kulturnim programom.

Avtobus odpelje iz Kranja do Podblice ob 10.15, vračal pa se bo ob 17., 19. in 21. uri.

Odbor skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna in Krajevna skupnost Podblica vabita prešernovce in druge borce, krajane in mladino na praznovanje krajevnega praznika.

Predsednik skupnosti: Ivan Javor-Igor

Krajevna organizacija ZB NOV in družbenopolitične organizacije KS Ihan ter OO ZZB NOV Domžale obveščajo borce, aktiviste NOB ter občane, predvsem pa mladino, da bo komemoracija ob 45-letnici bitke na Oklem v soboto, 25. februarja 1989 ob 10. uri pri spomeniku na Oklem. Zbrali se bomo ob 9. uri v Dobovljah, od koder bomo vsi skupaj odšli k spomeniku na Oklem. Vabljeni!

Pripravljalni odbor

Društvo upokojencev Moravče vabi vse svoje članice in člane na občni zbor, ki bo v nedeljo, 19. marca 1989 ob 8.30 v prostorih tovarne Rašica v Moravčah.

Za vas bo pripravljen kulturni program, ki ga bodo izvajali upokojenke in upokojenci: mešani pevski zbor, citrar Rado KOKALJ in harmonikar Tine URANKAR. Po občnem zboru bo tovariško srečanje.

Pridite!

Upravni odbor DU

AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ RO • AKTUALNO IZ

Čaka nas veliko dela

Vprašanja odnosov v federaciji, še posebej sodelovanje v zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije, njegovem predstvi in delovnim telesom so v RO ZZB NOV Slovenije v središču pozornosti. Da se z njimi tudi konkretno ukvarjamo, se odraža v vse bolj temeljitih pripravah delegatov iz naše organizacije za seje v Beogradu. Na njih pa marsikdaj pride do medsebojnih obtoževanj, ne da bi poznali dejansko stanje, včasih tudi na podlagi napačnih informacij, neresnic in vnaprejšnje diskvalifikacije.

V letošnjem programu dela smo predvideli, da bo republiški odbor učinkoviteje sodeloval z vodstvi borčevske organizacije republik in avtonomnih pokrajin. Spodbudili smo tudi občinske odbore za konkretnije aktivnosti.

Tako bo Mestni odbor ZZB NOV Ljubljana maja gostitelj delegacij borčevskih organizacij glavnih mest vseh naših republik in pokrajin. Ena izmed oblik boljšega medsebojnega sodelovanja je tudi pobratenje mest v Jugoslaviji. Borčevske organizacije v številnih slovenskih občinah so pri tem že veliko sodelovale – naj omenimo sodelovanje Maribor – Krležjevo Ljubljana – Reka, Jesenice – Valjevo. Novomeščani so v prvi polovici leta opravili kar tri obiske in sicer v pobratena mesta Bihać, Leskovac in Herceg Novi.

Pred kratkim so v Mariboru ustanovili skupnost borcev in

aktivistov NOB, ki so se od leta 1941 do 1945 borili ali delovali izven Slovenije, kar naj prispeva k razvijanju in utrjevanju bratstva in enotnosti. Sicer skupnosti enot in služb NOV in POS že do sedaj ne zanemarijajo tudi mednarodni vidik sodelovanja. Na tem področju zelo odmevno delujejo osrednji odbor in skupnosti borcev prekomorskih brigad.

Letos bo iz Slovenije ponovno krenil v Srbijo vlak bratstva in enotnosti. To bo za borce – udeležence te enkratne prireditve tudi priložnost, da v medsebojnih srečanjih pojasnijo marsikatero odprto vprašanje in prispevajo k utrjevanju medsebojnih vezi in prijateljstva.

Kaj pa področje informiranja? Skupno jugoslovansko borčevsko glasilo 4. jul je še do nedavnega o dejavnosti slovenskih borcev pisalo bolj obrobno ali skoraj nič, vendar pa ni manjkalo senzacionalističnih člankov o Sloveniji. Po ostri reakciji našega delegata v izdajateljskem svetu tega časopisa so se stvari bistveno izboljšale. Tudi od uredništva časopisa TV-15 pričakujemo poglobljeno sodelovanje na področju, o katerem govorimo. Žal pa tega za nas, slovenske borce zelo nimivega tednika ni dobiti v drugih republikah in pokrajinah. Naša dejavnost bi se borcem drugih republik in pokrajin dala predstaviti tudi na ta način.

Sekretar RO ZZB NOV Slovenije Jože Božič

Jože Smole med borci

Predsednik SZDL Slovenije Jože Smole je 20. februarja obiskal borce NOV ljubljanskih občin. Mednje ga je povabil, v imenu organizacije, ki šteje trenutno še 16 tisoč članov, predsednik mestnega odbora ZZB NOV Stane Vrhovec. Zanimivega srečanja se je udeležilo kakih stopetdeset nekdanih partizank in partizanov.

Po izčrpnem prikazu zdajšnjega politično-gospodarskega položaja v Sloveniji in Jugoslaviji je Smole odgovarjal na številna vprašanja, ki jim ni manjkalo polemične ostrine. Borci so načenjali proble-

me v zvezi z oblikovanjem nove zvezne in republiške ustave, pri čemer so zlasti posegali v odnose Socialistične zveze z mladino in borci, pa tudi z novimi »strankami«, ki se oblikujejo zadnje čase v Sloveniji z geslom političnega pluralizma. Seveda ni manjkalo tudi vprašanj o žgočih mednarodnih razmerjih v Jugoslaviji, o tem, kako poteka reševanje naše skupne gospodarske, politične in socialne krize, o zapletenih razmerah na Kosovu, o delovanju volilnega sistema, o nujnosti odločnejše podpore Antiju Markoviću, o čereh poli-

tike neuvrščeniosti v luči naše-ga nameravanega prodora v Evropo in podobno. Razen teh najpomembnejših stvari pa je borce zanimalo marsikaj v zvezi z zadevami, ki jih trenutno jezijo. Beseda je bila o napadih na JLA, ob procesualnih novostih glede obsodbe »četverice«, o Ruplovi zah-tevi, da se postavi spomenik »žrtvam fašizma in stalinizma«, o praznovanju božiča, o spornem spomeniku pred stolnico in podobnem.

Dokaj razviharjenemu občinstvu, ki je odsevalo znano spoznanje, da borci NOB še vedno stojijo z obema noga-

ma sredi življenja in njegovih problemov, je skušal Jože Smole s sebi lastno logičnostjo in nazornostjo razsvetliti pota, po katerih si slovenska družba prizadeva doseči višjo stopnjo socialistične demokracije. Pokazal je, da se pri uresničevanju treh reform odločno zavzemamo za državljansko pobudo na podlagi pravnega reda, da pa odklanjamo preseženi model, ko je vse slonelo na ramah državnih partije, obremenjene z dogmatizmom.

Borci so ob koncu posveta izrazili željo, da bi takšna srečanja morala biti pogostejša.

Z. K.

Solidarnostna akcija za obnovo Franje

Zbrali že skoraj petdeset milijonov dinarjev

Do 9. februarja se je v skladu Mestnega muzeja v Idriji za sanacijo partizanske bolnice Franja (št. računa 52020-743-1146) nateklo že 49.314.660 dinarjev. Sredstva so pritekala iz vse Slovenije iz zamejstva, eden darovalcev pa je iz Zagreba. Obnovi Franje so priskočili na pomoč bivši borci, ki so se borili na Primorskem, organizacije zveze borcev, odbori partizanskih enot, društva upokojencev, pionirjev in številni občani.

Ta znesek zajema tudi 8 milijonov 316 tisoč lir, ki so jih zbrali člani osrednjega odbora ANPI na svoji seji 27. januarja v Livornu. Hitra pomoč italijanskih partizanov je bila sprejeta z velikimi simpatijami med slovenskimi borci in v javnosti.

V Komiteju za varstvo okolja in urejanje prostora SR Slovenije so se sestali predstavniki organov in ustanov, ki sodelujejo pri sanaciji in restavraciji bolnice Franje. Ugotovili so, da bo sanacija

in obnova zelo zahtevno in temu primerno drago delo, zaradi česar bodo v mesecu dni izdelali najustreznejši predlog, ga finančno ovrednotili, da bi spomladi lahko začeli z deli.

Takoj pa je treba začeti sanirati pobočja in minirati na območju kameninskega podpora, da bi preprečili spontane drse. Po ocenah geologov lahko z zdrsi zgrmi v sotesko Franja do 30000 kubikov kamenja.

Razen tega bodo strokov-

njaki-restavratorji iz vse Slovenije kmalu začeli sanirati kulturno dediščino bolnice Franja (obnova barak, dostopov, inventarja in podobno).

Partizansko bolnico Franjo, ki je spomenik prve kategorije, pa so že zavarovali pred poplavi, ki so grozile zaradi velikega plaz. Delavci Gozdnega gospodarstva iz Idrije so z žičnim bagrom v težkih razmerah odstranili s plaz. skoraj tri tisoč kubikov kamna in tako znižali višino plaz. za deset metrov. Pri tem zahtevnem delu so jim pomagali minerji idrijskega rudnika živega srebra, ki so razstrelili velike skale, ki so onemogočale odvoz materiala.

V akciji za zavarovanje in obnovo bolnice Franja sodelujejo poleg predstavnikov idrijske občine še občinski štab za civilno zaščito, oddelek za ljudsko obrambo, Mestni muzej idrijski, Soško gozdno gospodarstvo Idrija, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica, Geološki zavod Ljubljana, Restavratorski center SRS, Podjetje za urejanje hodnikov Ljubljana, SGP Zidgrad Idrija in Zavarovalna skupnost Triglav Nova Gorica.

Odbor za sanacijo Franje pri skupščini občine Idrije vodi Ivica Kavčičeva, županja idrijske občine.

Jože Oblak

Mini pohod na maks Stola

Slovenske gore so bile že od nekdaj tarča številnih planincev, izletnikov in drugih ljubiteljev gora iz leta v leto pa planinske postojanke beležijo vse več obiskovalcev gora tudi onkraj naših meja.

V gorah pa so se odvijale tudi žalostne zgodbe iz naše polpretekle zgodovine. »Kranjska podružnica slovenskega planinskega društva je 31. julija 1910 zgradila na Malem Stolu Prešernovo koč, ki je utrjevala slovenstvo, budila zanimanje za lepoto gorskega sveta in pospeševala planinstvo. V najtežjih dneh naše zgodovine pa je sprejela pod svoj krov pogumne sinove slovenskega naroda – partizane Cankarjeve čete. Tu so bile 20. februarja 1942 v najhujši zimi prvega vojnega leta neenak boj z nemškimi zavojalci, v njem je padel na teh slemenih tudi Jože Koder, delavec – borec iz Baške grape. Kot povračilo za neuspeh, so Nemci koč do tal požgali,« je zapisano na spominski plošči, ki je na pročelju sedanje Prešernove koč.

V spomin na ta dogodek bi po koledarju moral biti že 24. spominski pohod na Stol. Toda prvič po 23. letih tradicionalne oblike pohoda ni bilo, saj je pri organiziranju prišlo

do sprememb. V zimskih razmerah je vzpon na Stol sila težaven. Zaradi ledu in snega so se pohodniki že nekaj let morali zadovoljevati s krajšim pohodom po Zabreški planini. Modro so ravnali organizatorji spominskih pohodov na Stol, da to množično spominsko prireditev prestavijo na kasnejši čas in sicer v drugi polovici maja. Toda vremenske nevšečnosti niso edini vzrok za prestavitev pohoda. Denar, ki mu tudi pravijo, da je sveta vladar, je problem, s katerim se ubadajo tudi organizatorji spominskega pohoda...

Kljub temu, da pohoda ni bilo, se je minulo soboto in nedeljo na Stol povzpelo kar precej planincev, med njimi celo skupina planinskega društva iz Beograda. Da je bil 2238 metrov visok vrh kar oblegan, se je seveda zahvaliti izredno dobrim pogojem za vzpon, saj je bilo snega le za vzorec. Med obiskovalci Stola so bili tudi člani PD RTV Ljubljana, ki so minulo soboto organizirali »Mini pohod na maks Stola«: vsi, ki so redni obiskovalci gore, so zatrjevali, da takšnih pogojev za vzpon v zimskem času ne pomnijo. Ali bo tako tudi maja, bomo pa šele videli...

Jože Čurin

Prve kaplje še ne prinašajo moče

Položaj še vedno obvladujemo

Že lep čas se vsi pričakovanja polni oziramo v nebo, kjer naj bi se pojavili deževni oblaki in namočili zemljo, ki je že nekaj mesecev brez vlage. Toda po besedah vremenoslovcev nič kaj ne kaže, da bo kmalu dež. Vsa ta suša pa se že kaže v praznih vodnjakih, suhih vodovodih, skoraj usahljenih potokih in rekah in še marsikje drugje.

Vse to je sprožilo široko akcijo, s katero naj bi pomagali ljudem, ki jih je prizadela suša v naši republici. Uvedli smo prve ukrepe za varčevanje z vodo in druge, ki naj bi lajšali te težave. Tako zdaj vsak dan s cisternami prepeljejo na območje brez vode tri tisoč m³ vode. V Sloveniji pa je ta trenutek 324 krajevnih skupnosti, ki dobijo pitno vodo na ta način.

Republiški organi, ki so kakorkoli povezani s tem, so začeli vrsto dejavnosti. Tako so vnovič preučili stanje, sprejeli ukrepe in ocenili možne probleme pri oskrbi z vodo na območju Ljubljane, ki je v nevarnosti zaradi možnosti kontaminacije z onesnaženo Savo. Zato so prepovedali izpuščanje strupenih snovi v reko v Colorju in Donitu, do takrat, ko naj bi se vodne razmere izboljšale. Opozorili pa so tudi manjše onesnaževalce.

Občine Kranj, Radovljica, Jesenice, Škofja Loka in mesto Ljubljana so opozorili naj zmanjšajo odtok strupenih in prevoze nevarnih snovi, da bi tako zmanjšali nevarnost kontaminacije podtalnice v Ljubljanski kotlini. Zaostriili so varnostne ukrepe pri prevozu nevarnih snovi, zmanjšali naj bi porabo tehnološke vode v proizvodnji, kar je do zdaj upoštevalo sedem delovnih organizacij.

Skupna ocena za celotno Slovenijo pa je, da položaj še vedno obvladujemo in da ni še v nobeni občini kritičen. Ostaja pa nam upanje, da bo dež vendarle začel kmalu padati.

B.K.

Pred 9. konferenco v Beogradu

Kam se bo gibala neuvrščenost?

V Jugoslaviji so se že začele interne priprave na deveto konferenco neuvrščenih držav. Na ministrski konferenci na Cipru so neuvrščeni izbrali za svojega naslednjega predsedujočega Jugoslavijo. To so storili v prepričanju, da lahko država, ki je bila pomemben soustanovitelj gibanja, ponudi zdaj, ko gibanje prehaja iz doraščajočega v zrelo obdobje, nov strateški pogled in prevzame na svoja pleča mandat za reformo gibanja.

Odkar je Kuba poskušala preusmeriti gibanje, odkar je nato Indija z velikimi težavami vzdrževala pri življenju, Zimbabve pa v nekaj minulih letih precej umrtvil, je gibanje zapadlo v krizo politične učinkovitosti in identitete. Zgodovinske spremembe na mednarodnem prizorišču in nastanek čisto novega ozračja v odnosih med dvema velesilama in dvema blokoma so gibanje dodatno obremenili z vrsto strateških izzivanj. Začenja se odkrita razprava o modernizaciji vloge in metode dela neuvrščenega gibanja.

Vrh neuvrščenih bo zasedal v Beogradu od 4. do 7. septembra letos, prej pa bodo razna pripravljala srečanja in sestanki ministrov. Naš zunanji minister Budimir Lončar meni, da je treba izvesti prepotrebno modernizacijo tudi na temelju nekaterih slabih izkušenj iz preteklosti. Prekiniti je treba pogoste dolgotrajne sestanke in dolge govore posameznih udeleženc

cev, napovedati vojno grmadam papirjev, ponavljanju stališč in pisanju »omnibus« deklaracij, ki jih kasneje skoraj nihče več ne prebira. Poiškati je treba skupni imenovalec skupnih interesov, vendar ne samo znotraj gibanja, temveč tudi v odnosih do ostalega dela sveta.

Očitno je, da glavnina gibanja razume imperativ časa, v katerem živimo in v katerem gibanje deluje. Gibanje je treba oživiti, modernizirati in odpreti svetu, manjši del pa se izmika. Toda, ne gre pozabiti, da »reformo« gibanja pospešuje dejstvo, da se mednarodni odnosi danes bistveno razlikujejo od tistih v zgodnjih šestdesetih letih, neuvrščeni tudi morajo ponovno opredeliti svojo vlogo in cilje v svetu, ki ni več tako nepopustljivo polariziran.

Že na Cipru je Budimir Lončar opozoril: Če hočemo to doseči, je potreben obsežen proces reform v samih delovnih metodah gibanja. Prejšnje metode so krive oko-

stenelosti in rutinerstva, samo gibanje pa je zato postalo neučinkovito in nepričljivo. Od Cipra pa do teh dni, ko je Budimir Lončar zapovrstjo večkrat govoril o konferenci v Beogradu, se je tema reforme v gibanju tako razvila, da že slišimo ocene, o katerih so se na sestankih neuvrščenih dozdevno novinarji lahko pogovarjali le med seboj: o ogromnosti stroškov, tematski razrešenosti sestankov na vrhu, o povabilu nečlanov, da bi sodelovali na konferenci in podobnem.

Precej časa, vsekakor pa od oktobra 1987. leta, ko je Jugoslavija na zasedanju koordinacijskega odbora neuvrščenih v New Yorku dala pobudo za modernizacijo gibanja, se počasi kaže obris gibanja v novih okoliščinah. Pozabljeni so časi hladne vojne, na svetu skoraj ni več neosvobojenih ozemelj, gasijo se posamezna krizna žarišča, nekaj pa se je zgodilo tudi na področju razporeževanja; vojaško-politični bloki se v tri-

desetih letih niso spopadali, veliki premiki pa nastajajo tudi v Aziji in v odnosih njenih držav z velikimi svetovnimi silami.

V takšnih okoliščinah morajo neuvrščeni realno ocenjevati svoj položaj in svojo vlogo v svetu. Ne smejo delovati kot blok, kljub temu pa delovati tako, da ne bo več mesta za očitke: Neuvrščenih skoraj ni čutiti v prizadevanjih za gasitev kriznih žarišč. Beograd naj bi bil prelomnica v programskem delovanju gibanja, začetek procesa, ki se bo razvijal kot politični dejavnik v skladu s pričakovnjami. Posodobitve gibanja mora odgovoriti na razna vprašanja: kakšno stališče zavzeti do držav, ki so bolj cokla v razvoju gibanja kakor ne, saj se v tridesetih letih pri njih ni zgodilo nič, kar bi prispevalo k razvoju notranjih in mednarodnih odnosov oziroma povzdignilo veljavo gibanja (Kuba, Libija, LDR Koreja, Iran in druge). Dogajajo se stvari, ki smešijo gibanje; terorizem je proces, ki vznemirja gibanje in tudi posamezne države članice. Na lanskem sestanku islamskih voditeljev v Kuvajtu je jordanjski kralj Husein prizadeto vzkliznil: »Prišlo je tako daleč, da sta islam in terorizem postala sinonima«.

Najslabše je pomesti posamezne neprijetne primere »pod preprogo«. Kadar koli iranski emisari iz neposredne bližine »popravljajo« položaj

muslimanov v Jugoslaviji, je najslabši naš molk, ki se pojavlja »zaradi občutljivih odnosov s Teheranom in višjih interesov neuvrščanja«. Premalo smo pozorni tudi tedaj, ko konzervativni islamski tisk vse od Riada do Islamabada preštevja džamije, ki so jih »podrli jugoslovanski komunisti«.

Jugoslavija se zaveda odgovornosti za uspeh konference in za ugled gibanja. Obe velesili po svoje gledata na konferenco: SZ meni, da je gibanje pomemben dejavnik v svetovnem političnem prostoru, za ZDA pa je menda samo nekaj obrobne, kar nima vpliva na svetovni proces. Morda jih še najbolj zanima usoda jugoslovansko-ameriških odnosov potem, ko bo Jugoslavija tri leta koordinator, kot tak pa naj bi menda ameriško-jugoslovanske odnose podredila interesom gibanja...

Pristop neuvrščenega gibanja do svetovnih problemov, tudi do reševanja dolžniške krize, je še vedno zastarel. Znotraj gibanja je velika cokla, o kateri je treba povedati dokončno besedo, vprašanje konsenzusa, soglasja pri sprejemanju odločitev. Utrjuje se mnenje, da je treba uvesti fleksibilni konsenzus, da majhna skupina držav ali celo ena sama država ne bo mogla več blokirati celotnega dela, poteka ali uspeha srečanja neuvrščenih vse do njihovega vrha.

Večkrat je že bilo slišati opozorila o silnicah znotraj gibanja, tistih, ki utegnejo zavirati delo konference in zadrževati neizogibno notranjo »reformo«. Razprave tečejo o vrhu kot akcijski konferenci, ki naj analizira neuspešnost, neprebojnost prejšnjih deklaracij. Veliko je pomislekov o človekovih pravicah znotraj gibanja, nekateri še slišati nočejo za predlog, da bi na konferenco vabili tudi nečlane, dileme nastajajo v zvezi z financiranjem takšnega srečanja, kot je vrh z udeležbo več kakor 100 držav članic; kot žoga od zidu se odbijajo predlogi za dialog, ne pa konfrontacijo z državami, ki so zunaj gibanja.

Beograd bo realno ocenil gibanje, njegovo vlogo in mesto v sodobnem svetu, predlagal bo realne zamisli sožitja, ki jih ostali svet ne bo več ignoriral, predlagal bo stvarne pogovore z vsemi tistimi, ki so odgovorni in pristojni za napredek našega sveta. Beograjska deklaracija neuvrščenih naj bi imela le 15 strani; vsekakor dovolj za vizijo, ki terja spopad s problematiko dolgov, obnovitev pogovora na relaciji sever-jug, prenos tehnologije od tam, kjer jo je najti v manj razvite države, pomoč osvobodilnim gibanjem, kjer je še potrebna, pretrgan boj za mir, za pogasitev kriznih žarišč in za človeka vredne medsebojne odnose na vsem svetu – za nadaljnjo demokratizacijo odnosov.

Po sovjetskem umiku iz Afganistana

Z orožjem ni bilo politične rešitve

Nekaj primerjav z ameriško pustolovščino v Vietnamu

Umik še zadnjih sovjetskih vojakov iz Afganistana po devetih letih vojne in neuspešnih prizadevanj je v marsičem podoben umiku ameriške vojske iz Vietnama pred poldrugim desetletjem, čeprav so med obema podvigoma tudi bistvene razlike. Obe vojaški intervenciji velesil v azijskih državah kažeta marsikatero podobnost. Prva je vsekakor poskus z vojaško pomočjo podpreti enako mislečo vladno v boju z oboroženo opozicijo na domačih tleh.

Velika vojaška sredstva, angažirana za dosego političnih ciljev, hromijo politiko. Vojna se preskrbuje sama in se širi – ne da bi se bližal konec z vojaško odločitvijo – dokler ne zajema vsega in vseh. Za vladno vojskujoča se zavezniška velesila je namreč bila in ostala po svoji strani vojaško nepremagljiva, ni pa imela po drugi strani primerne kombinacije političnih in vojaških sredstev, da bi prodrla in dokončno zlomila oboroženo vstajo. To velja tako za Afganistan, kakor prej za Vietnam.

Druga podobnost med ameriško in sovjetsko vojaško intervencijo je na obeh straneh

v neuspelem poskusu, da bi čez nekaj časa vojaško breme vojne prenesli na varovance in jih usposobiti za lastno obrambo in nadzor nad državnim ozemljem. »Afganistanizacija« vojne je propadla prav tako, kakor prej v jugovzhodni Aziji »vietnamizacija«. Partizanske enote mudžahedinov so v boju s premočno sovjetsko vojsko postale močnejše, kakor že prej južnovietnamska osvobodilna vojska in severnovietnamske čete pod ameriškim pritiskom.

Tretja podobnost je v strateškem umiku intervencijske sile na temelju mednarodnega dogovora, ki naj konča vojno s premirjem ali kako drugače in

prepusti zavezniški režim notranjemu obračunavanju.

Pri tem je opaziti neko vidno politično razliko v obeh položajih: V Južnem Vietnamu se je bojevala predvsem severnovietnamska vojska, ki je prihajala prek Laosa in Kampučije. Na meji je imela močne rezerve, pripravljene za veliko ofenzivo potem, ko bi se Američani

Te politične razprtije med islamskimi uporniki je SZ poskušala izkoristiti za vzpostavitev neke prehodne konstrukcije, da bi svoj umik lahko vsaj navzven politično opravičila in ustvarila vtis o »narodni spravi med mudžahedini in vlado v Kabulu.«

Dokaz, da ta poskus ni uspel, je politična zmeda, ki so jo pustili za seboj v Afganistanu in pa dejstvo, da notranje dinamike državljanske vojne ni mogoče več kontrolirati. Američani so bili pri svojem umiku iz Vietnama bolj srečne roke: sajgonski režim je tudi brez njih še nekaj časa vzdržal.

Četrta podobnost se kaže v vojaški odločitvi na bojnem polju po umiku tuje vojske.

Zadnji sovjetski vojaki zapuščajo Afganistan

umaknili. Vodila jih je močna politična sila, marksistična ideologija, vladajoča v Severnem Vietnamu. V Afganistanu se je temu nasprotno vojskovala zrahljana koalicija islamskih odporiških skupin brez enotnega političnega vodstva.

V Južnem Vietnamu se je država od leta 1973. do 1975. sesula pod udarci osvobodilne vojske in hanojske vojske. Zaton južnovietnamske države po popolnem porazu je klasičen primer vojaške rešitve političnega vprašanja – v vietnamskem pri-

meru problem revolucije in državne združitve v marksističnem znamenju.

Na tej točki pridemo do druge bistvene razlike. Medtem ko so se morale ZDA vojskovati na tuji celini na drugi strani oceana, se je SZ vojskovala ob svojih mejah. Njen neuspeh je zato še toliko težji. Po drugi strani pa se je SZ osem let samo omejeno vojskovala: nikoli ni imela v Afganistanu več kakor 120.000 do 130.000 mož,

medtem ko so imeli Američani na vrhuncu svoje intervencije v Vietnamu kar pol milijona mož! Vojaški zlom Južnega Vietnama je bil na vrsti šele dve leti kasneje, ko je v državi ostalo le še nekaj tisoč ameriških svetovalcev in vojaških inštruktorjev. Sovjetski vojaki so si morali izbojevati povratek, pri tem pa še prenašati zasmehovanje mudžahedinov, ki so opazovali njihove težave.

V obeh primerih se je vojaška podpora začela že vrsto let pred lastnim oboroženim posegom. Pošiljali so vojaške svetovalce in oboroževali domače oborožene sile za boj s tistimi, ki napadajo od znotraj. Zatem se je začela omejena udeležba majhnih posebnih enot v gverilskem vojskovanju. V obeh primerih se je položaj razvijal mimo načrtov. Očitno je bila napačna uporaba množične vojaške sile, saj tudi povečevanje vojaških operacij ni moglo streti šibkejšega nasprotnika.

Tako kakor ZDA v času od 1965 do 1973 v Vietnamu je tudi SZ v času od 1979 do 1988 v Afganistanu povzdignila prvotno partizansko vojskovanje z uporabo moderne vojne tehnike in razširitvijo operacij na višjo vojaško raven. Vladne enote so dobile podporo v položaju, ko tehnično in organizacijsko niso bile več kos dogajanju in so postale odvisne od zavezniške velesile. V Afganistanu in v Vietnamu so se vladne čete navadile na letalsko podporo in letalske desante s helikopterji, navadile so se na udarno premoč na bojnem polju s tanki in motoriziranim topništvom, na neomejeno obnavljanje streliva in na hitre premike na velikem prostoru.

Vojno so sovjetske čete na goratem, težko dostopnem afganistanskem terenu vodile podobno kot ameriške čete na močvirnatem in pragozdnem vietnamskem bojišču: pomembna mesta z njihovimi prometnimi vozlišči in letališči ter druge utrjene postojanke, ki so bile strateškega pomena, so branili z močnimi garnizijami, okrepljenimi s topništvom in tanki, zastražili pa so tudi vse pomembne prometne zveze.

Občasno so izvedeli ofenzivne akcije zoper resnične ali domnevne koncentracije nasprotnika, večinoma pa proti tam živčemu prebivalstvu. Ta taktika je v Afganistanu bistveno prispevala k množičnemu pobegu prebivalstva čez mejo v Pakistan ali Iran, s čimer so uporniki proti kabulski vladi dobili stalen dotok regrutov in vojaško oporišče zunaj državnih meja.

S takšno strategijo in taktiko ne more nobena politika pripraviti ljudi, da bi se vrnili in da bi vzpostavila mir v državi. Ljudstvu, ki je toliko pretrpelo v vojni, je treba zagotoviti ljubezen in perspektivo mirnega življenja.

Angleški pisatelj za odstrel:

Dolarji na človekovo glavo

Vse v imenu vere. Tudi razpis na človekovo glavo. Glasovi protestov se s strani razumnosti oglašajo vsem vladam sveta, te pa imajo seveda svoje račune in so v karanteni Homeinija previdne. Ta čas pa se lov na pisatelja Salmana Rushdieja, angleškega pisatelja indijskega porekla, ki je napisal sporno knjigo, v kateri bojda blati islam, nadaljuje. Pri nas se s protesti oglašajo v glavnem mladinci in pisatelji.

V Pivovarni Laško o poslih in kulturi

Laški graščaki dajejo nove upe

Kako lahko malo daljnosežnejša razmišljanja in razumevanje privedejo do pravih stvari, ne le za gole plače; za kraj, za občane, za kulturno dediščino

Pivovarna se predstavi

Kje so pa slavni kozarci z dolgimi vratovi in še slavnější pena, ki se cedi čez rob, sem malo za šalo in malo zares spraševala mojega sogovornika Gorazda Šetina, vodjo poslovnega tajništva v Pivovarni Laško zadnjič, ko sem jih obiskala in hotela narediti reportažo o tovarni. Pa me je že na začetku prekinil in mi, nevednici, pojasnil, da oni pač ne smejo delati reklame za pivo, kot to počno drugi z različnimi proizvodi; kajti pivo šteje za alkohol in tega Slovenci že brez reklame radi cuknejo. Tisti kozarec s peno pa mi je očitno ostal v spomi-

varne, potlej pa je pivovarnar Simon Kukec iz Žalca kupil vse skupaj, ustanovil Združene pivovarne Žalec-Laški trg in dosegel letno proizvodnjo 35.000 hektolitrov piva.

Vse to je bilo torej pred začetkom tega stoletja. Po prvi vojni pa je spričo velike revščine v deželi tudi pivu slablo šlo. Lastniki ljubljanskega Uniona so skrivoma pokupili večino laških delnic in leta 1929 v Laškem opustili proizvodnjo piva. Tradicija in boljšanje razmer pa so spet spravili skupaj interese slovenskih gostilničarjev, ki so sezidali novo laško proizvodnjo piva za potrebe gostilničarske delniške pivovarne. To je bilo leta 1939, ko je priteklo iz

povprečje 76 starih milijonov na zaposlenega, kar je bilo približno deset odstotkov nad republiškim povprečjem.

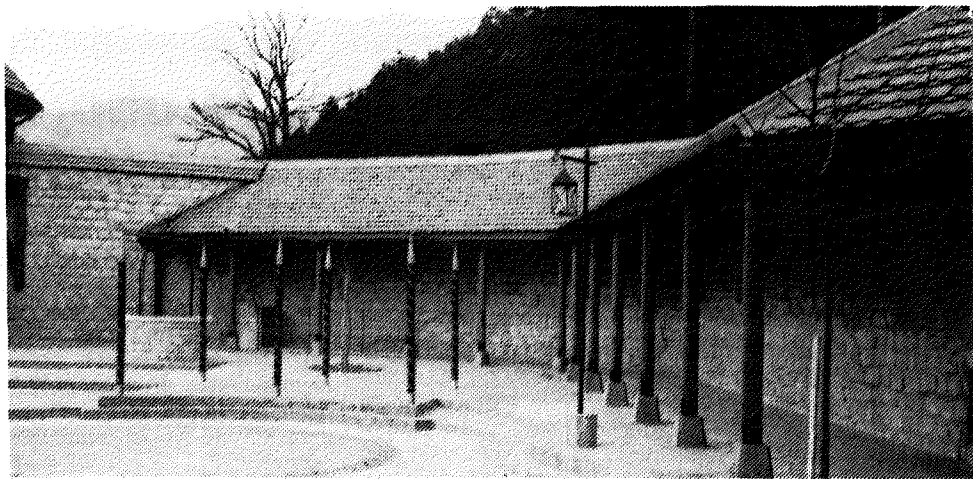
Lani so proizvedli od vseh jugoslovanskih pivovarn drugo največjo količino. To pa je menda zadnji količinski podatek, ki bi ga bilo treba vedeti o pivovarni Laško. Od tod naprej, pravi Gorazd Šetina, gre le še za kakovost. Sicer drži, da je njihova tovarna načrtovana tako, da bi ob optimalnih zahtevah in potrebah lahko proizvajala 2 milijona hektolitrov piva letno, vendar nič ne hitijo k takšnemu cilju. Njihov slogan teh dni je kakovost – kakovost za vsako ceno. Pivo, pravi naš sogovornik Gorazd, še ni tako daleč, da bi si z njim lahko obetali kakšen večje količine izvoza. Pa ne zato, ker ne bi ustrezalo strogim zahtevam in kakovostnim merilom tujih kupcev, ampak preprosto zato, ker je pivo v številnih deželah sveta na nek način tudi simbolika – simbolika nacionalnega, domačega, tistega pač, kar vstavimo v pojem »navajeni smo«, »najraje imamo« ... Zato slej ko prej glavni in najpomembnejši ostaja domači trg, znotraj tega pa turizem. Prodati doma tujim turistom (in seveda domačim) toliko in tako dobro, kot bi prodajali na tuje, to je cilj laških pivovarjev. S svojimi dobrimi pivi s tradicionalnim okusom po najboljšem savinjskem hmelju Goldingu so zasloveli in to tradicijo si prizadevajo ne le ohraniti, ampak tudi izostriti več novih izbranih vrst piva.

Pogled skozi tovarniške obrate mi kot nepoznavalki pivarske proizvodnje ne bi povedal dosti, če ne bi imeli v Laškem svojega lastnega razvoja lepo »pošlihtanega«, lepo, negovano ohranjenega; kot v kakšnem sodobnejšem muzeju industrije. Tako v njihovih prostorih lahko najdemo prelep bakren varilni kotel za slad iz starih časov, ki dela družo prvi povojni novi napravi, nato pa si ogledamo še novejšo ter – končno naj-novejšo dvorano s petimi varilnimi kotli. Tu, v tej zadnji, je kot v računskem centru kakšne jedrske centrale – vse »na gumb«; sredi kristalno čistega prostora stoji komandna miza z najsodobnejšim računalniškim krmiljenjem, ki uravnava kuhanje ječmenovega sladu po ta hip najsodobnejši svetovni tehnologiji!

V prostorih za polnjenje steklenic smo si ogledali tudi (poleg številnih drugih naprav) polnilne linije za steklenice, ki so tako posodobljene, da sodobnejše tehnologije za to opravilo ta hip v svetu preprosto ni. Sicer pa o razvoju sami pripovedujejo in snujejo takole:

Energetika

Najpomembnejša naloga je bilo vlaganje v obnovo in povečavo naših energetskih potencialov. Povečava transformatorske postaje, vgradnja dveh novih vijačnih kompresorjev, zamenjava izmenjevalcev, obnova in popravilo komandnih plošč, obnova vseh vrst instalacij, razne dodatne iz-

boljšave in obnove v proizvodnji pare so samo nekateri dejavniki, ki so nam dovoljevali nadaljnje povečanje zmogljivosti.

Varilnica

Tako je bila ena naslednjih nalog, ki nam omogoča doseči načrtovane cilje, vlaganje v povečavo zmogljivosti varenja. Proizvodnja v novi varilnici, ki je plod sodelovanja s Smelt Ljubljana, je stekla letos v marcu. To je največja varilnica v Jugoslaviji in ena izmed največjih v Evropi, s 1100 hl pивine, zvarjene v enaki varki – šarži. Le-teh je ob dobrih surovinah lahko tudi 7 na dan. Z drugimi besedami, to pomeni približno 200.000 steklenic piva na šaržo ali 1.400.000 steklenic na dan, kar nam zares zagotavlja dosego zastavljenih ciljev. Zelo pomembno pri vsem tem pa je to, da nam najmodernejši tehnološki postopek omogoča, da v varilnici privarčujemo preko 50% energije, kar pri sedanjih proizvodnji predstavlja okoli 1000 ton težkega kurilnega olja – mazuta.

Polnilnica

Pomembna naloga v tem srednjeročnem obdobju, ki smo jo prav tako uresničevali v sodelovanju s Smelt Ljubljana, je obnova in povečanje polnilnih zmogljivosti. Obstoječo, že docela izrabljeno polnilno linijo z nazivno zmogljivostjo 30.000 steklenic na uro, staro že prek 15 let, smo nadomestili z novo moderno linijo, katere nazivna kapaciteta je 70.000 steklenic na uro in je ena izmed največjih in najmodernejših v Jugoslaviji. V eni izmeni je možno s to linijo napolniti okrog 400.000 steklenic s tem, da so dane možnosti polnjenja raznih vrst različno opremljenih steklenic. Poleg tega je urejeno mehanizirano in avtomatizirano nakladanje in razkladanje palet, kar smo morali na stari polnilni liniji delati opravljati ročno in kar je pomenilo pravo težaško delo.

Varstvo okolja

Morda ne bo odveč, če poudarimo, da smo tudi na področju varstva okolja že doslej veliko naredili. Poleg znatnih vlaganj v primarno kanalizacijo mesta Laško v Pivovarni zbiramo in sušimo odpadni pivski kvas, ki ga letno proizvedemo 300 do 400 ton in ga preko 90 odstotkov iz-

vozimo. Ta kvas smo pred leti spuščali v kanalizacijo in s tem še bolj obremenjevali odpadne vode. Poleg tega sedaj vsa pralna sredstva pred spuščanjem v kanalizacijo nevtraliziramo s CO₂, ki kot stranski proizvod nastaja pri proizvodnji piva in je pri tem, sicer v mali meri, toda vendarle, onesnaževal zrak.

Vlaganje v infrastrukturo kraja

Poleg povečanja zmogljivosti varenja in polnjenja, ukrepov za varstvo okolja, varčevanja z energijo in uresničevanja ostalih nalog, ki smo si jih zadali, se zavedamo, da moramo vlagati tudi v naš kraj in s tem ustvariti pogoje, da se bodo naši delavci in ostali krajanji počutili dobro in tako še bolj ustvarjano prispevali svoj delež za naš boljši jutri.

Naši cilji so jasni in tudi naših nalog se dobro zavedamo. Ni nam odveč tudi odrekanj – veliko jih je že bilo vsa ta leta. Bodrilo nas uspehi. Zelo se trudimo, da dosegamo takšne uspehe in želimo si, da pri tem ne bi bili osamljeni.

Veliki met – grad Tabor

Takole so razmišljali: za reklamo ne smemo dajati, širiti se nam tudi ne kaže več, ker smo dosegli zgornjo mejo, torej se moramo posvetiti prihodnosti tako, da bo imel kraj od tega kraj, krajanji in, da bo šel dober glas o nas posredno – v deveto vas. Pa so od tih misli in idej o obnovi gradiča Tabor, ki čepi na holmcu nad Laškem (in je bil nekoč last Celjskih, rabili pa so ga bojda za zabave in veselice), prešli k dejanjem. Zamislili so si gradič obnoviti in ga prenovljenega ponuditi kraju in širši turistični ponudbi na malo višji ravni od navadnih gostiln ali restavracij.

Zdi se, da so imeli (seveda smo malce zlobni) celo »več sreče kot pameti«, ko so za sodelovanje pridobili arhitekta Andreja Kemerja, ki se je naloge lotil dobesedno od temeljev, saj je en grajski stolp še pred začetkom gradbenih posegov že skoraj zdrsnil v dolino. Ko je dalo »svoj žeton« še celjsko spomeniško

varstvo, in ko so bili končani številni načrti vsakega posameznega vogala, vsake klopiče, stopničke in okenca, je delo steklo. Potem so se glavnemu »grajskemu možu« pridružili še drugi slovenski umetniki, med njimi slikar Tomaž Kržišnik in znani oblikovalec Mile Licul, ki so ustvarili celotno podobo gradiča Tabor, gostišča in reprezentativnega prostora za visoke obiske, poslovne pogovore, celo poroke in podobno. Nastal je biser nad dolinico, ki ji je še pred nedavnim edino slavo pelo bližnje zdravilišče.

Pivovarji pravijo takole: naša dolina je od pamtveka znana po toplih vrelih in toplicah. Mi delamo pivo, oni imajo toplo vodo, nekateri drugi v naši dolini imajo še druge podobne dejavnosti; vse skupaj pa je mogoče v prihodnosti usmerjati v neko novo, kakovostno zahtevnejšo, pa tudi uspešnejšo turistično ponudbo. Saj si ni več mogoče predstavljati razvoja teh krajev s klasično umazano industrijo.

O tem, da prav vsi na laškem koncu mislijo resno, govore tudi dejanja, ki jih s svojim deležem prilaga cerkev. Tako se sredi Laškega prijazno sveti obnovljena in restavrirana farna cerkev, podobno pa je urejena tudi cerkev na Strmci, ki stoji ravno na nasprotnem hribu od omenjenega gradiča.

Nič ne bomo ovinkarili: če imate čas, če se radi sprehajate po Sloveniji in si ogledujete mimo vsega tistega, kar nam gre narobe, tudi kaj lepega in dobrega, potem pojdite v Laško in si ogledajte Tabor! Menim, da je ta poteza Pivovarne Laško in ta objekt nekaj tistega, čemur tako pogosto govorimo Evropa. Arhitektu gre za opravljeno delo zares vsa hvala (vredna kakšne Prešernove nagrade!), prav tako pa s drugim sodelavcem (podjetjem, ki so sodelovala pri gradnji – od celjskega Pohištva naprej) in seveda tovarni, ki je tako prispevala slovenski kulturi dragocen in konkreten delež.

Bojana Žokalj-Jesih

nu iz starih časov, saj se še dandanes lahko peljete skozi kakšen manjši kraj v Sloveniji, kjer boste na zidovih našli lepo ohranjene reklame iz prvih povojnih dni ...

Naš sogovornik, ki je že dvajset let zaposlen v pivovarni, je postal že del svoje »fabrike« in kot tak je tudi zadolžen, da »svojo malho hvali«. Resnici na ljubo pa je treba takojci pripisati, da mu lagati in kaj dosti olepševati ni treba. Kajti v Laškem imajo pivovarji tradicijo, pivo jim, čeprav se nenavadno sliši, reže kruh in zavedajo se, da bodo lahko živeli in preživeli le s kakovostjo, s takšno, kakršno si je laško pivo pridobilo sloves že pred vojno, ko so ga v lesenih sodčkih razvažali po vsej deželi kranjski in ko so ga nadvse rade srkale fine dame v senci opatijskega zelenja.

Sploh ima varjenje piva v Laškem bogato tradicijo vse od leta 1826. Obrtno proizvodnjo te sladne pijače je v sedanjih prostorih hotela Slavija začel že tamkajšnji lektor in medar Franz Geyer leta 1825. Potem so njegovo podjetje odkupili drugi trgovci, katerih vsak naslednji je še kaj izboljšal, razširil in povečal proizvodnjo. Leta 1869 je pivo že priteklo iz nove pivovarne, potlej pa je pivovarnar Simon Kukec iz Žalca kupil vse skupaj, ustanovil Združene pivovarne Žalec-Laški trg in dosegel letno proizvodnjo 35.000 hektolitrov piva.

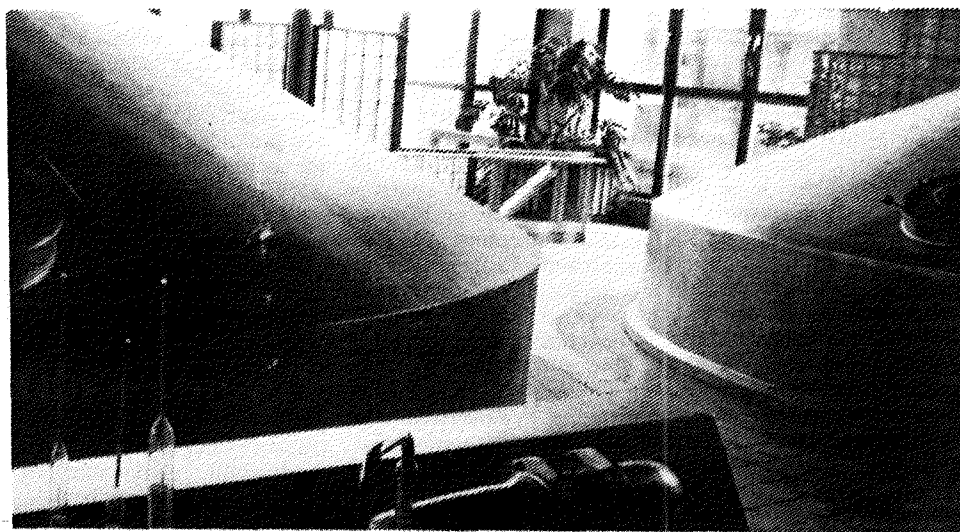
cistern letno že 60.000 hektolitrov piva.

Med drugo vojno je bila tovarna porušena, po osvoboditvi pa obnovljena.

Nova stran zgodovine

Vse do danes se je ta delovni kolektiv laških pivovarjev skozi plovbe med Scilo in Karibdo predpisov pretolkel živ in zdrav kot enovita delovna organizacija, čeprav je pivovarna članica Sozda, v katerem so še Kolinska, Droga, Medeks, Union, Univit in druge. To se pozna v hiši že, ko človek vstopi; to je namreč pravi drugi dom pivovarnarjev. Danes jih je 600, pred dvajsetimi leti jih je bilo pa komaj 120. V izobrazbeni strukturi so nekje med povprečnimi slovenskimi gospodarji z 9 odstotki visoko in višje izobraženimi, s 43 odstotki onih s srednješolsko in poklicno izobrazbo ter s preostalimi, ki so priučeni ali pa brez posebne izobrazbe.

Lansko poslovno leto so zaključili s 7.600 milijardami starih dinarjev celotnega prihodka, z dohodkom 1500 milijard starih dinarjev in s 1100 milijardami čistega. Iz standardnih podatkov povejmo še o osebnem dohodku: v lanskem devetih mesecih je bilo

Republiški sekretar za ljudsko obrambo se je pogovarjal z novinarji

Potreba po sodelovanju je obojestranska

Temeljna ugotovitev pogovora republiškega sekretarja za ljudsko obrambo Janka Kušarja s slovenskimi novinarji, ki poročajo o SLO in DS, bil pa je v Republiškem centru za obrambno usposabljanje v Poljčah, je, da so takšni pogovori potrebni in koristni. Predvsem pa je pokazal, da novinarji pogrešajo pogostejša srečanja te vrste.

Sicer pa je v Poljčah tekla beseda o marsičem. Janko Kušar in njegovi sodelavci so nanizali vrsto problemov, s katerimi se srečujejo pri njihovem delu. Spregovorili so o usmerjanju mladih v vojaške poklice in seznanili novinarje z nekaterimi novostmi v statusu aktivnih vojaških starešin. Že od lanskega julija imajo starešine, ki službujejo v garnizijah po Sloveniji in delno na Hrvaškem, poseben dodatek k osebnim dohodkom, ki ga imenujejo kar draginski dodatek. Od prvega februarja znaša celo do 31 odstotkov. Omenili so tudi težave pri usmerjanju mladih v šole rezervnih oficirjev, spregovorili pa tudi o gradnji zaklonišč. O potrebnosti gradnje se je zadnje čase pri

nas precej pisalo – prevladalo je mnenje, da takšna zaklonišča morajo biti, vendar da so večnamenska. To pa pomeni, da so v vojni zaklonišče, v miru pa služijo drugemu namenu. V njih je lahko skladišče, prodajalna ali kaj drugega.

Precej pozornosti pa je pritegnil tisti del, v katerem je Janko Kušar naštel letošnje vaje, tako vojaške, kot druge s področja SLO in DS. Janko Kušar je poudaril, da je temeljna značilnost letošnjih vojaških vaj, da so nadaljevanje tistih iz prejšnjih let. Prilagojene so in izvajali jih bodo v skladu z novo organiziranostjo JLA. Zelo pomembno je, da se s temi vajami preverja vsa zasnova SLO in DS. Po mnenju Janka Kušar-

ja brez celovitosti vaje ne bi dosegle svojega namena, biti pa morajo dobro pripravljene. Vsaka vaja pa ima za cilj, da se na njej udeleženci usposablajo, ugotovijo pomankljivosti in jih odpravijo. Poleg vaj oboroženih sil so pomembne vaje družbenopolitičnih skupnosti za primere naravnih nesreč in izrednih razmer.

Sicer pa bo konec tega meseca potekala vojaška vaja na območju Notranjske, predvsem v občini Ilirska Bistrica. Konec tega in v začetku prihodnjega meseca bo vaja na območju med Divačo in Pivko. V prvi tretjini septembra pa bo vojaška vaja na območju Slovenskih Konjic in Lenarta. Poleg tega bo še nekaj manjših vaj enot teritorialne obrambe na območju Dolenjske in Bele krajine.

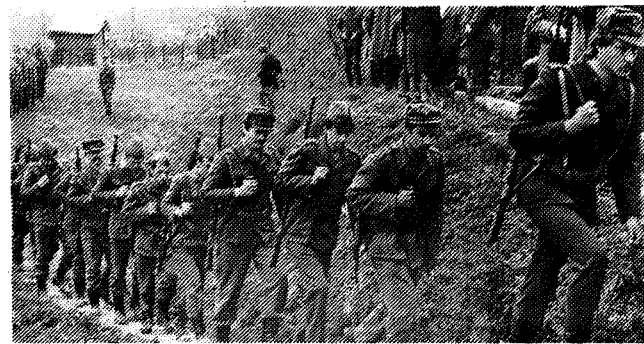
V republiškem sekretariatu za ljudsko obrambo pa načrtujejo dve večji vaji civilne zaštite. Prva bo poučna in bo

potekala v okviru letošnjega sejma sredstev in opreme civilne zaštite v Kranju, kjer bodo pokazali reševanje pri nesreči z nevarnimi snovmi na železnici. Druga pa bo 14. oktobra v Celju, ko bodo preizkusili zaščito in reševanje v proizvodnji žvepljenih kislin.

Poleg tega pa bodo opravili še eno mobilizacijsko vajo v občini, ki pa naj bi bila presenečenje za udeležence.

Novinarji pa so predvsem opozorili na dejstvo, da v uredništvih pogrešajo članke, ki bi jih napisali strokovnjaki s področja SLO in DS. Prav gotovo bi bil vsak urednik vesel, če bi dobil na mizo takšen zapis, vendar pa bi morali biti ti članki ažurni, še posebej za dnevne časopise. Kasneje je namreč vrednost takšnega članka manjša: drugi dogodki ga potisnejo v ozadje, da se nazadnje pojavi vprašanje, ali je objava sploh smiselna.

B. K.

Posveta v Hrastniku so se udeležili tudi predstavniki občinskih štabov teritorialne obrambe. Za Revirje je značilno tesno sodelovanje med TO in ZRVS, vendar to še ne pomeni, da ga ne bi lahko še izboljšali.

Koristen delovni dogovor

V Hrastniku so se sredi februarja sešli člani medobčinskega sveta in občinskih konferenc ZRVS revirskih občin ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij, organov skupščin revirskih občin s člani delovne skupine predsedstva RK ZRVS Slovenije. Pogovorili so se o trenutnem položaju, problematiki in delovanju ter o nalogah organizacij ZRVS na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

o posodabljanju, o sodelovanju z upravnimi organi za ljudsko obrambo in drugimi organi ter strukturami, o informiranju, organizacijsko kadrovskih zadevah, kadrovanju v šole rezervnih oficirjev in vojaške poklice, o načinih, oblikah in metodah dela, o načrtovanjih in drugim. V razpravi so podali mnoge dobre pobude, predloge in tudi usmeritve za prihodnje delo.

Člani delovne skupine so z zadovoljstvom ugotavljali, da je stanje v organizacijah ZRVS na tem območju dobro in da so njihove dejavnosti in uspehi na posameznih področjih v samem vrhu v naši republiki. Menili so tudi, da sta njihovo delo in dejavnost pravilno zastavljena in naravnani.

Iz razprave so povzeli sklepe in zagotovila, da se bodo organizacije ZRVS še naprej vključevale v razreševanje vseh aktualnih vprašanj v okviru SZDL in ob sodelovanju ter podpori vseh družbenopolitičnih organizacij ter organov za splošno ljudsko obrambo na območju revirjev.

Ob koncu seje so ugotovili, da je bila koristna, saj je bila svojevrsten posvet, ki je pojasnil nekatera še neresena aktualna vprašanja. Tako pa je zagotovljen boljši in kakovostnejši pristop za delo v prihodnje, še posebej za izvajanje skupnih nalog, ki jih ZRVS nalaga naša družba in tudi tiste, ki izhajajo iz Statuta in pravil zveze rezervnih vojaških starešin.

Rudi Matko

Prebrali smo v časopisu Naša vojska

Borci so razdeljeni

Borčevska organizacija Zagreba je takoj po plenumu CK ZKJ pozitivno reagirala na pozive, ki jih je na borce Jugoslavije naslovil v imenu komunistov JLA Petar Šimić. Predsednik mestnega odbora ZZB NOV Zagreba Slavko Havić je na nedavni seji sekcije borcev 32. divizije NOV in POJ opozoril, da se morajo borci odzvati pozivu naše armade in priznati, da se tudi v njihovih vrstah najdejo delitve in politični prepri, ki lahko samo slabijo Jugoslavijo. Borci so imeli vedno enake politične poglede, jugoslovansko usmerjene, tako kot komunisti in drugi pripadniki armade in takšni morajo biti tudi zdaj.

ZZB NOV Jugoslavije se je, tako je bilo slišati na številnih sestankih borčevske organizacije in drugih srečanjih, tudi federaliziral. Zato so nastopi borcev in njihova stališča odvisni od tega, iz katere republike ali pokrajine je kdo. To jasno potrjuje, da je borčevska organizacija padla pod vpliv republiških in pokrajinskih birokracij, kar je začelo resno načenjati ugled naših borcev in revolucionarjev, ki so dali neprecenljiv prispevek prav k ustvarjanju in negovanju bratstva in enotnosti vseh naših narodov in narodnosti.

Slišati je tudi mnenja, da so frakcionaški boji morda zdaj najbolj vidni prav v borčevski organizaciji in da je zdaj ta organizacija med vsemi družbenopolitičnimi organizacijami

v državi, ta trenutek najbolj razdeljena. Takšne ocene so očitno preveč ostre, lahko jih je tudi zavrnil, vendar tudi braniti z zelo tehtnimi dokazi.

Ali ni prišla v javnosti do izraza delitev borcev naše revolucije, ne samo po republiških in pokrajinskih mejah, ampak tudi po mestnih in občinskih organizacijah? In kar je najhuje – tudi po sekcijah naših najbolj slavljanih vojni enot.

Kako si sicer razlagati, da se borci-člani sekcij tudi enot, ki so bile na Neretvi in Sutjeski ter vseh najtežjih bitkah na bojiščih po vsej Jugoslaviji, medseboj pripravljajo in spopadajo, dajejo ocene na enem srečanju, na drugem pa jih zavrnejo. Sekcije teh vojni enot sprejemajo stališča odvisno od tega, v katerem okolju delujejo. Po drugi strani pa posamezniki, predvsem nekateri upokojeni generali in admirali JLA, člani ZZB NOV Jugoslavije, krijejo skozi nekakšne spomine »svojo« zgodovino in postavljajo pod vprašaj vse znane resnice iz NOB. Tako neposredno služijo prav sedanjim delitvam, dolivajo olje na ogenj, poglobljajo prepire in zato nikomur ne odgovarjajo.

Postavlja se vprašanje, ali lahko naši revolucionarji, ki še vedno uživajo velik ugled med ljudmi, najdejo toliko moči, da uredijo položaj, predvsem v svojih vrstah, da usmerijo ost kritike v »pravi« smeri in potem opozarjajo druge. Ali se lahko vrnejo k svojim izvirnim, Titovim izhodiščem, bratstvu in enotnosti, kot največjim pridobitvam naše revolucije? Zanje so prelevili kri po vsej Jugoslaviji in pri tem niso spraševali, kje so notranje meje katerekoli federalne enote.

O dogodkih na področju SLO in DS v Mariboru

Bogata dejavnost

V mapi, kjer zbiramo pripevke našega mariborskega sodelavca Marjana Kosa, se je nabralo precej gradiva. Večina člankov obravnava dejavnosti na področju obrambe in zaštite, precej prostora pa je namenil tudi dejavnosti rezervnih vojaških starešin v mariborskih občinah, kjer zdaj potekajo letne programske konference.

Občina Rotovž: Predsednik OK ZRVS Boris Žitnik je orisal delo njihove organizacije v minulemu letu in posebej opozoril na uspehe, ki so jih dosegli na področju usposabljanja, informiranja, podružbljanja SLO in DS in na nekaterih drugih področjih. Še vedno niso zadovoljni z udeležbo na predavanjih in nekaterih drugih oblikah usposabljanja. V nekaterih krajevnih skupnostih bodo morali poživiti delo in navezati tesnejše stike s člani organizacije.

Številni rezervni vojaški

starešine delujejo v najrazličnejših svetih in komisijah, ki se ukvarjajo z SLO in DS, zelo aktivni so tudi v delegatskem sistemu in v samoupravnih organih. Pomagajo tudi pri obrambnem usposabljanju v obrambnih krožkih v šolah in krajevnih skupnostih.

Občina Tabor: Pri obravnavi dela v minulemu letu so ugotovili, da so dosegli napredek pri usposabljanju svojih članov in pri podružbljanju SLO in DS. Predsednik OK ZRVS Miroslav Blažič je poudaril, da so se rezervni vojaški starešine aktivno vključevali v družbenopolitično življenje, v delo samoupravnih organov in drugje. Z doseženimi rezultati pa še vedno niso zadovoljni. Tako bodo morali v prihodnje še več storiti za povečanje udeležbe na predavanjih in oživiti delo aktivov ZRVS v združenem delu.

Občina Pobrežje: Med

drugim so ugotovili, da se programi dela krajevnih organizacij ZRVS postopoma izboljšujejo. Na krajevnih programskih konferencah so izrazili željo, da bi načrtovali obiske doma obrambne vzgoje, medsebojna tekmovanja v streljanju, topografiji, reševanju taktičnih nalog, pohode in drugo. Občinska konferenca ZRVS je že lani odločila za to, da bo krajevnim konferencam ZRVS nudila čimveč praktične pomoči. Dosegli so tudi to, da med člani ZRVS skoraj ni nobenega, ki nima določenih obveznosti na področju SLO in DS.

Zvezno tekmovanje mladih: V mestu ob Dravi so se že začeli pripravljati na tretje zvezno tekmovanje mladih v znanju in veščinah SLO in DS, ki bo letos od 7. do 9. junija v Izobraževalnem centru v Pekrah. Prej pa bodo organizirali tekmovanje po posameznih šolah in občinah. V Mariboru so se odločili, da

Mariborski rezervni starešine so v veliko pomoč pri delu obrambnih krožkov, pogosto pa jim pomagajo tudi pripadniki tamkajšnje garnizije JLA.

bodo regijsko tekmovanje pripravili 20. maja, medtem ko bo republiško 27. maja v Tacnu. Zvezno tekmovanje pripravljajo vsaki pet let in je zato pred organizatorji v Mariboru še posebej velika, zlasti moralna odgovornost. Vsaka republika in pokrajina bo na zveznem tekmovanju zastopana z dvema ekipama za osnovne in srednješole in z eno ekipo mladine, ki ne obiskuje srednjih šol. V Pekrah se bo takrt, vsaj tako

pričakujejo, zbralo 200 tekmovalec.

Časopis »Pohorski partizan«: Enota JLA, ki nadaljuje izročila 11. SNOUB Miloš Zidanšek, je ob petinštirideseti obletnici ustanovitve te partizanske enote izdala časopis Pohorski partizan.

Nekdanji komisar Zidanškove brigade Franta Komel je napisal uvodni članek, v katerem je orisal razvoj partizanskega gibanja na Pohorju in širše v Sloveniji. Nekda-

nji partizan Tone Kropušek je na zanimiv način opisal svoja medvojna doživetja z Menine in srečanje s petinštiridesetletnim Poljakom Stefanom Kubickim, ki je zbežal iz koncentracijskega taborišča in se pridružil partizanom.

Objavili so tudi prispevek o slovenskem taborniškem partizanskem mnogoboju, o drugem zasedanju Avnoja, o organizatorju prvih partizanskih čet Milošu Zidanšku in še marsikaj zanimivega.

Ogljikov monoksid straši po Trbovljah

Oči so uprte v novo termoelektrarno in toplarno

Na križ pribita dolina, trboveljska kotlina, žareč lonec nezadovoljstva, ekološka bomba in kar je še podobnih atributov, ki jih časnikarji zvesto uporabljamo, kadar pišemo o (ne)vesti, ki nam grobo kljuje v notranjosti ob našem več kot barbarškem ravnanju z okoljem, nima s sintagmo o »razreševanju problemov« nikakršne zveze, ker tega razreševanja problemov preprosto ni. In vendarle je to oznaka moč že vrsto le zasledovati v trboveljskih gospodarskih in političnih krogih, kje se z njo bolj ali manj nemočno otepajo, za ljudi pa je zgolj pesek v oči; za večino pa vse bolj – zelo na glas povedano – leglo bolezn! Sprejeta je bila vrsta ocen, napisana gora papirja, vrstili so se elaborati, vse skupaj pa se je prej ko slej zataknilo pri – denarju in nikakor ne pri »našem največjem bogastvu – človeku«. Seveda ni mogoče kar takole, na pamet, trditi in odkriti za takšno stanje, ki pelje že naravnost v izjemno, kar vse in kar povprek. Preprosto ni res, da so vsi brezvestno in brezdušno zrl na dogajanje okoli sebe, povsem mogoče pa je trditi da je bilo narejenega zelo malo. Vsa napisna in izrečena stališča in ocene bi torej skozi desetletja vendarle morala nekaj prinesli.

Z občinskim odlokom – zapisati nameravamo, kaj so v dolini pravzaprav resnično ukrenili – o prispevku zaradi onesnaže-

nja zraka iz leta 1985 je bilo nedvoumno zapisano, kdo so največji onesnaževalci okolja in tudi, da so dolžni v najkrajšem času izdelati ustrezne elaborate, oziroma sanacijske programe. Nadzor nad uresničevanjem je sprejel občinski Komite za urejanje prostora in varstvo okolja.

Na vprašanje, oziroma opozorilo vsem, ki so dolžni sanirati stanje in – seveda – za to sanacijo tudi prispevati ustrezna sredstva, so se »grešniki« odzvali, ne glede na to pa položaj danes ni nič kaj boljši.

Kaj so torej v Trbovljah storili, da bi ne bili več na križ pribita dolina? Kaj so zares storili? Če smo nedolgo tega v našem časopisu lahko prebrali, kaj visi nad glavami Trboveljčanov in kaj tiči v njihovih pljučih, potem pogledajmo še drugo plat medalje.

● ISKRA TOZD Polprevodniki so sporočili, da izdelujejo kataster emisije, naročene so meritve onesnaženja, izdelali bodo sanacijski program.

● SGD Beton TOZD Operativna Trbovlje zagotavljajo, da se nameravajo priključiti na toplovodno omrežje takoj, ko bo to mogoče; Enako velja za TIKO Trbovlje in ZKZ TOZD Meso.

Tovarna pohištva se je odločila, da bo za kurivo uporabljala lesne odpadke.

TGA Boris Kidrič – Livarna je naročila merjenje emisij iz

livarne pri Zavodu za zdravstveno varstvo, Center za varstvo okolja Maribor že 1986. leta, ko so veljali še stari normativi, zato so se opirali na novi odlok iz maja 1988 in ugotovili, da livarna onesnažuje z SO₂ do dovoljene meje, emisijske koncentracije prahu pa so previsoke.

Zaradi neugodne konfiguracije terena, so zapisali, občasno pride do povečanega vpliva emisij iz livarne. Ker livarna leži v območju, razvrščenem v IV. stopnjo onesnaženosti zraka, so dolžni še naprej spremljati emisijsko stanje in izdelati sanacijski program.

● Toplarna Polaj (39,3 MW) se je že začela ubadati s tehnološko in ekonomsko sanacijo. Po njihovem so meritve, ki jih je izdelal že omenjeni zavod iz Maribora, pokazale, da so emisijske količine, koncentracije ogljikovega monoksida in dušikovih oksidov nižje, od dovoljenih glede na novi odlok o mejnih količinah. Prekoračene pa so mejne vrednosti SO₂ za faktor 4 x in koncentracije prašnih delcev celo za faktor 16 x. Omenjeni odlok v svojem 20. členu zahteva znižanje emisije za 50 odstotkov do 31. 12. 1990, v celoti pa do 31. 12. 1992.

Predlagane so rešitve z elektrofilitri in vrečastimi filtri, ki gre za eliminacijo prašnih delcev, previsoke emisijske koncentracije žveplovega gorljivega

Naši gozdovi ali komu zvoni?!

ga žvepla ali pa z odžveplanjem dimnih plinov z dodajanjem aditiva (apno). Menijo tudi, da gradnja posebne odžveplovalne naprave za dimne pline za kotlovnico velikosti trboveljske toplarne ni ekonomsko upravičena.

● Cementarna. Meritve Zavoda SRS za varstvo pri delu 30. 9. 1986 so pokazale, da je ključni problem Cementarne prah. Ne glede na vrsto sanacijskih posegov emisije trdnih delcev nekajkrat prekoračujejo dovoljene količine (sušilnica premoga 2,8 krat, mlin antracita pa kar osemindvajsetkrat). Sedli so za mizo in znova (kolikokrat že?!) sestavili sanacijski program, ki vsebuje: stalno vzdrževanje elektrofiltrov (zakaj se to ni dogajalo doslej?), da ne bi več prihajalo do izpadov, multiciklon hladilnika klinkerja naj bi bil zamenjan z elektrofiltrom zadostne zmogljivosti, zagotovljeno bo boljše delovanje filtra. Zgradili naj bi tudi novo pripravljalnico premoga oz. mlinico s sušenjem premoga s pripadajočimi

odpraševalnimi napravami – do 31. 12. 1992. Preuredili naj bi odpraševalne naprave za transportiranje in pakiranje cementa. Seveda pa zaradi emisij SO₂ cementarna ni problematična.

Vse to so udeleženci tega nečednega hazarda z zdravjem ljudi obljubili (in zapisali) konec leta 1987 oziroma v začetku minulega!

Edini, ki je v roku izdelal sanacijski program, je Termoelektrarna Trbovlje, ki pa ima, kot poudarjajo v Trbovljah, najmanjši vpliv na onesnaženost zraka. Programi temeljijo (tako za varčevanje z energijo kot ogrevanja in onesnaževanja okolja). predvsem na novi TE – TO III!

Z zgraditvijo nove termoelektrarne in toplarne ter skupnih čistilnih napravah za čiščenje SO₂ iz dimnih plinov bi pravzaprav zadostili pogojem tretje faze sanacijskega programa, ki predvideva še rekonstrukcijo elektrofiltra in odpepeljevanje (ki bi zmanjšalo emisijo trdnih delcev iz 600 ton letno na 100 ton). Odžveplje-

vanje dimnih plinov bo zmanjšalo emisijo SO₂ iz 28.000 ton na leto na 2800, obenem pa bi ekološki informativni sistem dopolnili za merjenje emisij ter alarmiranje.

Zapisati je treba še, da je skupna emitirana količina SO₂ v letu 1986 zaradi ustavitve obratovanja enote TE I že zmanjšana za okoli 30 odstotkov. V letu 1996, ko naj bi začela obratovati TE-TO III s skupno čistilno napravo za dimne pline TE II in TE-TO III, pa se bo emisija SO₂ iz trboveljske termoelektrarne zmanjšala za okoli 85 odstotkov.

Zadnji rok za zaključitev sanacijskih ukrepov je 31. 12. 1993, o čemer govori tudi novi odlok, z izjemo TE-TO III, ki bo seveda začela obratovati mnogo pozneje, šele 1996. To pa so pravzaprav edine svetle lučke v temini; komentar nad voljnostjo udeležencev pa prepuščamo vam. Ta hip namreč še vse skupaj visi v zraku!

Milenko Strašek

Program pregrešnega vstopa v politiko

Prevlada ekonomskih (in ekoloških) zakonitosti

Ob siloviti, a večinoma neargumentirani repliki predsednika ljutomerskih borcev Franja Štebiha na intervju Pregrešen vstop v politiko (ki se je, po njegovem, za takšnega res pokazal!) bo treba, če smo že rekli A, izreči še B in pokazati ne le, kaj menita predsednik in sekretar mladine (misli torej, ki sta jih izrekla v omenjenem intervjuju in ki bi jih lahko označili kot splošne poglede na današnjo stvarnost), temveč, kaj meni ljutomerska mladina nasploh: mladina, ki ima program in ki sta ga, resnici na ljubo, v dobršni meri pomagala kroititi tudi »odrešenika«, oziroma natančneje tovariš Plohl. (Besede pod narekovaji so vzete iz Štebihove replike). Da bi ta program »še ne bil mnenja mladine« (vendar Plohl upa, da kdaj bo), seveda ni čisto res, kajti sicer tako Plohl kot Caf ne bi bila izvoljena, mi je seveda od mladih v Ljutomeru nikakor ne bi mogli izvedeti, da – vsaj večina sogovornikov, na ulici – takšno usmeritev podpirajo. In še drugače: programov DPO, zunaj pa zvez in strank nikakor ne piše takoiimenovana volilna baza, pač pa jih, glede na ustreznost le sprejema ali pa ne. O »genialni viziji« demokracije lahko torej odločajo le oni in samo oni. Če se ji bo pridružila le »peščica lahkovernežev iz vrst mladih«, je seveda

stvar zase, pa tudi demokratičnega ravnanja, ki mu Plohl daje dovolj prostora. Da pa so v Ljutomeru potrebni »drugačnj – ostrejši vetrovi, ki bi jih naj razpihal v občinsko srenjo sedanji sekretar Plohl s svojimi redkimi privrženci,« je kar prav, saj se to ne dogaja le tam, pač pa kar po vsej slovenski srenji. Če gre komu nenehno prikimavanje na živce, je to povsem druga stvar, druga pa spet, če se komu kolca po starih časih, ko je bila to praktično edino zveličavna oblika demokracije!

Sogovornika nikjer ne govorita o nepriznavanju borcev ali, kot piše Štebih: »Borci se nismo borili za to, da bi si pridobitve tega boja prilastili posamezniki in skupine, ki sicer tega našega boja in njegovih vrednot sploh ne priznavajo,« pač pa (Plohl), »da so krivi tisti borci, ki so bili na vodilnih položajih, saj to je jasno, vendar – ne za vse!«

Tisti B na začetku, ki pa ga tudi Štebih očita Plohlju, je program, Plohlov in ljutomerske mladine. Kakšna je torej ta »genialna vizija demokracije«? Kaj sta ustvarila Plohl in Caf skupaj s sodelavci, da bi »brez programa nacoprala demokracijo in blaginjo«?

Delo osnovnih organizacij ZSMS mora biti avtonomno, brez kakršnihkoli nalog, bodo

pa dobile vso pomoč, če bodo to zahtevale. To velja tako za prireditve, kot za vse potrebne informacije.

V pripravi je ustanovitev Kluba mladih in odprte kulturne scene.

Precejšnjo pozornost posveča program problemom kmetijstva. Mladi ljutomerske občine se bodo še vnaprej zavzemali za odpravo zemljiškega maksimuma in za prevlado ekonomskih (in ekoloških) zakonitosti nad političnim volontarizmom. Omeniti velja tudi pobudo za ustanovitev neodvisnega sindikata kmetov, katerega najpomembnejša naloga naj bi bila, da z organiziranim bojkotom prodaje kmetijskih proizvodov pod vsako ceno zagotovi kmetu za pošteno delo pošten zaslužek. Da bi bila ta zaveza trdnjša, nameravajo ustanoviti še Zvezo kmečke mladine.

Razrešiti nameravajo – in to zelo drastično – finančno problematiko občinske konference ZSMS, ker menijo, da je povsem nesprejemljivo, da ogromno večino sredstev, ki jih ima na voljo občinska konferenca, porabijo za osebne dohodke sekretarja in tehnične sekretarke in le majhen del za opravljanje primarne dejavnosti, namesto da bi bilo obratno.

Pomembna – in nadvse koristna – novost je ustanovitev mladinskega servisa, ki naj bi

organiziral zaposlitev za študente, dijake, pa tudi brezposelne, za nameček pa še »male produkcijske enote«, ki bo, odvisno od zanimanja, zaposlovala predvsem visokokvalificirane mlade strokovnjake, ali pa združila mlade, ki si žele pridolovati hrano in ostale izdelke (bioprehrana?!) na alternativni način.

V Ljutomeru menijo, da morajo imeti različna družbena gibanja vse pogoje za avtonomno delovanje, v skladu s pravico

ličnih vprašanjih in prav zaradi tega ne bomo imeli nikakršnih tajnih ali takoiimenovanih zaprtih sej. Naši predstavniki pa bodo obveščali javnost o sejah takoiimenovanih političnih koordinacij tudi, če bodo le-te zaprte za javnost.

Med pomembnejše usmeritve ljutomerskih mladincev spadajo tudi novi pogledi na razreševanje energetske problematike, takšni torej, ki bodo omogočili življenje v skladu z naravo še poznejšim rodovom.

Središče Ljutomera

do samoorganiziranja, kar pomeni tudi, da bodo tem skupinam nudili prostore, pa tudi tehnična sredstva.

Ker stanovanjsko vprašanje v ljutomerski občini nikakor še ni rešeno, jih tukaj čaka še veliko dela, saj menijo, da ne more zgolj mlada generacija nositi bremena, ki so ji ga s svojim življenjem nad možnostmi naložile vodilne garniture starejše generacije.

»Dosledno bomo povsod zahtevali,« so zapisali v programu, »svobodo tiska in pravico javnosti do obveščanja o po-

vom. Za mladi rod so sprejemljive samo tiste rešitve, ki razvijajo zgolj toliko in takšno energijo, ki jo dopušča narava. Odločno zahtevajo ustavitev megalomanskih načrtov na Jesenicah in v Kidričevem in razrešitev jedrskega voza. Posebno poglavje v programu je, po njihovem mnenju, načrtovano »barbarsko skrunjenje naše reke Mure z graditvijo hidroelektrarn.«

V program so vnesli zahtevo po vsestranskem priznavanju ugovora vesti in uvedbo civilnega služenja vojaškega roka,

še naprej pa nameravajo (že znana praksa, tudi trn v peti vodilnim strukturam!) podpirati stavkajoče delavce (seveda v skladu z upraviteljsko), če tega ne bo storil sindikat.

Preko OK ZSMS bo lahko zadovoljevala svoje interese tudi verujoča mladina, s katero so, po mnenju ljutomerskih mladincev, doslej v političnem življenju le manipulirali. Jasno namreč je, da vernost ne more in ne sme biti ovira za bitje in sožitje mladih (in vseh) ljudi.

»Čas je že,« so zapisali, »da končno enkrat le odpravimo slovit 133. člen. Da popravimo v izobraževanju v preteklosti storjene napake, storjene z nesmiselnimi posegi.

Kljub strahu pred sposobnimi in izobraženimi kadri, ki ga zaznavamo med vodilnimi politiki in gospodarstveniki občine, bomo storili vse, kar bo v naši moči, da se poveča delež visoko usposobljenih med zaposlenimi naše občine.«

Obetaven program, a pot do cilja dolga in težka. Tega se v Ljutomeru zavedajo, zato bodo uporabili vsa sredstva, da ga uresničijo – tudi nepriljubljena, boleča in nevsakdanja, vsekakor pa najprej skozi ustajene kanale razreševanja problemov, DPO in podobno; če pa to ne bo zadostovalo, pa na javnih manifestacijah, protestnih shodih, demonstracijah... v direktnem sočanju z zaviralci, ne da bi pri tem »s svojimi ravnanji ne le pokvaril(i), temveč tudi pristudil(i) ljudem v svojem okolju vso tisto demokracijo, v kateri tudi mi vidimo edini izhod iz krize... (Štebih).

M. S.

Manj znana dejavnost
komandanta Bračiča

Fotoreporter prvih odredov

Mirka Bračič se spominjamo predvsem kot partizanskega komandanta. Le malokdo pa ve, da se je poleg številnih dolžnosti ukvarjal tudi s fotografiranjem. S svojo kamero mu je uspelo posneti pestro življenje prvih odredov; zapustil nam je največje število dokumentiranih partizanskih fotografij o odredih iz leta 1942. Zato tega partizanskega komandanta spoznajmo s te, manj znane strani. S svojimi posnetki je prispeval k vidni podobi razvoja prvih partizanskih odredov na Notranjskem, Kočevskem, Dolenjskem in v Slovenskem primorju. Prav zaradi tega so njegove fotografije velikega pomena za zgodovinsko preučevanje začetkov fotoreporter-ske dejavnosti na terenu v partizanskih enotah na Slovenskem.

V začetku NOB je bilo fotografiranje strogo konspirativno, zato so se s fotografiranjem v glavnem ukvarjali vodilni v partizanskih enotah, kot je to bil na primer Mirko Bračič. Fotografije, ki so nastale v partizanskih enotah in na terenu pred kapitulacijo Italije, še niso plod organizirane fotografske dejavnosti,

Mirko Bračič se je rodil 16. marca 1915 v Trstu v uradniški družini. Po prvi svetovni vojni se je družina preselila v Tržič na Gorenjskem, kjer je Mirko hodil v osnovno šolo, meščansko šolo pa je končal v Ljubljani. V starojugoslovanski vojski je bil aktiven podoficer – narednik kraljeve garde. Svoje vojaško znanje je pozneje lahko koristno uporabil za partizansko bojevanje.

V narodnoosvobodilno gibanje se je vključil že v začetku julija 1941 in tako je kmalu postal eden izmed prvih partizanskih komandantov na Slovenskem. Sodeloval je pri organiziranju in vodenju prvih partizanskih enot (odredov) na Notranjskem, Kočevskem, Dolenjskem in Slovenskem primorju. Bračič je padel 11. decembra 1943 kot komandant XIV. divizije ob napadu na Kočevje. Za narodnega heroja je bil proglašen 5. julija 1951.

temveč mnogih prizadevnih, predvsem ljubiteljskih fotografov, ki jih niti ne poznamo po imenu. Kljub temu je fotografsko gradivo, zlasti iz leta 1942, precej bogato. Najbolj aktivni v tem obdobju so bili Mirko Bračič, Jule Sočan in Jože Kotnik.

Za Mirka je značilno, da je snemal predvsem vodilni partizanski kader in življenje borcev v partizanskih enotah. Kot komandant notranjskega odreda in III. grupe odredov je posnel dragocene fotografije o delovanju in življenju borcev Notranjskega odreda in III. grupe odredov iz leta 1942. Iz tega obdobja je dragocena fotografija Notranjskega odreda v osvobojeni Sodražici 30. marca 1942, ko na ljudskem zborovanju govori politkomisar Notranjskega odreda III. grupe odredov narodni heroj Janez Hribar.

Po reorganizaciji partizanske vojske julija 1942 je postal komandant Loškega odreda, ki je imel nalogo, da se prebije v Slovensko primorje in tam organizira NOG in partizanske odrede. Številni Bračičevi posnetki nam nazorno kažejo težavno pot Loškega odreda, ki se je po prekoračitvi bivše jugoslovansko-italijanske meje preimenoval v Soški odred. Soški odred se je v Slovensko primorje prebil oktobra leta 1942. (Na primer posnetki Loškega odreda na pohodu proti Gerovu septembra 1942 in posnetek borcev Loškega odreda na Otrobovcu pred odhodom na Primorsko oktobra leta 1942).

Na Primorskem je Bračič postal komandant Primorske operative cone. V svoj objektivi je ujel razvoj in razmah prvih partizanskih enot v Slovenskem primorju od Soškega, Severnoprimskega odreda pa do množice fotografij o delovanju in življenju Gradnikove brigade na Primorskem do avgusta 1943. Bračič je posnel vrsto zanimivih posnetkov o taborenju in življenju borcev in vodilnega kadra Soškega odreda od

Borci Loškega odreda na Otrobovcu pred odhodom na Primorsko oktobra 1942.

Odposlanca Glavnega štaba NOV in POS Dušan Kveder-Tomaž in Edo Brajnik-Štefan z dvema zaveznikoma padalcema na območju Javornika-Hrušice v drugi polovici junija 1943.

Borci Četrtega bataljona Soškega odreda na Polovniku nad Srpenico februarja 1943.

Gradnice in Vršč pri Čepovanu novembra 1942 do Polovnika nad Srpenico februarja 1943; zanimivi so tudi posnetki vodilnega partizanskega osebja Gradnikove brigade in Primorske operative cone na Polovniku nad Srpenico konec aprila 1943 ali pa posnetki politične ure Gradnikove brigade v Prodeh na Tolminskem, na Šentviški enoti konec maja 1943, mitinga Gradnikove brigade na Šentviški planoti v bližini Praprotna konec junija 1943, pa tudi posnetek komandnega kadra Gradnikove in Gregorčičeve brigade in Primorske operative cone na območju Javornik – Hrušica sredi julija 1943 ter posnetki pohoda združene III. brigade Ivana Gradnika čez Trnovski gozd z nalogo, da se vključi v XIV. divizijo avgusta 1943.

Mirko Bračič je ob ustano-

Sredi julija 1943 je dobil štab Primorske operative cone povelje, naj pripelje obe primorski brigadi v Štirinajsto divizijo. Brigadi sta se pred odhodom na pot združili v III. brigado Ivana Gradnika. Posnetek je s pohoda skozi Trnovski gozd avgusta 1943. (vse foto Mirko Bračič)

Spomin na Jugo

Tudi zanj lahko zapišemo, kakor za toliko drugih iz njegove generacije, da je bil človek iz revne družine. Njegova mladost pa je bila še toliko težja, ker je imel že od majhnega le mater, (oče mu je umrl), ki je kot tovarniška delavka komaj zagotavljala družini preživetje. Toda tovarna je prinašala tudi revolucionarne misli in boj za boljše čase. Zato je materina bojevitost prešla tudi na otroke, ki so se temu primerno usmerili in delovali, ko se je začela vojna. Ljubo Kastrin-Jugo se je že kot petnajstletni vajenec vključil v delo Vzajemnosti, ob napadu okupatorjev na Jugoslavijo aprila 1941. pa se je, komaj šestnajstleten, vključil v obrambo domovine.

Vsa Kastrinova družina je bila aktivna ves čas vojne; že oktobra enainštiridesetega je Jugo postal sekretar skojevske skupine v Šiški, kjer je organiziral širjenje ilegalne literature, sodeloval pri napisnih in trosilnih akcijah, izo-bešanju slovenskih zastav, pa tudi pri oboroženem napadu na fašiste. Aprila 1942. je moral v ilegalo in se skrivati vse do odhoda v partizane.

Postal je borec Druge grupe odredov, pa deseter in vodnik, politdelegat Krimskega bataljona, Notranjskega odreda, Šercerjeve in Dolomitskega odreda.

Od aprila 1943. leta je bil v zaščitni enoti Glavnega štaba NOV in POS, po kapitulaciji Italije pa je postal kurir komandanta Franca Rozmana-Staneta, ki mu je večkrat zaupal posebne naloge.

Februarja 1944. leta se je znašel v Drvarju kot borec zaščitne enote jugoslovanskega vojaško-političnega vodstva. Tako je doživel tudi desant na Drvar in boje z Nemci.

Avgusta štirinštiridesetega se je vrnil v Slovenijo in postal komandir čete v Ljubljanski brigadi, nato pa operativni oficir in komandant bataljona. V bojih te brigade s sovražnikom je bil dvakrat ranjen.

Borec za zgled

Devetega maja, na sam dan svobode, je prejel kot najboljši borec brigade v varstvo brigadno zastavo, prav tisto, ki jo je tistega prvega dne svobode izobesil borec Ljubo na ljubljanskem magistratu kot znamenje in simbol osvoboditve Ljubljane.

Jugo je po vojni služboval v različnih upravnih in gospodarskih ustanovah in družbenopolitičnih organizacijah, zadnjih deset let življenja pa je bil tudi član znamenitega partizanskega pevskega zbora in vse do nedavne smrti tudi aktiven član skupnosti borcev Ljubljanske brigade.

Tovariši so visoko cenili njegove človeške vrline, pa tudi predanosti razvoju naše družbe. Zlasti so cenili njegovo odkrito besedo, čeprav ni vedno in povsod naletela na razumevanje.

Tovarištvo in poštenje, vrline, ki ju še posebej poudarjajo v orisu njegovega značaja, ostajata tudi okvir za spomin na tega predanega borca, ki je pred nedavnim umrl v štiriinšestdesetem letu starosti. Bil je spomeničar in nosilec vrste vojaških odlikovanj.

Odbor skupnosti
Desete SNOUB Ljubljanske

vitvi 14. divizije (13. julija 1943) postal njen prvi komandant. Svoj fotoaparati je tedaj menda dal partizanskemu fotoreporterju Jožetu Petku. Ta je zaslovel zlasti z izrednimi fotografijami, ki jih je posnel na pohodu 14. divizije na Štajersko februarja 1944.

Brez posnetkov Mirka Bračiča bi bilo skoraj nemogoče kronološko slikovno predstaviti razvoj prvih partizanskih enot v Slovenskem primorju do kapitulacije Italije ali pa delovanje Notranjskega in Loškega odreda v letu 1942. Dejan Vončina

Člani štaba Primorske operative cone in Gradnikove brigade v Prodeh na Tolminskem junija 1943.

Nočni obisk

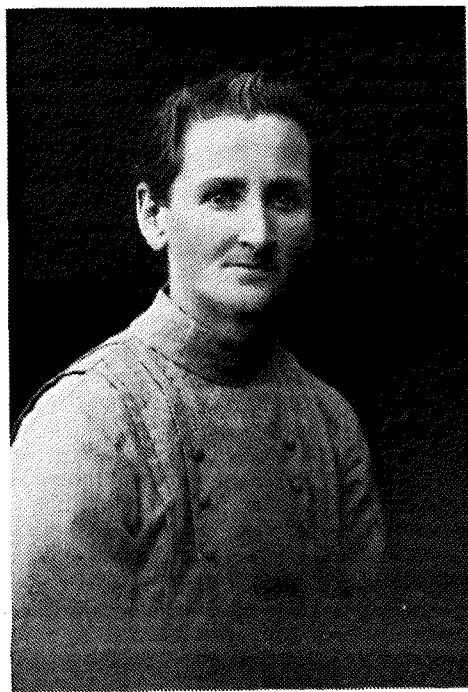
Že nekaj let je preteklo, kar sem po naključju slišal za dogodek, ki se je odvijal na božični večer leta 1943 v Ribnem pri Bledu. Zdel se mi je zanimiv, da pa sem ga lahko zapisal, sem obiskal matični urad na Bledu. Pri oblikovanju prispevka pa so mi pomagali tudi prijazni domačini. Za začetek naj še zapišem, da je bila prizorišče osrednjega dogodka domačija starejših zakoncev Ivane in Janeza Valenta, po domače Komadajčeva, glavni junaki osebe, ki so v njej domovale, njegov začetek pa sega na zasneženo Jelovico.

V noči pred tem večerom je Prešernova brigada prišla na Selsko planino; v njenem zavetju naj bi preživela nekaj dni. Trije prešernovci – domačini: brata Franc Valant-Stefan, Jože Valant-Skala iz Ribnega in Franc Šmit-Francelj s Sela so svoje nadrejene prosili za nekaj ur »dopusta«. Obiskali naj bi domače in se oskrbeli z najpotrebnejšim; bili so preizkušeni v številnih bojih, za njimi je bil tudi uspešen napad na turjaški grad, zato so jim dovolili. Vzeli so vsak svojo mavzerico in popoldan 24. decembra 1943 krenili na pot.

Kot poznavalci gozdnih kolvovozov Jelovice so se odločili za najbolj primerne. Med potjo so se bili dogovorili, da morajo do svojih domov priti neopazno, približno so določili točko v Ribnem, kjer se bodo razšli na svoje domove: brata Valant h Komadajcu, Franc Šmit pa k Španu v vasi Selo; za zborna mesto so določili domačijo na Selu, v kateri je domovalo dekle Franca Valanta, čas snidenja oziroma odhoda pa ob eni uri po polnoči.

Ob načrtovanem času so prišli do reke Save Bohinjke, se razgledali ob njej in se nato podali na njen levi breg na najbolj primeren kraj. Nadaljevali so pot proti spodnjemu delu vasi Ribno. Ni bila še popolna tema, ko so v do-

ločeni razdalji v kritju gozdnih dreves obšli prve hiše. Ni so videvali vaščanov, le pri eni izved hiš je ženska ribala pod in ker je že bila na pragu, jih je opazila. Ne glede na to so nadaljevali pot in se po dogovoru razšli.

Ivana Valant, Komadajčeva mama iz Ribnega, ponosna mati dveh partizanov

Po pripovedovanju Franca Šmita, edinega preživelega iz te trojice, ki živi na Bledu, so domači tega večera nekaj pred enajsto opazili večjo enoto policistov, ki je šla po cesti tik ob tej hiši iz smeri Bleda proti Ribnem. Po oceni njegovega očeta je bila to

močnejša enota, kot pa so bile običajne rutinske patrulje. Zaradi tega se je Franc Šmit vnaprej pripravil in na varnem kraju čakal na odhod. To policijsko enoto je na Selu videl še en ilegalec, ki je te noči bil na obisku pri domačih. Bil je to Franc Torkar-Miha, po domače Megvov. Gostujoča partizana drug za drugega nista vedela.

Zbrati so se morali prej

Približno čez čas, kolikor ga pešec potrebuje za hojo od Sela do Ribnega in nazaj, je nekdo potrkal na Španova vrata. Bil je Jože Valant, bos, brez bluže in nahrbtnika ter močno zaskrbljen. Namesto

da se brigadirji čimprej zberejo; zato sta se oba odpravila na zborna mesto, kamor je že prej prišel Franc Valant. Vprašanj seveda tudi tu ni manjkalo, vendar je od vsega bilo najbolj nujno, da so Jožeta obuli in oblekli. Ko je bilo to opravljeno, so krenili proti taboru. Ko so že prešli Savo Bohinjko, je Jože, še vedno zelo zaskrbljen za usodo matere, nenadoma predlagal, da se vrnejo in se za morebitno njeno smrt maščujejo. Šmit je zavrnil njegov predlog in ker je vztrajal mu je še navrgel: »... s temi pihalniki ne bomo nič opravili, lahko pa poslabšamo položaj domačih...« Podprl ga je tudi Jožetov brat.

Po odhodu prešernovcev s Sela so Nemci pri Španovih na zelo surov način opravili hišno preiskavo, od očeta pa grozili in zahtevali, naj pokaže, kje se skriva sin. Ker je Španova mama že prej v peči zažgala vse, kar je sin pustil doma, Nemci niso ničesar sumljivega našli; to je domače rešilo. Ko so Nemci opravili pri Španovih, so se odpravili še k Torkarjevem. Preiskali so vse spodnje prostore, v zgornje, kjer je tedaj že trdno spal partizan na obisku Franc Torkar-Miha, pa niso šli. Kaj se je dogajalo med njegovim spanjem, je zvedel naslednje jutro, ko se je pošteno naspal.

To, kar je partizan Jože Valant-Skala doživel doma in po tem, ko je »prišel k sebi«, pripovedoval ostalima iz skupine, je povzel Franc Šmit-Francelj.

Ko se je Franc Valant-Stefan poslovil od svojih staršev in se odpravil še na obisk k svojemu dekletu na Selo, so ostali doma starša in Jože. V izbi sta mati in sin sedela pri peči in se pomenkovala, oče pa je občasno popazil na

okolico hiše. To je trajalo približno do pol polnoči, ko je nenadoma nekdo močno udarjal po vratih glavnega vhoda. Oče je bil v tistem trenutku v veži. Na vprašanje očeta, kdo trka, je bilo slišati »policija«. Šlo je za trenutke. Že ob hrupu za vrati je Jože pograbil za puško in dal na roke opasač z naboji, stopil v vežo in policista, ki je že bil v njej, ustrelil v prsa; nato je še dva ali trikrat ustrelil proti vhodnim vratom in se naglo umaknil skozi »mali« izhod na cesto, za katero je takoj imel naravno kritje. Ko se je oddaljeval od hiše, je slišal, da so Nemci streljali skozi okna v njeno notranjost.

Franc Torkar-Miha je kot obveščevalec na tem sektorju o dogodkih v Komadajčevi hiši zvedel, da je Jože Valant do smrti onesposobil dva Nemca, ne spominja pa se več, ali sta oba padla na kraju samem, ali je eden od njiju umrl za posledicami ran kasneje.

Kako se je Komadajčevi domačiji odvijalo drugo dejanje istega dogodka, se je izkazalo šele po vojni, ko sta se iz tujine vrnila starša. Njunega pripovedovanja se posredno spominjajo vnuki in snaha Antonija Valant z Bleda.

»Ne delaj mu križa – nihče ga ni vabil!«

Po srečnem Jožetovem begu so policisti s streljanjem skozi okno v izbo ranili štiriinšestdesetletno mater Ivano Valant v trebuh. Na srečo rana ni bila smrtno nevarna, je pa zaradi slabega ravnanja kmalu povzročila komplikacije, ki jih je saniral civilni zdravnik-domačin. Ko so policisti ugotovili, da iz notranjosti ni bilo nobenega odpora več, so prihrumeli v izbo in v njej našli sinove škornje, blužo z našitki vodnika na ro-

kavih in seveda poln partizanski nahrbtnik. Medtem ko so ogledovali plen, so iz veže v izbo prinesli mrtvega Nemca, kar je še povečalo napetost. Zaradi dogodka in negotovosti pretresen je osemindesetletni oče Janez Valant pokleknil pred mrtvega Nemca in ga po krščanski navadi pokrižal, kar njegovi ženi in materi dveh partizanov ni bilo pogodu. Zato mu je, nevarnosti navkljub, rekla: »Ne delaj mu križa – nihče ga ni vabil!«

Ta dogodek ima kar nekaj pomenskih prvin, predvsem pa so zanimive izredna prisebnost, odločnost in hitrost ukrepanja partizana Skale, ko se sreča z oboroženim sovražnikom na razdalji enega metra, stori, kar mu je čas veleval storiti in plemenitost ter pogum matere v trenutkih zatem, ko s prezirom na mrtvega sovražnika v izbi izrazi materinsko bol, ki je bila obenem ponos nad izpričanim junaštvom njenega v tistih trenutkih iz rojstne domačije pregnanega sina – pripadnika slovenske vojske.

Ta usodni večer je bil hkrati tudi poslednje srečanje med sinovoma in staršema. Slednja so še iste noči odpeljali v begunjsko jetnišnico, kjer sta preždeli šest negotovih tednov, nato pa so ju s transportom odpeljali na Nemško.

Sin Jože je padel 29. maja 1944, ko je Prešernova brigada napadla in uničila utrjene nemške naseljence v domovih izseljenih Slovencev v vasi Koritno pri Ribnem. Padel je kot namestnik komandanta prvega bataljona Prešernove brigade, star 29 let. Sin Franc je padel med opravljanjem dolžnosti na polju ne daleč od rojstne vasi Ribno 26. marca 1945, ko še ni dopolnil 35 let.

Franci Grčar

Ivan Korošec

Moje partizanstvo

Bil sem posvojenec – živel sem pri teti Petrekovi v vasi Ličenca pri Poljčanah, blizu Slovenskih Konjic. Moja mama se je nekaj dni pred okupacijo Jugoslavije sicer vrnila domov, s hčerko Slavico, iz Beograda, toda vojna se je zame zares slabo začela...

Domači so me nekega dne poslali k bližnjemu izviru slatine, obenem pa naj bi opazoval, kaj se dogaja. Res sem opazoval, ker sem se bal, pa sem ubral malo drugačno pot in v neki vrtači našel odvrženo vojaško puško z nekaj streliva. Pustila jo je seveda ubežna vojska, jaz pa sem puško odnesel in jo skril v hlev, v seno. To je bilo za celo družino pogubno; oblasti so izdale ukaz, da pri hišah ne smejo imeti orožja, nas pa so prijavi. Ob treh zjutraj, bila je nedelja, so v vas pripeljali policisti in mojo mamo, polsestro in mene s tovarnjakom odpeljali v meljske kasarne v Maribor. Začelo se je romanje od taborišča do taborišča: najprej v ustaško prehodno v Slovensko Požego, kjer so me porabili v kuhinji in so grdo ravnali z mano – šef kuhinje me je nekoč tako močno udaril z zajemalko, da me je skoraj ubil; kasneje so nas – bilo je veliko Slovencev, predvsem matere z otroki, – ustaši odpeljali v neko prazno židovsko hišo v Virovitico in naprej v Zagreb. V slovenskem Rdečem križu oz. Slovenski izseljeniški matici so nam nudili zatočišče – zdelo se nam je, da je svoboda.

Mene so sicer pošiljali naprej – k nekemu banatskem Nemcu v Vukovar, lastniku velike cvetličarne. Od tod mi je – s pomočjo

gospodarjeve žene – uspelo pobegniti; preko Slavonskega Broda sem se kot potnik brez vozovnice in brez dokumentov vozil z vlakom. Pot seveda ni dolgo trajala – petnajstletnega so me ustaši oz. policisti zaprli v klet železniške postaje, od tam pa me je rešil šef postaje. Preko Novske sem se zopet vrnil v Zagreb, našel mamo; nekaj nadaljnjih mesecev pa sem preživel v premoženjskih zagrebških hišah, kjer sem opravljal različna dela.

Toda, želel sem si domov, v Slovenijo. V resnici se mi je ponudila možnost – neznanec, verjetno sodelavec OF – me je maja 1942 ilegalno pripeljal do Brežic. Do Ličence ni bilo več tako zapleteno, težave so bile le v tem, da sem doma živel brez uradnih dokumentov, ilegalno. Krušna mati je poskrbela zame – bala se je namreč, da me Nemci kam ne odpeljejo. S pomočjo sovaščana in konzulata NDH v Mariboru sem prišel do domovinske listine.

Mlad partizan in skojevec

V začetku junija 1944 pa se je pri nas pojavila skupina iz kurirske postaje TV-2; z njimi je bil tudi moj stric Janez Korošec in rad sem sodeloval z njimi. Ko pa se je 16. oktobra zvečer v naši vasi pojavila Tretja

četa 3. bataljona 3. brigade VDV s komandirjem Dušanom in so mobilizirali, sem se jim priključil in tudi postal skojevec. Kmalu pa smo se morali umakniti čez Stenico nad Vitanjem v znano graščino nad Šentiljem pri Titovem Velenju, vendar smo konec oktobra srečno prispeli na osvobodeno ozemlje v Zgornji Savinjski dolini. Miru pred nemškimi štoklji ni bilo, sicer pa smo v glavnem prebivali v Grušovlju in Radmirju, se politično izobraževali in opravljali taktične vaje. V začetku decembra so v Grušovljah zbirali prostovoljce za neko akcijo. Čeprav nisem vedel, za kaj je šlo, sem se prijavil; ker pa sem imel hudo angino, so me izločili in preselili s premično ambulanto pod Menino. Kasneje sem od soborcev izvedel, da je šla ta skupina na Dolenjsko po strelivo in da so jih pri poskusu prehoda čez Savo popolnoma uničili...

Ko se je okoli 6. decembra 1944 začela nemška ofenziva na Zgornjo Savinjsko dolino, sem že bil v svoji enoti v Grušovljah. V delni sestavi smo se morali umikati – peko Ljubnega, Rask, Tera in Podplanine smo hoteli na Koroško. Na neki zasneženi planoti pa smo opazili neznano kolono vojakov in pametneje se nam je zdelo ustaviti se pri domačiji Atelšek na Podplanini.

Imeli smo stražo – na neko opoldansko sem bil določen jaz. V dolini pri Kladnikovem mlinu sem nenkrat zaslišal dolg rafal iz avtomata. Da se v dolini nahaja naša patrulja, ki da je najbrž ustrelila srnjaka, me je pomiril dežurni oficir. Ob enih, ko me je na straži zamenjal tovariš, bi se tudi patrulja morala vrniti v bazo; pa je še ni bilo in

sčasoma je zaskrbelo tudi vodstvo. Poslali so patruljo, ki bi preverila.

Beg

Po kosilu so me poslali v hišo, na peč, da bi se malo ogrel. Borci, ki so že lupili krompir za večerjo, so tarnali, da so žejni. Mene so na peči ravno začele od toplote žreti uši, pa sem se ponudil, da grem po vodo v korito, kakšnih 30 metrov zahodno od hiše. Nič se mi ni zdelo sumljivo, ko sem prišel na prosto, in vrnil sem se na peč. Drugič je šel po vodo za borce sam pomočnik politkomisarija Milan Vodopivec. Takoj za njim sem tudi jaz stopil iz hiše in zagledal strašen prizor. Pri koritu sta dva Nemca z naperjenima avtomatoma prisilila Vodopivca, da je dvignil roke in se predal. Bliskovito stečem v hiši in zakričim: »Švabi!«

Nastala je zmeda, borci so bežali vseprek in padali so močni rafali. Iz neposredne bližine so smrtno zadeli tudi Vodopivca in nekaj naših, bilo pa je tudi ranjenih. (Tako je v resnici bilo z Vodopivcem – glej 173. stran knjige o III. brigadi VDV NO). Ko sem planil v prostor po puško, je že ni bilo več – Vlaško in jaz sva se sama v hiši branila z nekim madžarskim avtomatom.

Položaj je bil kritičen. Ko sem opazil majhno okno v kuhinji, na edini varni strani hiše, nisva dolgo premišljevala: planila sva in se rešila.

V gozdu, ko sva srečno ubežala Nemcem, se je Vlaško priključil eni skupini, jaz pa drugi. Šest nas je bilo, globoko v gozdu Kau, kakšnih 500 metrov od Atelškove domačije, pa smo ugotovili, da smo izgubili stik z našo glavnino...

(se bo nadaljevalo)

Danes prvič odgovarja na vaša vprašanja naš sodelavec dr. Danijel Brezic, ki bo v prihodnje vodil kotiček ZDRAVNIKOVI NASVETI. Seveda vas bo pri posebno zapletenih vprašanjih napotil k ustreznim specialistom in vam svetoval pravo pot zdravljenja.

Zdravnikovi nasveti

Težave z astmo in dihanjem

Bralka Marica S. sprašuje, kaj naj stori v teh dneh povečane onesnaženosti mestnega zraka, saj ji smog močno otežuje dihanje.

Zdravnik odgovarja:

Obolenja dihal imajo različne vzroke, imajo pa skupen potek in zunanje znake. Značilno za bolezen dihal je, da je otežen ali okrnjen pretok zraka zaradi zožitve dihalnih poti na enem mestu ali pa zavoljo zadebelitve dihalnih poti v večjem obsegu. Pogostno je tudi prekomerno izločanje sluzi v sapniku ali v sapnikovih vejah, tja do najmanjših, kar seveda otežuje izmenjavo kisika v pljučnih mešičkih.

Naduha (lat. *asthma bronchiale*) je bolezen, pri kateri obstaja trajni občutek oteženega dihanja, ki ga spremljata kašelj in napetost v prsnem košu. Najpogostejši vzrok zanj je preobčutljivost dihalnih poti na različne dražljaje. Stanje težkega dihanja pa ni vedno enako. Pogosto se stopnjuje v prave napade. Daljše trajanje obolenja postopoma pripelje do večjih sprememb na vseh slojih sapnic od navedenega prekomernega izločanja sluzi pa do grobih funkcionalnih sprememb tkiv. Okvare so lahko tako močne, da popolnoma zaprejo prizadeto dihalno pot (sapnico). Kaliber zaprte sapnice je osnova za določanje teže obolenja. Nekaterim povzroča gosta megla neznane težave, drugim pa napade težkega dihanja in občutek dušenja. Razlikovati moramo endogeno in eksogeno naduho. Iz prakse je znano, da je prva pogostejša.

Poleg dražjih snovi v zraku (prah, pelodni prah, kemične zmesi in podobno) povzročajo včasih napade naduho tudi telesne napake. Redkeje pa zasledimo publicno naduho.

Srčna naduha nastane, kadar jo povzroča zastajanje krvi v kroženju zaradi oslabelosti srčne mišice.

Astmatični bronhitis imenujemo bolj ali manj kronično vnetje manjših sapic z značilnim krčenjem sten. Takšno krčenje je običajno karatkotrajno in popusti po zaužitju ustreznih zdravil. Poznamo lahko in komaj zaznavne oblike bolezni, pa tudi zelo težka stanja, ki močno izčrpavajo bolnika.

Včasih nam služijo za ugotavljanje vzroka tako imenovani kožni testi na povzročitelje (alerгене).

Dolgotrajna naduha in še posebno zanemarljiva naduha lahko pripeljeta do različnih komplikacij na pljučih in srcu. Preprečevanje tega obolenja je torej preprečevanje vnašanja povzročiteljev (dima, prahu...). Zato je primerno ustrezno odstranjevanje prahu v stanovanjih, zunanjo stanovanje pa so pomembni ukrepi za zmanjševanje onesnaževanja zraka. Zdravljenje je odvisno od teže stanja in pogostosti ter moči napadov – vse to zdravimo z zdravili, včasih pa tudi z dodatnim dovajanjem kisika. Uspešno je tudi vdihavanje zdravil v razpršeni obliki (inhalacije).

Bolezen sama ne povzroča visoke smrtnosti (0,1 odstotka), vendar je zelo nadležna in utrujajoča, tako da včasih popolnoma preusmeri način življenja prizadetega. Na vprašanje o tem, kaj storiti ob onesnaženem zraku, lahko odgovorimo le, da bodo pomagala prizadevanja nas vseh za čistejši zrak.

dr. Danijel Brezic

Morda boste dobili idejo

Ne izobražujejo se le otroci

Univerza za tretje življenjsko obdobje v Titovem Velenju

V okviru velenjske podružnice andragoškega društva Slovenije so se že oktobra 1986 začele razvijati različne izobraževalne dejavnosti za upokojence.

V tem letu se je namreč odvijal v Ljubljani seminar za mentorje izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju, ki smo se ga iz Titovega Velenja udeležile: mag. Nena Mijoč, Slavka Mijoč in Mirjam Šibanc. Prihajale smo iz različnih delovnih okolij in do takrat nismo sodelovale. Kaj kmalu smo ugotovile, da bi naša skupna prizadevanja lahko pripeljala do ustanovitve Univerze za tretje življenjsko obdobje tudi v našem kraju. Najprej smo začele pridobivati mentorje – predavatelje, pri čemer je bilo treba upoštevati tudi to, da so bili pripravljeni delati brezplačno, saj o kakšnih denarnih sredstvih zaenkrat ni bilo mogoče razmišljati.

Tako se je septembra 1986 sestal iniciativni odbor skupaj z bodočimi mentorji krožkov. Za začetek smo se odločili za delovanje petih krožkov, za katere smo menili, da bodo zanimivi za upokojence in smo zanje pridobili tudi mentorje.

Posebno pozornost je bilo potrebno posvetiti obveščanju upokojencev o tej povsem novi dejavnosti. Tako je obveščanje potekalo preko lokalnega časopisa Naš čas, Radia Titovo Velenje, pošiljali smo tudi osebna vabila ter izobesili plakate. Nekaj dni pred prvimi srečanji krožkov smo imeli tudi oddajo v živo na Radiu Titovo Velenje; najprej so sodelovali člani od-

bora, mentorji pa so predstavili poslušalcem, kako si predstavljajo delo svojega krožka.

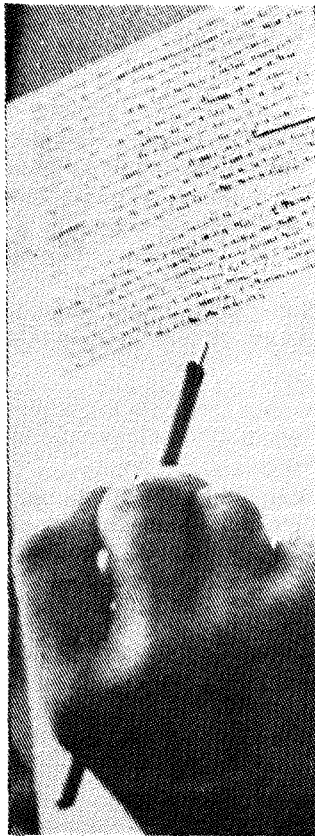
Tako je pet izobraževalnih krožkov imelo svoje prvo srečanje prvi teden v oktobru 1986: gospodinski krožek, krožek pletenja, krožek pogovorne angleščine, zgodovinsko-etnološki krožek in plesna srečanja.

Na željo in posebno zanimanje upokojencev smo v januarju 1987 tem petim dejavnostim dodali še dva krožka pogovorne nemščine.

Poleg krožkov smo v tem šolskem letu organizirali tudi tri skupna srečanja vseh udeležencev Univerze in tudi ostalih upokojencev, ki jih je delo Univerze zanimalo. Skupna srečanja so bila plesna srečanja s kulturnim in zabavnim programom v Hotelu Paka. Prvo, novoletno srečanje je bilo posvečeno tudi predstavitvi dela Univerze za tretje življenjsko obdobje Titovo Velenje. Na naše vabilo se je srečanja udeležilo več članov Univerze za tretje življenjsko obdobje iz Ljubljane. Kmalu nato smo skupaj pustovali. Organizirali smo tudi zaključno ekskurzijo na Gorenjsko.

★ ★ ★

Približno pol leta je Univerza za tretje življenjsko obdobje Titovo Velenje delovala popolnoma brez finančnih sredstev. V letu 1987 pa smo pri Občinski skupnosti socialnega skrbstva Velenje uspeli pridobiti sredstva za najnujnejše potrebe, to je predvsem za nagrade mentorjem, deloma za ekskurzijo in organiza-

cijo skupnih srečanj. Udeleženci namreč ne plačujejo ničesar, njihov edini prispevek je simbolična članarina. Še vedno stojimo na stališču, da morajo biti izobraževalne oblike za upokojence dostopne za vse, ki si tega želijo.

V šolskem letu 1987/88 smo program razširili in razpisali enajst izobraževalnih oblik. Poleg že naštetih krožkov sta začela z delom še dva krožka pletenja (eden v Velenju in eden v Šoštanju), kar je bilo nujno zaradi velikega zanimanja upokojenk za to dejavnost ter slikarski (makrame) krožek. Za razpisani fotografski krožek ni bilo prijavljenih dovolj kandidatov.

Glede na večje število izobraževalnih programov je porastlo tudi število udeležencev Univerze – od 99 v prejšnjem šolskem letu jih je v tem letu obiskovalo različne dejavnosti okrog 120, od tega nekateri po dva ali tri krožke.

★ ★ ★
Bogatejši z novimi izkušnjami, novimi spoznanji in medsebojnimi stiki smo vstopili v tretje šolsko leto velenjske univerze, v šolsko leto 1988/89. Vsi udeleženci so nam potrdili, da je bil vsak izmed krožkov, ki so potekali doslej, zelo dobrodošel in da si ga želijo še v prihodnje. Dali so tudi pobude za nove krožke, zato smo poskusili dejavnost razširiti, seveda pa le na področjih, kjer smo uspeli pridobiti nove mentorje.

Tako so v šolskem letu 1988/89 pričele z delovanjem vse izobraževalne oblike, ki so potekale v prejšnjem šolskem letu, na novo pa plavalni krožek. Razpisali smo tudi foto krožek z osnovami snemanja ter izobraževalno obliko, kje bi se pogovarjali o medsebojnih odnosih, vendar za to dvoje ni bilo dovolj kandidatov.

Krožki potekajo v različnih prostorih, ki nam jih brezplačno nudijo vse navedene organizacije, za skupna srečanja pa nam prostore v hotelu Paka odstopi plesni klub.

Tudi pri informiranju nam nobena izmed organizacij, ki smo jih prosili za sodelovanje, tega ni odrekla. Posebej pozorni so za te dejavnosti pri Našem času in Radiu Titovo Velenje.

V letu 1988 je finančna sredstva za našo dejavnost prispevala občinska skupnost socialnega skrbstva Velenje, porabili pa smo jih predvsem za nagrade mentorjem, deloma za ekskurzijo ob zaključku 2. šolskega leta in organizacijo skupnih srečanj ob novem letu. Materialne in organizacijske stroške pri organiziranju Univerze smo krili s pomočjo delovnih organizacij, kjer smo zaposleni organizatorji; predvsem so to Center za socialno delo, Gorenje ter občasno Delavska univerza. Delo organizatorjev je prostovoljno.

Slavka Mijoč

Masaža za zdravje in dobro počutje

Masaža človeškega telesa je v zgodovini zdravstva prav tako stara kot samo človeštvo. Poznajo jo vse človeške kulture in najrazličnejše veje medicine. Vzhodne kulture so nekatere principe masaže telesa ohranile v splošnem prenašanju življenjskih navad iz roda v rod tako, da se že otroci učijo masaže. Kakor se mi na primer od malega učimo umivanja (kopanja) telesa. Pri nas, na zahodu, tako vsaj piše v različnih priročnikih, je prišla masaža nekam »iz mode«, najbrž spričo toliko novih in sodobnih medicinskih dognanj.

V času stresov, depresij, bolehanja zaradi vrste »civilizacijskih bolezni« pa začenjajo tudi sami zdravniki segati vse bolj po tistih tradicionalno uspešnih prastarih metodah, ki ne zdravijo le konkretno, za posameznimi obolenji obolelih pacientov, ampak zagotavljajo tudi relativno zdravim ljudem vzdrževanje zadovoljivega zdravstvenega in duševnega stanja.

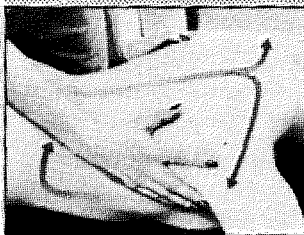
Ni naš namen, da bi vas v tem članku poučili o metodah masaže telesa. Želeli smo vas le opozoriti, da je tudi masaža nekaj, česar se lahko ob primerni literaturi lotite sami.

Profesionalni maserji navadno začnejo masažo z »božanjem« – nanašanjem olja na telo, saj po gladki površini kože maserske roke laže drsijo. Nato pride na vrsto »gnetenje«, ki ga večina pozna že od lastnega masiranja vratu, če smo napeti ali imamo glavo-

bol. Seveda masaže načeloma ne moremo izvajati sami na sebi, za to potrebujemo pomoč koga izmed domačih.

Gnetenje mišic torej povzroča sproščanje, pa tudi delovanje na maščobna tkiva. Tudi masaža s krožnimi gibi je lahko uspešna, posebno če jih izvajamo navznoter in vzdolž cele hrbtenice. Spet drug način masaže je čisto nežno »ploskanje« dlani ob kožo v kratkih in hitrih gibih, podobno početje z robovi dlani in na večjih mišičnih predelih gnetenja s polnimi pestmi. Posebno poglavje (zlasti pri vzhodnih masažah) so prsti. Prsti namreč najdejo tudi vse pomembne akupresurne točke na rokah, prstih in na nogah, ki pomembno vplivajo na človekovo počutje; metode masaž so danes priobčene skoraj v vsaki malo obsežnejši knjigi o alternativnih pristopih k medicinskemu vprašanju, zato vam priporočamo, da sežete po njih. Malo znanja, malo iznajdljivosti in domišljije, pa boste brez zdravnika pregnali prenekatero stanje olesenelosti, »ukočenosti« telesa in nesproščene počutja.

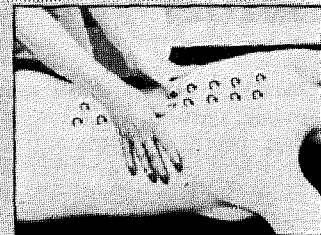
Znana maserka svetovnega slovesa Clare Maxwell-Hudson, ki je tudi sama napisala knjigo o zdravju in lepoti, meni, da bi moral vsakdo znati masirati vsaj za sprotno dobro počutje v družini. Seveda pa masiranje ne smemo razumeti v prenesenem smislu, saj takšnih, ki nas »masirajo«, navadno nimamo preveč radi.

1 Roke naj bodo dobro naoljene. Z močnim pritiskom preidite z rokama po obeh straneh hrbtenice proti vratu, od vratu proti ramenom, nato pa nalahko združite ob strani do pasu, gladjenje povezuje gibe.

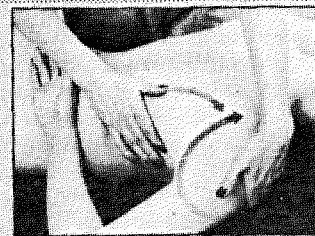
2 Gnetenje je še posebej dobro za zamaščene predele kot so stegna in boki. Predstavljajte si, da mislite testo. Tlivo sgrabite najprej z eno roko, nato še z drugo, pri tem pa masirajte z neprekinjenimi krožnimi gibi.

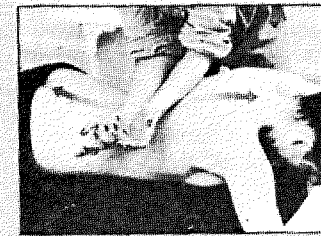
3 Za sproščanje napetih hrbtnih in vratnih mišic masirajte s palci, z močnimi, kratkimi krožnimi gibi navzgor na obeh straneh hrbtenice. Mišice poiščajte navzgor in navzven, z rokama nežno prehajajte z ene točke na drugo.

4 Za sproščanje napetosti v vratu nadaljujte z istimi gibi, pri tem pa uporabljajte palec in kazalec ene roke. Napredujte po vratu, pri tem pa glavo podpirajte z drugo roko. Pritisk naj bo čvrst, ne pa tudi boleč.

5 Okrog ramena gladite v smeri urnega kazalca, tako se bodo sprostile mišice. Ena roka naj napravi cel krog, druga pa pol, vendar brez prekinitev.

6 Gladjenje hrbta je zelo prijetno. Položite podlakti na sredo hrbta ter ju naglo razmaknite, spuščajte se do stegen in se vračate do lasišča, nežno drgnite po vratu, malo počakajte, nato pa vse ponovite.

Novi načrti za ureditev spominskega parka

Na Jesenicah vztrajno in prizadevno deluje že več kot desetletje odbor za ureditev Spominskega parka, pod vodstvom Franceta Konobljaja-Slovenka, kljub majhnim sredstvom, ki so mu na voljo. Po prizadevanju dipl. inž. Janca Pšenice je park dobil podobo, ki je v okras in posebna zanimivost mesta. Omenjeni odbor pa si je in se še prizadeva, da bi se v njem tudi spomeniško varstvene zadeve ustrezno uredile, še posebno, ker je bilo tu staro jeseniško pokopališče. Ostanke mnogih še niso prenesli na pokopališče na Blejski Dobravi,

zato so ureditvena prizadevanja tudi v uteho svojcem.

Kot vemo, so lani v tem parku odkrili spomenik z doprskimi kipi jeseniških narodnih herojev, za letos pa je odbor na seji 16. januarja sklenil, naj bi se dokončno rešilo tudi vprašanje obnove spominskih kamnov na grobišču padlih borcev NOB. V znak jeseniške skromnosti naj bi ostali pri domačem kamnu iz kamnoloma na Pejcah. Iz enakega materiala naj bi bili tudi dodatni spominski kamni, na katerih bodo ime na borcev, talcev in drugih

žrtev fašističnega preganjanja z Jesenic in Hrušice, ki doslej še niso bila napisana. Tovariš Pšenica je ponovno prosil, naj bi se izpraznila nekdanja mrtvašnica, ki bi jo Hortikulturno društvo nujno potrebovalo za orodje in potrebščine. Tudi še niso popravili vrat kapele, manjkajo pa tudi table z opozorili o pomenu kapele, spominskega parka in bogatosti hortikulture posaditve. Namestiti je treba tudi ustrezen lestenec za kapelo. Ob tem so sklenili, da naj bi akademski slikar in kipar Jaka Torkar napravil ustrezen osnutek za sliko o dogajanju, ki

mu je posvečena spominska kapela: padlim v prvi svetovni vojni, umrlim ob graditvi vršiške ceste, železniškega karavanškega predora in žrtvam za severno mejo.

Predlagali so, da naj bi se pripravil tudi ustrezen projekt, na pročelje kapele pa naj bi se napravil napis »kostnica«. Ob spomeniku ponesrečenim v železniškem karavanškem predoru naj bi se pripravil še dodaten napis v slovenščini. Vse omenjeno naj bi se uresničilo letos, kar pa bi seveda zahtevalo več sredstev.

Branko Blenkus

Sosedska pomoč šolarjev iz Podčetrka

Poleg kurirske službe smo skupaj s Krajevno organizacijo ZZB NOV Podčetrtek organizirali sosedsko pomoč za vse tiste člane ZZB iz Krajevne organizacije Podčetrtek, ki so hudo bolni ali stari nad 80 let.

Kurirji – osnovnošolci, večkrat obiščejo svoje varovance, poročajo o njihovem zdravstvenem stanju v šoli, se z varovanci pogovarjajo in jih obveščajo o dogodkih v šoli in kraju. Kurirji nesejo darila svojim varovancem za rojstni dan, za dan republike, za novo leto in dan borca. Deset je takšnih članov, ki potrebujejo sosedsko pomoč:

Anton Bračun, ki je dopolnil 93 let, je koroški borec. Njega obiskuje Zvonka Kajba. Za njegov rojstni dan ga je obiskala. Bil je vesel obiska in kljub letom še vedno čil. Vprašal jo je: »Kaj si mi prišla povedat lepega?«. Želimo mu še krepko zdravje.

Janez Aplenc živi pri Gubenškovi. Težko življenje je tudi njemu pustilo posledice. Oslepel je. Simona Štravs, ki zanj skrbi, pravi, da je kljub težavam vedno dobre volje.

Rudolf Grobelšek je v 89. letu. Še vedno je krepak. Zanj skrbi Valerija Uršič.

Alojzija Pregrad je najstarejša žena v Podčetrku. Kadar jo obiščem, je srečanje z njo vedno prijetno.

Franc Štukelj je bil med vojno izseljen. Kljub letom je še vedno mladenič. Darinka Kajba nam je povedala, da ga ima zares rada.

Alojzija Žagar je stara 83 let. Še vedno rada povpraša, kaj je novega. Vesela je, ko izve, da KO ZZB NOV Podčetrtek uspešno in aktivno dela.

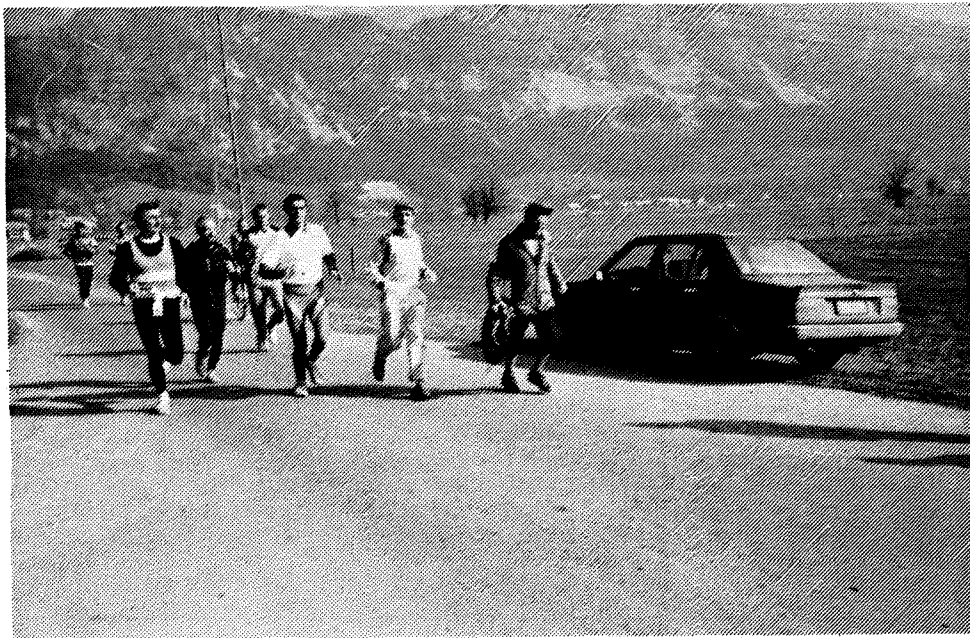
Kristina Oglajner je partizanska vdova. Lepo se je z njo pogovarjati, pravi Zdenka Šelekar. Učenci ji želimo, da bi bila tudi njena starost tako lepa kakor starost njene matere, ki je preživela eno stoletje. K temu je prav gotovo pripomogla tov. Kristina, kajti za svojo mater je vzorno skrbela.

Zofija Zimšek je sicer še mlajša. Ima pa trdno voljo, s katero je premagala tudi najhujšo bolezen. Lidija Lugačič je na svojo varovanko ponosna.

Pionir Simon Krašovec rad pove v šoli kakšno »hečno«, ki mu jo je povedal stric **Rajmund Kunštič**, tudi naš varovanec.

Pred nekaj dnevi je umrl **Albert Hedrih** iz Imenega, ki smo ga tudi obiskovali. Seveda smo se od njega tudi zadnjič poslovili.

»Učenci so mi naročili,« je zapisala v svojem natančnem in prijaznem sporočilu **Valerija Verbošek** (učenka 7. razreda) iz osnovne šole v Podčetrku, »naj se zahvalim vsem, ki radi sodelujejo z našo šolo, nam pripovedujejo o NOB in nas pomagajo vzgajati.« Otroci, kakor je razbrati, pa so se namenili, da bodo svoj prosti čas izkoristili poleg udeleževanja pri številnih izvenšolskih dejavnostih tudi za to, da bodo besede o sosedski pomoči postale resničnost, da se bodo tudi skozi drobno skrb za njihove krajevne borce učili humanizma in pomoči soljudem.

Maratonci tekli častni tek

V počastitev dneva kulture so 11. februarja 1989 kranjski maratonci organizirali 30 kilometrov dolg tek do Vrbe. Med udeleženci sta bila dva borca Prešernove brigade **Stane Konstantin** in **Stane Bobek**.

Pred dnevi v Mariboru

O dostopnosti zgodovinskih virov

Na povabilo sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih izročil NOB pri predsedstvu Mestne konference SZDL Maribor je prof. dr. Tone Ferenc pripravil v domu družbenih organizacij v Mariboru zanimivo predavanje o nekaterih vprašanih zgodovinskega zgodovine narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem.

Najprej ga je dr. Milan Ževart, ravnatelj Muzeja narodne osvoboditve Maribor predstavil kot enega najuspešnejših strokovnjakov in zgodovinarjev tega področja, saj njegova bibliografija obsega že več kot 400 različnih del.

Dr. Tone Ferenc pa je dejal, da smo danes v Sloveniji pri obravnavi zgodovine NOB nekje na polovici poti. Po vojni pri nas niti ni bilo ustreznega razumevanja za delo zgodovinarjev NOB. Prevladalo je mnenje nekaterih politikov, da to delo lahko opravljajo samo udeleženci NOB, pa tudi ljudje, ki niso imeli ustrezne zgodovinske strokovne izobrazbe. Dogajalo se je, da so morali na nekaterih razstavah odstraniti razne fotografije, na katerih so bile nezaželene osebnosti iz političnega življenja. Še vedno pa obstajajo težave zaradi dostopnosti domačih in tujih zgodovinskih virov.

Glede tega pa se je stanje v zadnjih letih izboljšalo, vendar je še dosti domačih in tujih zgodovinskih virov zaprtih. Zgodovinarji tudi zelo težko pridejo do deviz za svoje raziskovalno delo v tujih arhivih. Če pa že pridejo do njih, pa zadoščajo te devize komaj za preživetje; ni pa deviz za mikrofilmiranje in fotokopiranje, ki je v tujih arhivih razmeroma zelo drago.

Pomanjkljiv odnos do zgodovine NOB se je po vojni kazal tudi pri kadrovskih zasedbah v muzejih NOB, v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja in drugod. Zgodovinska komisija pri CK ZKS je šele pred dvema letoma dobila za predsednika dipl. zgodovinarja – zgodovinarji so bili prej lahko le tajniki komisije. Slabo se je skrbelo tudi za podmladek, ki bi lahko prevzel preučevanje zgodovine NOB na znanstveni podlagi. Pri nadaljnjem nadaljevanju zgodovine NOB na Slovenskem bo tudi treba bolj upoštevati, da so ozemlje okupatorji razkosali in da so raztreseni tudi zgodovinski viri.

Na predavanju se je dr. Tone Ferenc vprašal, zakaj je bilo potrebnih toliko let njegovega dela, da je ugotovil, da so zapiski s sej CK ZKS v letih 1944 in 1945 ohranjeni. Ni jih smel kopirati, prepisoval si jih je lahko le na roko. Da pri nas ni več tabu temu, se je dr. Ferenc strinjal, pripomnil pa je, da žal še vedno obstajajo tabu dokumenti.

M. K.

Borci v Vojniku nasprotujejo mitingom

Borci NOV Vojnika smo na naši letni skupščini z ogorčenjem razpravljali o političnem in gospodarskem položaju v SFRJ. Zelo smo zaskrbljeni zaradi političnih mitingov v Srbiji, Vojvodini in Kosovu, saj na njih nenehno napadajo politične predstavnike Slovenije. Obsojamo to in menimo, da s tem rušijo bratstvo in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije, ki smo ga skovali v krvavi narodnoosvobodilni vojni.

Odločno zahtevamo, da se stanje v zavoženi gospodarski politiki popravi – vse, ki so nas pripeljali v gospodarsko krizo, je treba takoj poklicati na odgovornost in najstrože kaznovati.

Vse, ki so se kakor koli kompromitirali pri opravljanju naše družbe, je treba takoj zamenjati z novimi, mlajšimi, politično in gospodarsko sposobnimi.

Močno nas bolijo očitki, da smo borci NOV krivi za takšno pogubno gospodarjenje. Mi smo sledili klicu KPJ pod vodstvom tovariša Tita in v velikem zaupanju osvobodili našo domovino in ves čas po vojni bili povsod, kjer smo obnavljali našo zemljo. Zato odločno zahtevamo, da se na odgovornost pokliče prave krivice.

Negodovali smo ob ustanavljanju SDZ, ker se bojimo, da se za tem skriva namen organizirati večstrankarski sistem. Kar nas je starejših, imamo iz bivše Jugoslavije slabe izkušnje o večstrankarskem sistemu. Zahtevamo samo, da ZKJ končno enkrat preide od besed k izvrševanju sklepov. Mi imamo SZDL, ki mora v svojem okrilju reševati vse probleme politične demokracije. Menimo, da smo imeli Slovenci v tem času NOB zelo dobre izkušnje in pozitivne rezultate v okviru OF. Delo OF naj se torej uresničuje v okviru SZDL.

Ivan Sešel

Rabski odbor o sedanjih razmerah

Z domovino ne kaže trgovati!

Mnogi udeleženci slovesnosti v Kamporu na Rabu lani septembra z zadovoljstvom ugotavljajo in jim je tudi v uteho, da je skrb za največje slovensko grobišče iz 2. svetovne vojne, kljub časovnemu odmikanju, primerna. To spoznanje je hkrati priznanje taboriščnemu odboru, ki z največjo mero spoštovanja do žrtev fašističnega terorja v tem koncentracijskem taborišču dela, da se ohrani nanje dostojen spomin in v primernem stanju njihov poslednji dom.

Mnogi nekdanji interniranci so že zaključili življenjsko pot; mnogi veliko prezgodaj prav zaradi posledic, ki jim jih je zapustilo trpljenje v koncentracijskem taborišču. Toda veliko nas je še živih. Še vedno živo v srcu nosimo tisti grozni čas. Ogenj, trpljenje in umiranje nas bodo spremljali do konca. Strašen je bil tisti čas zlasti za nekatere. Na Rab je bilo poslanih umirat okrog 15.000 ljudi; med njimi skupaj s starši več kot 2000

otrok do 15 leta starosti; mnogi so bili tam rojeni. Kadar se zberejo takratni internirani otroci, ki so preživeli le po naključju, se ne pogovarjajo o lepoti življenja, temveč o trpljenju in smrti. Sprašujejo se, kaj so storili človeštvu, da se je nad njimi izvajal tako strašen zločin. Vojna jim je vzela najbližje svojce! Koliko se jih je vračalo v domovino na požgani dom brez staršev! Vojna jim je vzela zdravje, mladost. Nekaterim je ostalo le golo življenje. Družine so romale na Rab tudi po zaslugi okupatorjevih hlapcev, do mladih izdajalcev. Seznan načrtovanih, da so primeni za Rab, je dobil potrditev v marsikaterem župnišču. Dokumenti so ohranjeni.

Danes nekateri posamezniki širijo idejo narodne sprave. Nekdanji interniranci je ne priznamo z nekdanjimi izdajalci, plačanimi hlapci okupatorja, izrodki slovenskega naroda – nikoli! Želimo demokratično družbo, toda ne vsakršno! Ne želimo take demokra-

cije, ki vodi v anarhijo, in ne tako, ki bi ustrezala le nekaterim.

Belogradisti oziroma poznejši domobranci niso bili nikakršni borci za slovenski narod, nikakršni borci, ki branijo domovino! Bili so plačani hlapci okupatorja! Najtrdnější dokaz za to je, da so 20. aprila 1944 na Hitlerjev rojstni dan – prisegli njemu in mu obljubili, da se bodo skupaj z nacisti borili proti komunistom in proti zaveznikom. Na srečo so ohranjeni tudi plačilni sezname! In danes nekateri posamezniki iščejo pri teh zločincih informacije o zgodovinskih dogajanjih. Ti posamezniki delujejo pod parolo boja za demokracijo, a prav stiki z nekdanjimi okupatorjevimi hlapci kažejo, da je njihov boj boj za oblast. Takih borcev za demokracijo in take demokracije ne potrebujemo! Ti junaki najbrž še niso obiskali Kampora na Rabu in ogromnega pokopališča žrtev fašističnega terorja in ne katerega od nekdanjih nemških koncentracijskih taborišč.

Učenim glavam slovenskega naroda, ki javno razglašajo, da NOB ni bil nikakršna NOB, temveč boj Partije za oblast, svetuje-

mo, naj vendar javno povedo tudi to, kaj so predstavljali potem Italijani, Nemci in Madžari v naši domovini! Kdo in zakaj je nagnal na Rab umret mogoče tisoč in več osemdeset in devetdesetletnikov, sto in več nosečnic, nekaj tisoč mladeničev, ki niso bili partizani in niso ničesar vedeli o Partiji! Kateri madež so imeli na sebi? Nobenega! Umakniti so se morali s svojih domov, da so napravili prostor družinam »zaslužnih« italijanskih vojakov, zlasti pa oficirjev.

Preživeli interniranci vemo, kaj je svoboda. Človeško dostojanstvo nam je bilo odvzeto v trenutku, ko smo stopili za bodečo žico. Od tedaj smo bili le še številka. Daleč od domovine so ugašala življenja. Prve umrle so še šteli. Pozneje jih je bilo preveč. Smrt nam je bila v začetku tuja, pozneje pa samo rešiteljica trpljenja. Nismo se je več bali. Mislili smo samo o strašni lakoti in o tem, ali se bo kdo izmed nas še kdaj vrnil v domovino. Domovina je namreč vrednota, s katero ne kaže trgovati! Tega se zavedamo zlasti tisti, ki smo bili iz nje brez krivde nasilno izgnani.

Predsednik odbora Eрман Janež

Predlog mariborskim borcem

Beogradska Duga (št. 390, od 4. do 17. februarja) je objavila pod naslovom Neautohtoni alija i autohtoni krst daljši prispevek mr. Zorana Miloševića iz Maribora.

Mariborski Milošević je prav v stilu beogradskega soimenjaka med drugim zapisal (navajam): »Smatram da je nacionalno pitanje u Jugoslaviji u globalu nerešeno, jer na-

u lance» itd. sračunate su i da doseljenici shvate da su druga kategorija građana, dakle, niži od Slovenaca i da ih treba transformirati u to »bolju«!

Navedimo i druge (porazniji) primer: jedna baka mi priča kako je pošla po svojo unuku u dečji vrtić i kada je videla dete, onako »južnjački« glasno je kliknula: »Odi meni, zlato moje!« a na to će unuka: »Čuti, bako, čuti!« »Zašto, zlato moje?« »Da nas ne čuju, da nas ne čuju!«

od drugod v Sloveniji zapovedati, kaj je za Slovence dobro in kaj ni in ko je treba povedati, da bomo na vsa strahovanja znali mirno, trezno in dostojanstveno, vendar odločno odgovoriti!« (Milan Kučan na Prešernovi proslavi v Cankarjevem domu) Zaenkrat toliko.

V telefonskem imeniku sem našel naslov Zorana Miloševića: Ljubljanska 17/a, telefon 301-607, Maribor.

Mariborskim borcem še predlagam, naj o morebitnem pogovoru z njim seznanijo tudi bralce TV-15.

Brez Slovenije ne gre

Že nekajkrat sem zapisal, da skoraj ne mine prav nobena pomembnejša seja, da se ne bi obregli ob Slovenijo. Postajam že skoraj prepričan, da jim je tako zaukazano po nekem skrivnem poslovniku...

Navajam najnovejši primer. 13. februarja je bila v Novem Sadu seja pokrajinskega komiteja ZK Vojvodine o nalogah komunistov Vojvodine pri uresničevanju gospodarske reforme.

Uvodničar dr. Dragoje Žarković se je (po skrivnem poslovniku) obregnil seveda ob Slovenijo (navajam po Tanjugu): »V dveh najbolj razvitih republikah (Sloveniji in Hrvaški, prip. Sime) se širijo ideje o domnevni nevarnosti pred velikosrbskim nacionalizmom, kar izredno neugodno vpliva tudi na njeni gospodarstvu. Lani je prišlo do največjega padca proizvodnje in realnih dohodkov v Sloveniji.«

Doktorju ekonomskih znanosti Dragoju Žarkoviću je brez dvoma dobro znano, da v Sloveniji ni prišlo do padca proizvodnje in realnih osebnih dohodkov zaradi nevarnosti velikosrbskega nacionalizma, temveč zaradi obstoječega ekonomskega sistema, ki Slovenijo že dolgo sistematično siromašči, saj po nekkih podatkih ostane slovenskemu gospodarstvu le borih 41 odstotkov! Le katera dežela na svetu bi to zdržala?

Spričo tega se Slovenija že srečuje z velikim razvojnim zaostajanjem in naglim siromašenjem njenega gospodarstva. Zares lepe perspektive za vstop v Evropsko skupnost...

Kljub temu pa povprečno vsak prebivalec Slovenije da leč največ prispeva za skupne

jugoslovanske potrebe in drugo, kot pa povprečno prebivalec dežel mitingov! Na voljo so številni dokazi...

Navajam samo enega: v ožji Srbiji, ki jo že nekaj let vodi »vožd« srbskega naroda in šef srbskih komunistov Slobodan Milošević, je lani vsak prebivalec ožje Srbije ustvaril 1,86 milijona dinarjev družbenega proizvoda, v Vojvodini 2,50 milijona, v Sloveniji, za katere gospodarstvo so »zaskrbljenosti« v vseh deželah mitingov – pa 4,82 milijona dinarjev!

Danes smo v pogojih razvitega revnega jugoslovanskega socializma na najboljši poti, da dokončno spremenimo staro delavsko geslo »Delu čast in oblast« v danes prevladujoče edino zveličavno jugoslovansko geslo: »Delitvi čast in oblast«. S tem bomo po mojem mnenju tudi enkrat za vselej odpravili Marxovo geslo: »Pravica proizvajalcev je sorazmerna njihovim prispevkom dela; enakost je v tem, da se meri z istim merilom, z delom!«

Dr. Dragoju Žarkoviću pa namenjam v razmislek na-

Brinovec za zlato Matejo

Jože Borštnik iz Krke na Dolenjskem, ki se zavzema za zblizanje med narodi, se dopisuje s številnimi državniki, ob uspehu na Svetovnem prvenstvu v alpskem smučanju pa je poslal pismo tudi Mateji Svet.

»Draga Mateja, kot eden izmed Slovencev, ki sledi vašim uspehom, vam iskreno čestitam k zlati kolajni na svetovnem prvenstvu v Valilu. Tudi s to zmago ste uveljavili ime Slovenije in Jugoslavije v svetu in ter tako prispevali k utrjevanju svetovnega miru. Dokler bodo ljudje tekmovali v športu, se ne bodo pobijali v vojnah.

Jaz sem narameč bорец za svetovni mir. Skupno s svojo 87 let staro materjo sva začela že pred tremi leti mirovno akcijo s pozivom k zblizanju med narodi. Doma v vasi Krka na Dolenjskem izdelujemo znano domače žganje – slivovko in brinovec. Posebne steklenice z napitkom miru sva tako skupno s pismom za mir že poslala številnim najpomembnejšim državnikom doma in po svetu. Mnogi od

Vi ste zdaj prvi naslovnik, ki ni politik. To naj bo še dokaz več, da vas zelo cenim in da vam zaupam v vašem nadaljnjem boju za športne uspehe in s tem tudi za mir v svetu.

Mogoče vam bo pri čakanju na štart v hudem mrazu prav prišel požirek krepke pijačice. Če pa ne pijete, bo pa brinovec zelo dober za mazanje smuči.

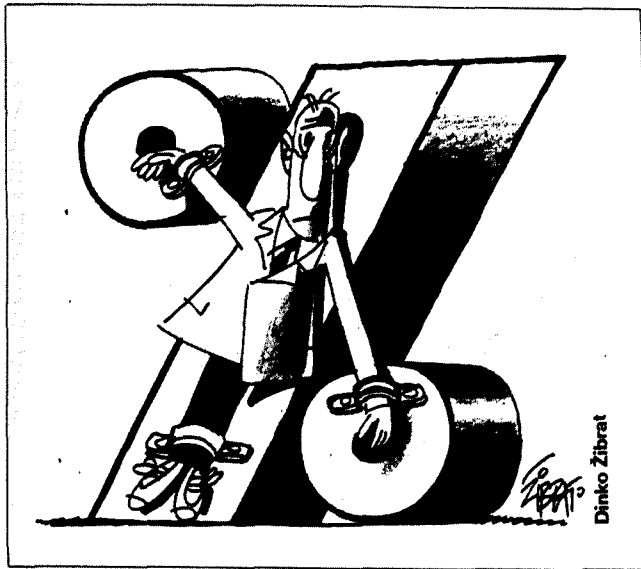
Ker zbiram odgovore državljanov na svoja pisma, bi vam bil hvaležen, če mi tedaj, ko boste imeli kaj časa, tudi vi napišete nekaj vrstic.

Z najboljšimi željami vas pozdravlja

Jože Borštnik

Zlato Mateji iskreno čestitam tudi za to zares prisrčno darilo z Dolenjske. Vendar pa predlagam malenkostno spremembo vrstnega reda pitja brinovca. Predlagam, da ga Mateja ne zvrne pred startom, temveč potem, ko bo stala na zmagovalnih stopnicah...

Brinovca naj bo takrat deležen tudi njen vzgojitelj in trener Milan Bernik, ki naj podarjeno kapljico nosi vedno s seboj v čutari, kot so to

cionalnoj neravnopravnosti Srba na Kosovu i Metohiji, Hrvatskoj, pa i u BiH, može se pridružiti i SR Slovenija, kako tipično imigraciono područje.»

In še: »Stoga, ako znamo da doseljenici u SR Sloveniji nemaju institucije koje na sistematski način brinu brigu o očuvanju njihovog identiteta sa sigurnošću možemo reći da je konačna sudbina asimilacija. A praksa to i pokazuje, prezimena pojedinih »Slovenaca« nekako podsjećaju na poreklo s juga.

Događjanje asimilacije u SR Sloveniji nije, kako rekospo, slučajno. Odsustvo škola, KUD, klubova i sl. to rečito govore. Medjutim, to nije dovoljno da se asimilacija odvija, potrebno je i »malo pritiska« u smislu ignorisanja i pokazivanja da su kao pripadnici manjine nekako kao elementarna nepogoda koju treba ukrotiti. Stoga se vrše pritisci na socijalizaciju ovih pripadnika – ubrzava se, a zatim i za asimilaciju. Imenovanje doseljenika pogrdnim imenima »južnaci«, »bosanci«, izmišljenja parola »Srbe na vrbe – Bosance

Komentar nije potreban, jer je očito, da se i maloj deci usadjuje u glavu što je dobro (slovenački jezik) a loše (srpskohrvatski?)« (Konec navedbe)

Tokrat, za spremembo, ne bom komentiral navedb mariborskega Miloševića. Pač pa predlagam predsedstvu mestnega odbora ZZB NOV Maribor, da mr. Zorana Miloševića vljudo povabi na tovariški pogovor o vseh njegovih trditvah, ki zadevajo Slovence, oziroma SR Slovenijo.

Prepričan sem, da mr. Zoran Milošević ne bi smel odkloniti povabila starih borcev, ki so dejansko (tudi s krvjo) mnogo prispevali k utrjevanju in krepitvi bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, tudi slovenskega in srbskega!

Sam pa bi tokrat rad mr. Zorana Miloševića samo spomnil na neizpodbitno dejstvo, da slovenski narod v vsej svoji težki zgodovini ni nikoli ogrožal ali celo zatiral drugega naroda, pač pa se je dogajalo ravno nasprotno!

In kako je danes? »Tudi zdaj, ko se poskuša

Miran Kohek: Kandidati za novo vlado

Nashe gospodarstvo mora vedno dobro poznati vse ovire, tako da bo kar koristno, če vzamemo v vlado tako dobrega slalomista kot je Mateja...

slednje besede Leva Nikolajeviča Tolstoj: »Sedim na hrbtu človeka, stiskam ga in silim, da me nosi, v tem pa sebi in drugim dokazujem, kako zelo mi je žal reči in da sem pripravljen za olajšanje njegove usode storiti vse – razen ene stvari seveda, da bi se spraval z njegovega hrbta!«

njih so nama zelo prijazno odgovorili s pismi, v katerih po prav tako poudarili potrebo po miru v svetu: na primer Janez Stanovnik, Ronald Reagan, Radjiv Gandhi, François Mitterand, Olof Palme, Fred Sinowatz, Helmut Kohl, Janos Kadar, Raoul Alfonsin in drugi.

delale med NOB partizanske bolničarke.

Pravijo, da je Borštnarjev brinovec tako dober, da ga ne bo zaznala nobena »antidoping kontrola«. Prav smrtni greh pa bi bil, če bi tako odlično pijačo porabili za mazanje smuči...

Vaš Sime

Odmeva**Zasmeteno jepovsod**

Če sledimo to neizpodbitno resnico, ki se sicer nanaša na vso našo širšo deželo Jugoslavijo ter vse njene smetljivce, potem bi moralo biti temu primerno in objektivno tudi pisanje o le-teh rečeh. Seveda z največjo skrbjo za domači prag in njega srenjo...

Takega mnenja in načela, ki sta stara kolikor je že priletna naša civilizacija, pa ni, očitno, politikomisar Sime. Taisti se je, kdor tega ne verjame, naj prebere vsaj nekaj njegovih »komentarjev« – dodobra »specializiral« za pometanje pred le dvema pragoma: jugoslovenskega in srbskega. Ni treba, da je človek zakrknjen dogmatist ali pa unitarist, pa da pričujoče ne moti; porajajo se zaskrbljenosti, tudi povsem samoumne vprašanja kot denimo – komu naj služi takole navijaško slikanje hudiča, ki da se boje motivili le tam nekje »zdolaj«, na jugovzhodu, okrog Beograda in sploh na Ciril-Methodovem delu uboge »Juge«. Drugod pa o – seveda! imamo opraviti z nedolžnimi ovčicami in milimi angelji. Ni kaj – taka »stališča« in »tolmačenja«

zavrača vsak razgledan in razumen človek, ki ni zadovoljen s politikanskimi ozkostmi našega časa.

In res! Kaj vse ogroža Jugoslavijo? Najbrž tudi to, da se o naših grehih in grešnikih piše na takle način, vse to spriči hudo pomembnih dogajanj – takih in drugačnih, tu, doma, na Slovenskem, katerim bi naj bili le neme in nemočne priče. Zakaj se nam zatiskajo oči in – usta, zakaj se vsa tezađevna pozornost odvraca drugam, le čez toke tuje govore?

Za (skromen) začetek predlagam, da našega vrlega »politikomisarja« pošljemo nekam drugam, na krožno (interdisciplinarno) potovanje po Jugoslaviji. Resnico je dobro spoznavati »v živo«, jo videti iz mnogih zornih kotov, jo poslušati na raznih oktavah, tudi otipati, če je treba... Po vsem tem razmišljamo bolj zrelo in zato tudi Resnici bližje.

Rastislav Pahor

Kdo so borci?

Ustanovitelj tednika TV-15 je RO ZZB NOV Slovenije, vendar mislim, da je to časopis vseh slovenskih borcev za svobodo in samobitnost slovenskega naroda, torej tudi

tistih pred letom 1941. Borci pa so bili: slovenski vojni dobrovoljci 1917/18, borci prostovoljci za severno mejo 1918/19, španski borci 1937/39, vsi preživeli in sposobni iz teh generacij pa so bili tudi borci NOB 1941/45. Prav tako imajo preporodovci 1911/14 svoj delež. Podatki so z vso potrebno dokumentacijo opisani v številnih knjižnih izdajah in jih je mogoče najti v vseh večjih knjižnicah.

Zelo me čudi, da se v »oceni glasila slovenskih borcev« – na 18. seji predsedstva sveta nihče ni spomnil, da bi bilo končno le potrebno, ob raznih pomembnih obletnicah, napisati kaj o teh borcih. Ne mislim, kot o »kulthi osebnosti«, ampak kot o skupini s skupnim ciljem, namenom, uspehom in podobno.

Sedanja generacija borcev in članov ZRVS, ki berejo TV-15, je le premalo seznanjena o predhodnikih. Mislim, da to spada k temeljem poznavanja zgodovine našega naroda. Vedno je bilo premalo poslušaj (večkrat celo omaloževanje!) za te zgodovinske zadeve. Tega ne more nihče zanikati.

Pišem dobronamerno; da bi se zamujeno

popravilo. Menim, da je moja moralna dolžnost opozoriti na to.

Bil sem organizator, opravljaj sem razne dolžnosti v vseh organizacijah, dolga leta sem aktivno deloval v Zagrebu, Ljubljani in Celju. Omenjam še, da sem med redkimi še živimi najstarejšimi borci – najmlajši (star sem dvaindevetdeset let).

TV-15 želim veliko uspeha

Rudolf Fajgelj

Poizvedba

Rafko Škrli in Stanislav Babnik-Mičo naprošava vse borce, ki so odšli v začetku aprila leta 1944 iz Metlike na šolanje v letalske šole v Sovjetsko zvezo, da se nama oglasijo in nama posredujejo osnovne podatke o sebi. Ker zbirava gradivo o skupini, ki je odšla na šolanje v omenjenem času, naprošava vse živeče tovariše, da nama podatke posredujejo na naslova: Rafael Škrli, Marčičeva 44, 61000 Ljubljana (226-069) ali Stanislav Babnik-Mičo, Rojčeva 26, 61000 Ljubljana (441-249).

Prepoznavanje pravih vrednot

Arhitekt Maks Fabiani

V zanosu novih obzorij in sprotnih zmag se nam je v desetletjih po vojni dogajalo, da smo nekatere nesporne veličine slovenskega duha ne sicer zanikovali, zato pa vendar pozabljali, s tem pa tudi odtujili zavesti novih generacij. Tako se je, vsaj zdi se, dlje časa godila krivica tudi tržaškemu arhitektu Maksu Fabianiju, slovenskemu dunajskemu študentu in priznanemu arhitektu-urbanistu, ki je imel v snovanju urbanih mestnih (in krajevskih) enot avstrijske prestolnice in številnih drugih krajev veliko besede in ki je pustil nekaj imenitnih (če ne že kar temeljnih) sledi tudi v Ljubljani.

Ob veliki razstavi, ki je te dni na ogled v ljubljanskem Cankarjevem domu, je bilo tu-

Nekaj življenjskih podatkov o arhitektu Maksu Fabianiju

Rodil se je leta 1865 v Kobdilu pri Štanjelu na Krasu, umrl pa leta 1962 v Gorici. Bil je sodelavec slavnega dunajskega arhitekta Otta Wagnerja, izdelal je — poleg številnih urbanističnih načrtov — vrsto načrtov za imenitne javne in privatne stavbe v Sloveniji, Avstriji, Italiji, Franciji in celo v Angliji. Vštevajo ga v petnajsterico najimenitnejših evropskih arhitektov njegovega časa in ob Plečniku za pionirja slovenske sodobne arhitekture.

di več spremljajočih prireditev na temo arhitekture, urbanizma in ožje, Fabianijevega deleža v slovenski arhitekturi.

Ni torej naključje, če nosi razstava naslov Nove meje arhitekture. Kajti, Maks Fabiani je ob začetku tega stoletja zarisal ob popotresni prenovi Ljubljane nekatere rešitve, ki so usmerile razvoj tega mesta in ostajajo do neke mere okostje ravnanja z mestnim jedrom še danes, kljub temu, da nekatere Fabianijeve rešitve niso bile ni-

koli do kraja izvedene in zaradi naknadnih posegov drugih oblikovalcev prostora tudi ne bodo več mogle biti.

Mešanica prirojenega občutka za krajino, ki ga nosijo s seboj domala vsi Kraševci, podlaga avstrijskih arhitekturnih šol in tista posebna osebna nota, ki jo je gradil skozi študično spoznavanje in prepoznavanje vrednot antičnih arhitektur, so Fabianija oblikovale v osebnost, ki jo te dni radi primerjajo s Plečnikom. Pravi, da je bil Plečnik (pejorativno rečeno) arhitekturni samorastnik in umetnik detajla, medtem ko je bil Fabiani umetnik prostora v širšem pomenu, ki so mu trgi in ulice mest pomenili domove njihovih prebivalcev, kakor so hiše domovi za družine.

Avtor sedanje razstave v CD dr. Marko Pozzetto je imel o Fabianiju tudi pogovor z občinstvom, iz katerega smo nekaj drobcev povzeli za vas.

Temeljna označba, ki jo je ponovilo več poznavalcev prostorskega urejanja Ljubljane skozi čas, je bila, da po Fabianiju urbanistov njegovega formata preprosto ni bilo več, kvečjemu, da so se v načrtovanju, predvsem pa v izvedbah gradnje mesta pokazale »raztrganine«, ki jih je težko popravljati. Zato še tem bolj stopi v zavest trditev dunajskega arhitekta in vsestranskega umetnika Otta Wagnerja, ki je bil dejal, da mora biti urbanist umetnik, z znanjem tehniških strokov, veliko težje pa bi bil tehnik, ki bi se »priučeval« umetnosti.

Omizje se je spraševalo o tem, ali pomeni pojav Fabianija v urbanizmu slovenske mestne podobe začetek ali konec neke dobe, oziroma, v kolikšni meri gre za ohranjanje starega in v kolikšni za umestitev novega v naš prostor.

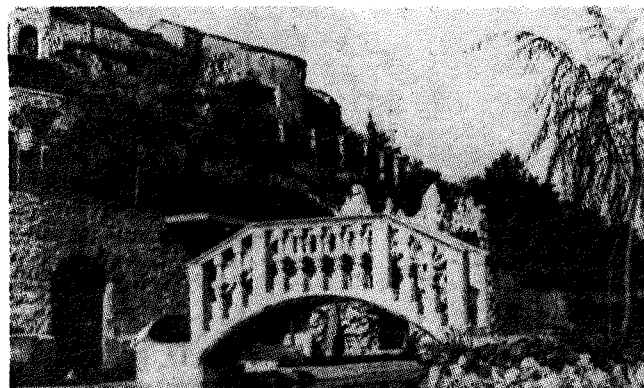
Dr. Pozzetto je opozoril na podatek, da je Fabiani izredno prizadevno in z velikim zani-

manjem risal na primer grško arhitekturo, pa tega ni neposredno očitno čutiti v njegovem delu, kakor tudi ne tega, da je sočasno spremljal vse novosti v arhitekturnih tokovih. Kajti prostor je bil zanj vse preveč pomemben dejavnik človekovega bivanja, da bi z njim ugajal eksperimente. Poleg tega je dr. Pozzetto menil, da je Fabiani rad počakal in si ogledal novotarije drugih, pri čemer je v svojem delu uporabil le tisto, kar ni razdiralo temeljnih klasičnih predstav o bivališčih in centrih človeških stičišč. Zanimalo ga je sodobno življenje in se je veliko ukvarjal z vprašanji, kako streči zahtevam sodobnosti. Od takšnega pogleda na Fabianija izvira tudi označba, da je bil vsaj desetletje pred svojim časom, oziroma, kakor se kaže v kontekstu naše stvarnosti, več desetletij pred njim.

Fabiani je na Slovenskem rešil prenekatero naselje pogube, svoj intimni prispevek pa je ovekovčvil v kraškem Štanjelu, ki tako ostaja poleg dejstva, da je že itak zgodovinski spomenik, tudi primer sožitja med delom arhitekta-urbanista in med sledovi preteklosti.

Mahokrilec

Kaj vse je zanimalo tega človeka na prelomu stoletja, nam pove že podatek, da je izdelal načrte za letalno napravo »na človeški pogon«, ki je dejansko vzletela šele po drugi svetovni

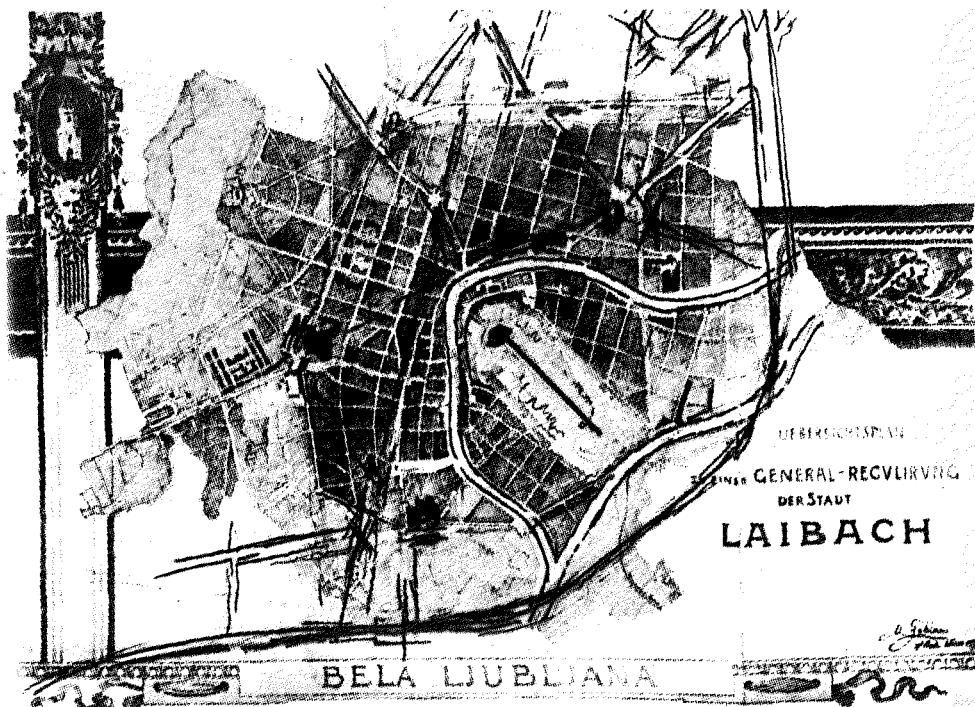
imenovane otroške poezije, pripušča k besedi svoj današnji, »odrasli« spomin na temeljno mladostno doživetje lastne izpostavljenosti in nepregledne tujosti sveta ter svoje krhke pozicije v njem. Iz tankočutno zabeleženih opisov na videz marginalnih drobcev potovanja raste Brvarjeva globalna metafora odisejstva kot usodne človekove vrženosti v viharno morje negotovega sveta in njegove večne gnanosti, da v njem najde svojo Itako, svoj dom.

Tak majhen, pri Pogledičevih sposojen lojtrski vozek poskakuje kot nor po velikih, gladkih kockah Partizanske, še čisto prazne, še čisto tihe v tej zgodnji jutranji uri in na vozku poskakujeta velika, trebušasta kovčka in v kovčkih vsi moji šolski zvezki in knjige in stara mama mi spet reče: »Ne pozabi! V mreži imaš šest škatel morave...« Pa saj vem, si mislim, pa saj vem, da moram vsakemu miličniku izročiti po dve, se pravi: dve tistemu, ki me bo prevzel in pazil do Zagreba, dve tistemu, ki me bo prevzel in pazil do Beograda, in dve onemu, ki me bo prevzel in pazil do Čačka. Ampak na postaji ni ne duha ne sluha o vlaku. »Je že bolje, da mi dāva čakava njega kot on naju,« reče stara mama in postredek, ki nama prihaja naproti, tma levo hlačnico speto z leseno štīpalko za perilo. In tako začneva sedeti, zunaj, na klopi pod voznim redom in spet: »Le nič ne skrbi,« mi reče stara mama, »le nič ne skrbi...« Pa saj vem, si mislim, pa saj vem, kaj ji je včeraj rekel komandir postaje milice: »Gospa, tako na varnem bo, kot bi vi potovali z njim.« In bled, vse bolj bled noč za Meljskim hribom. O naj že pride, naj prišiba ta moj sakramenski vlak! In ptičji čivki klijejo vse bolj na gosto in vztrajno in evo... evo... evo ga na prvem tiru, da se trese zemlja, da se dela veter, da nič več ne slišim stare mame, samo usta se ji še naprej odpirajo, kot pri kakšni ribi. In sem cokumpokum tu, v kupeju, pri miličniku, med Dubrovnikom, Splitom, Boko Kotorsko in Pulo in potem naenkrat rukne in potegne in vse je osvetljeno z vzhodne strani in spet lepo pobarvano in stara mama je čisto sama na praznem peronu in ji maham in mi maha in nogavico na levi nogi ima malo zasukano v desno.

(A. Brvar: Mala odiseja)

Témi potovanja je Zmago Jeraj poiskal likovno vzporednico na dveh ravneh: v risbi, ki z naglo potezo svinčnika v skricirki sledi hipnim utrinkom pesnikovih zapisov, in s fotografijami, ki strukturirane po notranji logiki ritmičnih menjav črtnine in beline vzpostavljajo avtonomno ikonografsko govorico, ki kongrenialno dopolnjuje in korespondira s temeljnimi sporočili knjige.

Z *Malo odisejo* Andrej Brvar in Zmago Jeraj sklepata zaokrožen cikel treh knjižic za mladino, ki so v zadnjih letih izšle v Matjaževi knjižnici (poleg omenjene še *Domača naloga* in *Zimska romanca*), ciklus, s katerim

vojni, (ko so italijanske oblasti tudi finančno podprle njegov projekt), hkrati pa pove predvsem to, da je bil Fabiani neverjetno širok duh, ki se ni zmozel ustaviti le pri problemih težnostne prilepljenosti na mater zemljo, ampak so ga zamikala tudi prostranstva tretje dimenzije v živo.

Da je urbanistično ustvarjanje daleč nad golo logiko in golo funkcionalnostjo, je opozoril dr. Pozzetto s primerom ljubljanskih parkirnih hiš, (ki menda premorejo okrog 800 parkiršč), česar si ne privoščijo v središčih niti najbogatejša (in seveda neprimerno bolj motorizirana) evropska mesta Pogovarjanje o aritekturi in urbanizmu ob slovenskem arhitektu Maksu Fabianiju je izzvenelo

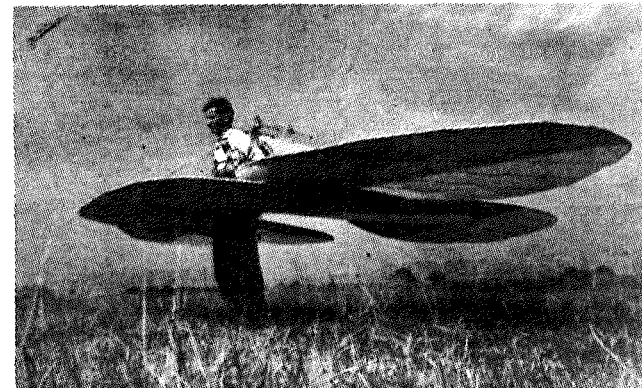
v neveselih ugotovitvah, da se arhitektura sodobnosti izgublja v teoretiziranju socialnosti, pri čemer pa se izgublja človek. To terja vračanje k nekaterim pozabljenim načelom in k človečnosti, nenazadnje pa tudi k nekaterim oblikam (oboku, kupoli...) ki so že čisto izginile iz arhitekturnega sveta.

Tega pa gotovo niste vedeli (?)

Maks Fabiani je imel na Dunaju v svojem arhitekturnem ateljeju za kratek čas (tri mesece) zaposlenega risarja, ki je kasneje v zgodovini storil človeštvu s svojim početjem toliko hudega — Adolfa Hitlerja. In vendar je naš slavni arhitekt to

bežno dejstvo znal primerno vnovčiti, ko je šlo za ohranitev njemu tako ljubega Štanjela na Krasu. Ko so potekali boji okrog Štanjela, je namreč stari arhitekt poiskal poveljujočega nemškega oficirja in mu natvezil o osebnem znanstvu s Führerjem; zagrozil je, da bo imel neposredno opraviti s Hitlerjem, če bo Štanjel porušen ali poškodovan. Koliko je zalegla arhitektova intervencija, ni moč trditi, vsekakor je bila velilkanska sreča, da ni ta biser slovenske kulturne dediščine tik pred koncem vojne zletel v zrak. Znano je namreč, da so bile hiše v naselju minirane, ker domačini in borci NOV niso hoteli prepustiti sovražniku dominantne točke na Krasu.

Bojana Žokalj-Jesih

Kajuhove nagrade 89

Igor Cvetko, Andrej Brvar in Zmago Jeraj ter Niko Košir

IGOR CVETKO

za etnomuzikološko monografijo JEST SEM VODNIK JURI

Cvetkova celovita etnomuzikološka monografija o pohorskem ljudskem pevcu Juriju Vodovniku iz Skomra prinaša na podlagi skrbnih raziskav na terenu in poglobljenega teoretskega študija vsestransko analizo pojavnosti »igrca« v slovenskem pesniškem in glasbenem izročilu, zlasti še na območju Štajerske; raziskuje vplive socialnega in geografskega okolja na nastanek tovrstne tvornosti ter zasleduje njeno razširjenost in odmeve v širšem slovenskem prostoru. Predstavitvi življenja in dela samega Jurija Vodovnika sledi zbirka njegovih pesmi, njihova tekstovna in glasbena transkripcija ter analiza, kar bralcu omogoča, da se podrobneje seznani s koreninami ljudskega izročila, ki je še danes živo na Pohorju in ki predstavlja enega pomembnih elementov naše narodne samobitnosti.

S svojim bogatim znanstvenim aparatom in estetsko dognanim fotografskim gradivom predstavlja knjiga o Juriju Vodovniku tehten in poglobljen prispevek k spoznavanju narodnostnega in kulturno civilnega izročila Slovencev.

ANDREJ BRVAR IN ZMAGO JERAJ

za pesniško in likovno izpoved v skupni knjiži MALA ODISEJA

Knjižica *Mala odiseja* združuje na svojih straneh dvoje enakovrednih avtorskih izpovedi — pesniško in likovno — o izkušnji potovanja, avanture, odkrivanja neznanega in drugačnega sveta. Pesnik v moderni pesniški dikciji, brez spogledovanja s pedagoško ocvetličanimi atributi tako-

sta v slovensko knjižno produkcijo za otroke in mladino prispevala pomemben inovativen delež tako na tekstovni kot na vizualni sporočilni ravni.

NIKO KOŠIR

za spominsko prozo MOJIH ŠESTSTOŠESTNAJST PARTIZANSKIH DNI

Knjiga Nika Koširja prinaša v spominsko literaturo o slovenskem partizanstvu vrsto izvirnih in zanimivih lastnosti. Te najdemo najprej v snovi sami, že na tisti ravnini pisanja, ki jo lahko dojemamo kot dokument, kroniko in zgodovino. Toda globlja zanimivost njegovega pisanja prihaja od drugod, in sicer iz zelo osebnega doživetja razburljivih vojnih dogodivščin, vsakršnih ljudi in samega sebe med njimi. Koširjevo razmerje do stvari in sveta je samo na prvi pogled preprosto in »prostorsčno«. Zadaj je globok intelektualni dvom, vendar tudi neko zaupanje zraven; je neka nepopustljiva kritičnost na vse strani, ob njej pa nenaavadno razumevajoča popustljivost; je osebna skromnost, ki se odreka vsakršni junaški drži in pomembnosti, spremlja pa jo zelo tenak čut za osebno pokončnost; zmeraj pa je zraven tudi humor, ki razvzuje patos, vrača stvarjem znosno mero, človeku pa svobodo in ga spet dela za vedro bitje.

JANKO PERAT

za roman KROKARJEVA JESEN

Janko Perat v svojem romanesknem besedilu Krokarjeva jesen obuja vojne spomine na način združevanja dveh slogovnoidejnih literarnih obrazcev: prvega bi lahko imenovali hemingwayevski in drugega finžgarjevsko jalnovski. Prvi se opaja iz močate, smrt prezirajoče, romantično samotne akcije kot odseva filozofije volje do moči, drugi iz domačijsko klene, z domovinsko ljubeznijo prežete zagledanosti v (našo, slovensko) gorsko naravo, v kateri sta rojstvo in smrt, prešerni vrisk in zadnji jek v harmoničnem, stvarstvo posvečujočem in potrjujočem skladju. Peratov roman je mestoma pretresljiv, drugod očarljiv: pretresljiv pri opisih vojnih doživetij, očarljiv pri opisih lova in narave. Današnjemu bralcu na prepričljiv način pripoveduje o grozi vojne in ubijanju in o posamezniku, ki je usodno vklješčen v njuno resničnost.

Jože Priman

V Zagorju smo se lani poslovili od Jožeta Primana, rojenega leta 1910. Od leta 1944 je bil borec Koroškega odreda, kasneje pa je bil pri KNOJ-u. Prejel je več odlikovanj.

Ivan Arh

Lani je umrl Ivan Arh, ki je bil rojen leta 1912 v vasi Dobrljevo pod Čemšeniško planino. Leta 1944 se je kot rudar priključil NOV in bil odlikovan. Pokopan je v Zagorju.

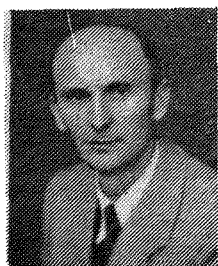
Jože Krmelj

V osemindesemdesetem letu je umrl Jože Krmelj iz Andreja nad Zmncem. Bil je borec Prešernove, Kosovelove in Gradnikove brigade. Imel je čin vodnika in odlikovan z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo.

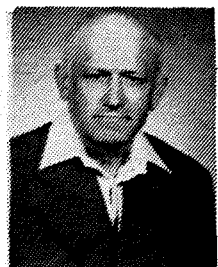
Anton Drufovka-Čapajev

V 80. letu starosti je v Gorici umrl španski borec Anton Drufovka-Čapajev. Zaradi politične aktivnosti v Italiji je pred fašistično policijo v začetku leta 1936 pobegnil v Jugoslavijo in nato v Francijo, kjer se je avgusta 1936 priključil prostovoljcem, ki so odšli v Španijo. V španski republikanski vojni se je boril v francoski brigadi in nato v brigadi Lister. Med drugo svetovno vojno se je pridružil francoskemu odporiškem gibanju. Po vojni se je vrnil v Jugoslavijo in nato v Gorico, kjer je aktivno deloval. Vseskozi je bil aktiven v sekciji slovenskih španskih borcev.

Martin Urleb

Junija 1941 je moral v izgnanstvo. Interniran je bil v Brestanico, nato je bil izseljen na Hrvaško in junija 1942. se je priključil NOB. Bil je obveščevalec in borec Bilogorskega odreda. Po vojni je opravljal pedagoško delo. Odlikovan je bil z redom za hrabrost. Pokopan je v Šentjurju.

Franc Roglič

Rodil se je leta 1925. Delo si je poiskal pri rudniku Zagorje na obratu Kisovec. Leta 1944 je postal borec 5. prekomorske brigade. Za svoje delo je prejel več vojaških odlikovanj.

Peter Pristov

Umril je Peter Pristov, upokojenec jeseniške železarne. Še otroka so ga leta 1942 skupaj z bratom in materjo (oče je bil prvoborec) okupatorji odpeljali v koncentracijsko taborišče Hitebach, od tam pa leta 1944 v koncentracijsko taborišče Verenfels, kjer je dočkal konec vojne. Od nje ga so se poslovili znanci in prijatelji na pokopališču v Zgornjih Gorjah.

Jože Hudobivnik

Rodil se je leta 1907 na Kokrici. Bil je aktivist OF in spomladi leta 1943 je bil aretiran. Iz kranjskih zaporov so ga Nemci odpeljali v Begunje in naprej v taborišča, zadnje je bilo v Aichachu.

Olivio Klarič

Še v prvi polovici lanskega leta so na šempetškem pokopališču pospremili k zadnjemu počitku borca in bolničarja Olivia, po rodu Italijana iz Buzeta v Istri. Kakor številni mladi iz tistih krajev, je bil vpoklican v italijansko vojsko, vendar se je spomladi 1944. vključil v NOV. Bil je borec in bolničar v 43. diviziji. Po vojni je bil nekaj let zaposlen v Ajdovščini, nato pa do upokojitve v Šempetru, kjer si je zgradil dom in dobil velike prijatelje.

Jože Kopač

Na Kokrici smo se lani poslovili od Jožeta Kopača, rojenega leta 1901 na Mlaki pri Kranju. Že leta 1941 so imeli v njegovi hiši postojanko ilegalni terenski delavci OF. Spomladi 1943 je bil v njegovi hiši ustanovljen vaški odbor OF za Mlako. Septembra 1944 so Nemci obkolili hišo in jo požgali. Najprej je odšel v partizane sam, nato pa še žena in hčerka. Prejel je tri odlikovanja.

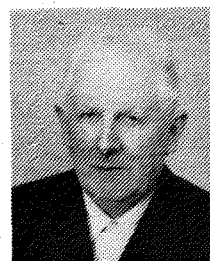
Janko Perinčič-Jure

V dvaindevdesetem letu je v Kobariču umrl Janko Perinčič. V osemnajstem letu je moral na bojišče prve svetovne vojne in po vrnitvi domov se je spopadel z razmerami italijanskega protujevanja. Že leta 1920 so ga Italijani zaprli v tržaške zapore. Spomladi 1942 je postal član prvega odbora OF Kobarič in aprila 1943 je bil aretiran. Po prihodu iz zapora je bil na prvih svobodnih volitvah v Kobariški republiki izvoljen za podpredsednika NOO Kobarič in novembra 1944 je bil delegat na volitvah v Sedlu. Po vojni je bil v prvih vrstah, ki so bili pripravljeni dati dušo in srce za priključitev Primorske k Jugoslaviji.

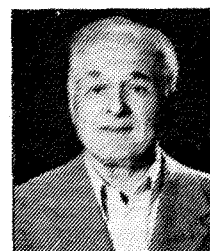
Franc Bolta

OD jeseni 1943 je bil borec 6. SNOUB Slavka Šlandra. Spomladi 1944 je bil zaradi bolezni razporejen v gospodarsko komisijo mengeško-kamniškega okrožja in nato v Kokrški odred. Po vojni je končal oficirsko šolo in služboval v KNOJ-u. Po demobilizaciji je bil vse do smrti aktiven v DPO v Črnučah, kjer je tudi pokopan.

Ludvik Šimic

Na pokopališču v Lipici pri Škofji Loki smo se lani poslovili od trino-semdesetletnega Ludvika Šimica iz Pušala. Od leta 1942 je organizirano delal za NOB. S svojim tovarnjakom je dovažal hrano, tiskarske stroje in potrebščine, sanitetni material in drugo.

Andrej Balderman

Rojen je bil leta 1910 v Škofji Loki. Kmalu po nemški okupaciji se je vključil v organiziran odpor in deloval kot komandir narodne zaščite na območju mesta Škofja Loka. Leta 1944 je bil aretiran in zaprt v Begunje in nato interniran v Salzburg. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Janez Prevodnik

Janez Prevodnik je umrl leta 1987. Rojen je bil leta 1926. v NOV je vstopil leta 1943 kot borec Škofjeloškega odreda in Prešernove brigade. Imel je čin vodnika in bil večkrat odlikovan.

Albina Bavčar

V 94. letu starosti je v Ajdovščini umrla tovarišica Albina Bavčar, nosilka Partizanske spomenice 1941. Po okupaciji Jugoslavije se je v Trstu aktivno vključila v delo OF. Marca 1943 so jo Italijani aretirali in jo v zaporih nečloveško mučili. Po kapitulaciji Italije je nadaljevala z organiziranim delom vse do konca vojne in po vojni povsod tam, kjer je šlo za obrambo slovenskih narodnih pravic.

Združenja borcev nov sporočajo, da so v letu 1988 umrli njihovi člani:

Vižmarje-Brod

Zdenka Podgornik, Antonija Oselj, Jože Jurič, Alojz Prosen, Edvard Pilihi, Franc Bratina, Katari-na Svetlin in Franc Štajdohar.

Ciril Tavčar – Jesenice

Marija Ažman, rojena 1909, aktivistka OF in vdova po prvoborcu Dragu Ažmanu. Hinko Klinar, rojen 1927, borec, komandir čete in obveščevalec v Gradnikovi brigadi. Rudolf Novak, rojen 1918, aktivist in sodelavec ter obveščevalec VOS za jese-niško okrožje. Ivanka Rekar-Marjanca rojena 1912, sodelavka in aktivistka OF od leta 1943, borka-kuharica transportne čete Gorenjskega odreda ter bolničarka na komandi mesta Vojsko in Črni vrh. Mijo Vlahek, rojen 1927, je sodeloval z NOG na domačem terenu od leta 1944.

Oplotnica

Ciril Zlodej, borec Tomšičeve brigade in nosilec medalje za hrabrost. Terezija Leskover, sodelavka in vdova borca NOV in nosilka medalje zaslug za narod. Alojz Podgrajšek, borec Pohorske brigade in 15. divizije ter nosilec medalje za hrabrost in zaslug za narod. Marija Škorjanc, moralna in materialna podpiralka NOV in nosilka medalje zaslug za narod.

Duplica – Kamnik

Slavka Prešern, aktivistka in borka, Jože Banič, aktivist in borec, Tomaž Pibernik, aktivist in borec, Neža Erjavac, aktivistka, Stane Ipavec, aktivist in borec, Jože Sušin, član.

Ljutomer

Ludvik Košič iz Ljutomera, Slavko Ivajnsiž iz Radomerja, Jakob Korošak, iz Radoslavca, Matija Zalar iz Grab, Milan Čeh iz Ljutomera, Janko Magdič iz Sp. Kamenščaka, Marija Mihorič iz Stročje vasi, Mihael Kolbi iz Bučelovec, Rudi Štibler iz Lukavec, Slavko Janc iz Ljutomera, ki je umrl letos.

Kotlje

Jožefa Bricman, rojena leta 1893 in Ivan Zabel, rojen leta 1913.

Krim-Galjevica – Ljubljana

Sonja Kukovec, rojena leta 1916, Lidija Bajt, rojena leta 1903, Tončka Burja, rojena leta 1920, Marija Zaleter, rojena 1935, Angela Sodec, rojena leta 1927, Milka Rupnik, rojena leta 1912, Dragica Kosmina, rojena leta 1918, Angela Zaplatil, rojena leta 1910, Jože Žilih, rojen leta 1912.

V 5. številki TV-15 z dne 9. februarja 1989 je pri navajanju umrlih v letu 1988 v tej rubriki nastala napaka. Zveza borcev in ljubljanskem Trnovem se imenuje po Dušanu Kraigherju in ne po Dušanu Kvedru. Prizadetim se opravičujemo.

Zvijača pa taka

V šoli smo dobili za nalogo opis kakšne naše nagajivosti. Nikoli še nisem naredila kakšne posebne vragolije, zato si jo bom izmislila.

Jutro je sončno in toplo. Mamica mi je naročila, naj pometem dvorišče. Novica ni bila najbolj vesela, vendar sem vseeno odšla. Tudi moj bratranec je bil že zunaj. Vozil se je s kolesom. Ko me je zagledal, se je takoj pripeljal k meni. Stopil je s kolesa, začel hoditi okoli mene in se mi smejati. Pretvarjala sem se, da ga ne vidim. Čez nekaj časa me je vprašal, zakaj pometam, namesto da bi se igrala. Odgovorila sem mu, da rada pometam, čeprav to ni res. Sebi v prid sem mu povedala, da moram biti natačna in da je človek, ki pometa, nekaj posebnega. Vse to sem si seveda izmislila. Bratranec pa je malo mlajši od mene in je vse verjel. Čeprav ne mara pospravljati, se je ponudil, da bo on pometal. Delala sem se, da sem mu delo težko prepuстила, čeprav sem ga še kako lahko! Medtem pa, ko je on delal, sem se jaz igrala.

Vse to je zaenkrat izmišljotina. Ampak, poskusila bom. Morda se moja zvijača uresniči.

TANJA BRAJNIK, 5. b
OŠ Matija Valjavec, Preddvor

Še bom pesnila

Nekega dne sem sedla za mizo in kar nenadoma se mi je zazdelo, da bi lahko napisala kakšno pesem. Začela sem premišljevat i v besede so kar vrele iz mene. Nastala je pesem o domovini. Najbrž zato, ker smo se prejšnji dan pogovarjali o takih pesmih v šoli. Prebrala se jo prvič, pa drugič... Bila sem kar zadovoljna, ne pa tudi prepričana, da bo všeč tudi tovarišici. Vseeno sem ji pokazala pesem. Spodbudila me je in rekla, da ji je pesmica všeč, naj jo prepisem in poskusim še kaj spesniti. Zgodilo se je nekaj nepričakovanega. V Pionirskem listu je Srečo Zajc mojo pesem o domovini zelo slabo ocenil. Obsodil me je, da je »prepesnitev v svojih besedah«.

Nobene pesmi nisem prepesnila, njemu pa se je moje besedilo zdelo podobno besedilu, ki se ga otroci učijo v nižjih razredih. Mogoče se je on učil kakšno podobno pesem – jaz se je nisem! Sram me je bilo pred sošolci in sklenila sem, da ne napišem nikoli več nobene pesmi.

O kritiki smo se pogovarjali tudi pri krožku. Tovarišica me je pogumila in prepričala, da pesem ni slaba in naj ne jemljem kritike Sreča Zajca tako resno. Njemu pač ni bila všeč. Vsak človek ima svoj okus in svoj odnos do prebranega. Malokdo pa ve, kako hudo je lahko prizadeta otroška duša, če je po krivem obsojena. Ne da bi vedela, je tovarišica poslala pesem še v druga uredništva. Nekega dne mi je vsa nasmejana sredi hodnika zaklicala: »Vesna, dokaz, da pesem ni slaba, je njena današnja objava v TV-15!« Nisem mogla verjeti. Ali je lahko sploh komu všeč tisto, kar nekdo na vsem začetku obsodi na propad? Moja samozavest je rasla iz dneva v dan.

Vesela sem, da je bila pesem vseh tudi urednikū Nedelj-
skega dnevnika in urednici revije Otroci in družina. Če jim ne
bi bila, bi je gotovo ne objavili, mar ne? Če ne bi vztrajala, bi
me Srečo Zajc kot pesnico pokopal. Pesnico? No, ne mislim,
da bom to kdaj postala, tista pesem o domovini mi je pa le
privrela iz srca.

Hvala vsem, ki so mi vrnila zaupanje. Še bom pesnikovala!
Kdor me ne bo razumel, naj pesmi vrže v koš.

VESNA DERŽANIČ, 7 a
OŠ Artiče

Ps: Dragi mladi prijatelji, naj vam bo tale sestavek v dokaz in vzpodbudo, da je treba vztrajati. Da je treba zaupati v tisto, kar čutite, da mora izbruhniti iz vas. Seveda, tudi kritike pridejo; včasih upravičene, včasih ne. Moram ti povedati, draga Vesna, da sem bila tudi jaz, ko sem hodila še v šesti razred osnovne šole, 'obsojena'; namreč, da ne rišem sama, ampak mi slike doma dokonča brat. Zato sem bila v likovnem pouku kar za dve oceni slabše ocenjena. To je trajalo vse dotlej, ko je moj brat odšel iz našega rodnega gnezdeca v drug kraj, v srednjo šolo. Jaz sem pa še kar naprej risala. Tudi ocena v šoli se je spremenila, saj izdelki sedaj niso bili več vprašljivi. Pa še danes vztrajam. Rišem, barvam, strašno uživam v tem in moje stene doma so polne slik. Zato, moji mladi prijatelji, ne pustite se!

Živa

Ali jo poznate?

Če se še spomnite, dragi mladi pijatelji, smo pred kakšnim letom morda celo več poskušali uvesti kontaktno rubriko med vami – našimi mladimi dopisniki po vsej Sloveniji, in sicer tako, da bi vaše podobe zaživele na naši mladinski strani s pomočjo kratkih opisov vaših prijateljev in morda priloženih fotografij. Tako bi se spoznavali, si »stalali« naslove, si potem dopisovali in iz novih znanstev bi se rodila tudi nova prijateljstva. Pa se mi zdi, da nam (razen nekaj primerov) akcija – če jo lahko tako imenujemo – ni uspela. Morda bi poskusili znova. Kaj menite? Za začetek je vedno dobro, da nekoga spoznamo »po duši«, da vemo, o čem se z njim lahko pogovarjamo, oziroma si dopisujemo. Zato bo najprej potrebna vaša predstavitev – po načelu »jaz tebe, ti mene«. Potem, ko se bomo že bolje poznali, pa se bomo in se boste med seboj lahko pogovarjali o najrazličnejših stvareh, s katerimi se srečujete. Vsi na neko stvar ne gledamo enako in zato sem prepričana, da se bodo tudi vaša mnenja kresala (npr. o tem, ali je šolska ura predolga ali prekratka, ali ste v šoli dovolj seznanjeni z dogajanjem v vašem kraju, pa o kulturni dejavnosti, kako se povezujete z borci... itd.) Na naši mladinski strani bomo vedno našli koticček, da bomo objavili nekaj tega kresanja.

Ni nujno, da so vaši mladi prijatelji mladi ravno po letih. Lahko so mladi po srcu. In ker so vam blizu, jih brez zadržave uvrstite v svojo »kategorijo«. Tudi vaše tovarišice mentorice so naši in vaši mladi prijatelji, pa zato za začetek prelistajmo, kaj piše GORAŽD BALAS iz 7. b razreda osnovne šole Arčiče o tovarišici Vidi, mentorici novinarskega krožka.

Jaz pa vas za danes prav lepo pozdravljam, in vas še enkrat opominjam, da nam napišite svoje točne naslove (s pošto), če hočete dobiti kak dinar. Pa še nekaj: podpis pod vaše natipkane članke naj bo takšne: ime in priimek z velikimi tiskanimi črkami, razred, ime šole in kraj pa z malimi.

Živa

★ ★ ★

Če bi pogledali naš razred pred uro slovenščine, bi se prav gotovo začudili. Na mizah so odprti zvezki, nad katerimi se sklanjajo kuštrave glave, ki se na hitro učijo še zadnje podrobnosti. Oglasi se zvonec. Zvezki se zaprejo in vsi čakamo. Nenadoma se po hodniku zaslišijo koraki. V razredu zavlada tišina. Potem vstopi tovarišica.

»Zdravo!« jo pozdravimo vsi hkrati in vstanemo. Napeto jo opazujemo. Ima črne lase, ki so počesani v lepo pričesko. Pod obrvmi ima lepe modre oči, ki ponavadi gledajo lepo, a zgodi se, da se na naše veliko razočaranje tovarišica tudi razjezi. Tedaj nas z nekaj besedami ošteje, da nas postane sram. Njene besede postanejo puščice, ki pozvročijo, če so namerjene proti tebi, da ti za trenutek zledeni križ v žilah. Toda le za trenutek. Že v naslednjem trenutku je v njenih, še vedno ostrih besedah, začutiti skrb in razumevanje za naše lahkomišelnost glave, ki povzroči, da se na hudo tovarišico še jeziti ne moremo. V takih trenutkih me spominja na mojo mamico, ki me včasih tako »spove«, da se sramujem samega sebe.

Naša tovarišica pa ima tudi vrlino, ki jo pri njej najbolj cenimo. Strogo, a pošteno ocenjuje in vsak dobi oceno, ki je primerna njegovemu znanju.

Tovarišica se tudi lepo oblači in včasih zasenči celo naša dekleta. Je mentorica novinarskega krožka in brez nje ne bi dosegal takih rezultatov. Je tudi naša razredničarka. Če kaj ušpičimo, nas pred drugimi zagovarja; seveda, po temeljiti »spovedi« in obljubi, da se bomo poboljšali.

To je naša tovarišica Vida. Ker je takšna, jo imamo radi.

Prvi odmev na naše kramljanje o čistoči in redu, ki je bilo objavljeno v letošnji 3. številki TV-15 na mladinski strani

Pri nas pa ni težav glede morale

Ob clanku celjskih učencev smo bili kar začudeni, saj na naši šoli nimamo večjih težav z urejenostjo učilnic. Vsak odmor se selimo iz razreda v razred, zato dobro poznamo vse učilnice. Vse, seveda, niso za hvalo. Imamo pa najlepšo učilnico in to je učilnica za slovenski in srbohrvaški jezik. Zraven spada tudi kabineta. No, pa ne pozabimo še hodnika, ki je okrašen z raznimi cveticami, obvestili in seveda z zanimivimi razstavami.

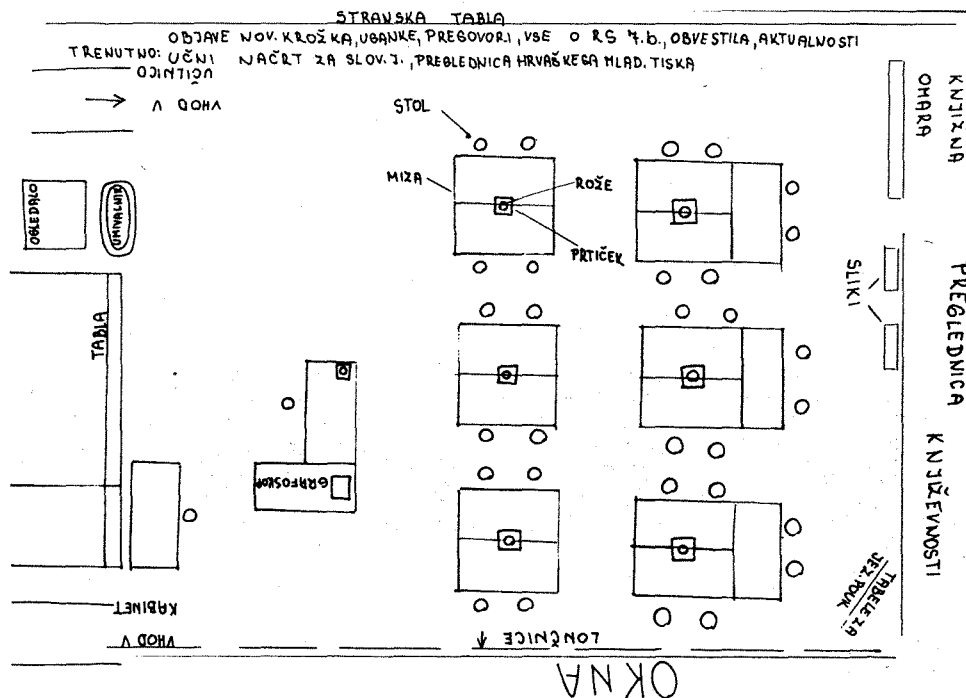
Pa se vrnimo zopet v našo najlepšo učilnico! V njej so klopi postavljene drugače. Na njih stojijo cvetlice, in sicer poleti vrtno in poljske, pozimi pa lončnice. Tudi stranska tabla je polna novosti. Zdaj je preglednica razvoja slovenske književnosti, zraven pa še stojalo s preglednicami za slovnico. Na oken-skih policah so skozi vse leto lončnice, na vratih pa visita dva filmska plakata. Tovarjši-

čina miza je, tako kot cela učilnica, vedno lepo urejena. Pa pokukajmo še v njen kabi-

net. V njem je vedno red, na stenah pa visijo številna priznanja novinarskega krožka. To učilnico in kabinet pa si lahko še natančneje ogledate na temle tlorisu.

Pravijo, da je lastne hvale cena mala. V tem primeru ta pogovor ne drži. Pri nas ni treba obljubljeni sladkih tort za urejenost učilnic. Res pa je, da dobro vemo, kje je treba biti bolj reden in komu je vseeno, v kakšni učilnici živi

ANJA PINTARIČ, 6.a
novinarski krožek
OŠ ARTIČE

Ali jo poznate?

Če se še spomnite, dragi mladi prijatelji, smo pred kakšnim letom ali morda celo več poskušali uvesti kontaktno rubriko med vami – našimi mladimi dopisniki po vsej Sloveniji; in sicer tako, da bi vaše podobe zaživele na naši mladinski strani s pomočjo kratkih opisov vaših prijateljev in morda priloženih fotografij. Tako bi se spoznavali, si »talali« naslove, si potem dopisovali in iz novih znanstev bi se rodila tudi nova prijateljstva. Pa se mi zdi, da nam (razen nekaj primerov) akcija – če jo lahko tako imenujemo – ni uspela. Morda bi poskusili znova. Kaj menite? Za začetek je vedno dobro, da nekoga spoznamo »po duši«, da vemo, o čem se z njim lahko pogovarjamo, oziroma si dopisujemo. Zato bo najprej potrebna vaša predstavitve – po načelu »jaz tebe, ti mene«. Potem, ko se bomo že bolje poznali, pa se bomo in se boste med seboj lahko pogovarjali o najrazličnejših stvareh, s katerimi se srečujete. Vsi na neko stvar ne gledamo enako in zato sem prepričana, da se bodo tudi vaša mnenja kresala (npr. o tem, ali je šolska ura predolga ali prekratka, ali ste v šoli dovolj seznanjeni z dogajanjem v vašem kraju, pa o kulturni dejavnosti, kako se povezujete z borci... itd.) Na naši mladinski strani bomo vedno našli koticke, da bomo objavili nekaj tega kresanja.

Ni nujno, da so vaši mladi prijatelji mladi ravno po letih. Lahko so mladi po srcu. In ker so vam blizu, jih brez zadrege uvrstite v svojo »kategorijo«. Tudi vaše tovarišice mentorice so naši in vaši mladi prijatelji, pa zato za začetek prelistajmo, kaj piše GORAZD BALAS iz 7. b razreda osnovne šole Artiče o tovarišici Vidi, mentorici novinarskega krožka.

Jaz pa vas za danes prav lepo pozdravljam, in vas še enkrat opominjam, da nam napišite svoje točne naslove (s pošto), če hočete dobiti kak dinar. Pa še nekaj: podpis pod vaše natipkane članke naj bo takšenle: ime in priimek z velikimi črkami in črka mi, razred, ime šole in kraj pa z malimi.

Živa

* * *

Če bi pogledali naš razred pred uro slovenščine, bi se prav gotovo začudili. Na mizah so odprti zvezki, nad katerimi se sklanjajo kuštrave glave, ki se na hitro učijo še zadnje podrobnosti. Oglasi se zvonec. Zvezki se zaprejo in vsi čakamo. Nenadoma se po hodniku zaslišijo koraki. V razredu zavlada tišina. Potem vstopi tovarišica.

»Zdravo!« jo pozdravimo vsi hkrati in vstanemo. Napeto jo opazujemo. Ima črne lase, ki so počesani v lepo pričesko. Pod obrvmi ima lepe modre oči, ki ponavadi gledajo lepo, a zgodi se, da se na naše veliko razočaranje tovarišica tudi razjezi. Tedaj nas z nekaj besedami ošteje, da nas postane sram. Njene besede postanejo puščice, ki povzročijo, če so namerjene proti tebi, da ti za trenutek zledeni križ v žilah. Toda le za trenutek. Že v naslednjem trenutku je v njenih, še vedno ostrih besedah, začutiti skrb in razumevanje za naše lahkomišelnosti glave, ki povzroči, da se na hudo tovarišico še jeziti ne moremo. V takih trenutkih me spominja na mojo mamico, ki me včasih tako »spove«, da se sramujem samega sebe.

Naša tovarišica pa ima tudi vrline, ki jo pri njej najbolj cenimo. Strogo, a pošteno ocenjuje in vsak dobi oceno, ki je primerna njegovemu znanju.

Tovarišica se tudi lepo oblači in včasih zasenči celo naša dekleta. Je mentorica novinarskega krožka in brez nje ne bi dosegal takih rezultatov. Je tudi naša razredničarka. Če kaj ušpičimo, nas pred drugimi zagovarja; seveda, po temeljiti »spovedi« in obljubi, da se bomo poboljšali.

To je naša tovarišica Vida. Ker je takšna, jo imamo radi.

KEMIČNA INDUSTRIJA
JUB
DOL PRI LJUBLJANI

 Barve spremenijo dom

SOLIDARNI BOMO KOS TUDI NARAVNI NESREČI

**Prispevajmo v sklad
Mestnega muzeja Idrija
za sanacijo
partizanske bolnišnice
Franja**

Št. računa: 82020-743-1146
Mestni muzej Idrija

Solidarnostni sklad mestnega muzeja Idrija za sanacijo partizanske bolnišnice Franja

Kot smo že poročali, je akcija za solidarnostno zbiranje sredstev za sanacijo partizanske bolnišnice »Franje« naletela v Sloveniji, v našem zamejstvu in tudi drugod v Italiji na velik odmev. Do 9. februarja 1989 se je na posebnem žiro računu pri Mestnem muzeju Idrija zbralo natanko 49.314.660 dinarjev, vseh skupaj 114 nakazil v mesecu dni. Seveda je darovalcev mnogo več, saj so nekatera nakazila skupinska, kot npr.: Vsestransko združenje partizanov Italije, Društvo upokojencev Cerklje, Plinirski odred Ludvik Ličar iz Cerklje, borci legendarne XIV. divizije itd. Nadzor nad porabo in smotnim gospodarjenjem z denarjem bo imela posebna komisija pri Operativnem odboru za sanacijo partizanske bolnišnice Franje pri Skupščini občine Idrija. Komisija bo javnost sproti obveščala o prihodkih in odhodkih ter objavljala v sredstvih javnega obveščanja imena vseh darovalcev.

Do 9. februarja 1989 so v sklad Mestnega muzeja Idrija za sanacijo partizanske bolnišnice »Franje« prispeli (po vrstnem redu nakazil):

Albert Jakopič-Kajtimir, Ljubljana, družina Bizjak, Kranj, Podjetje za urejanje hudoornikov Ljubljana, Ciril Kenda, Portorož, Milan Sterle, Rakek, Janez Vipotnik, Ljubljana, Lado Pohar, Ljubljana, Zora Kiferle, Ljubljana, Pionirski odred Ludvik Ličar, Cerklje, Denis Primožič, Idrija, Rudolf Fajgelj, Celje, Matjaž Žigon, Ljubljana, Čemernjak Terezija, Ljubljana, Rino Simonetti, Smartno, dr. Iva Turk, Ljubljana, Tone Glavan, Ljubljana, Mira Valtl, Slovenj Gradec, Vanda Krampl, Ankar, Palnika Baši, Sežana, Anton Kranjc, Cerklje, Janez Lipužič, Lazec, Peter Bevk, Cerklje, Julka Kokelj, Straža, Janez Peternej, Cerklje, Pavel Lipužič, Plužnje, Franc Feltrin, Reka, Marija Tpin, Zakriž, Ciril Obid, Cerklje, Sabina Erzen, Cerklje, Venceslav Obid, Cerklje, Kristina Obid, Cerklje, Marija Zajc, Cerklje, Zofija Koblar, Cerklje, Ciril Močnik, Cerklje, Mirko Dopudja, Cerklje, Ana Štucin, Cerklje, Franciška Bratina, Cerklje, Rafaela Makuc, Cerklje, Kristina Kumar, Cerklje, Mici Kumar, Cerklje, Marija Rupnik, Zakriž, Francka Razpet, Cerklje, Zofija Rupnik, Cerklje, Ivan Rolih, Cerklje, Ivan Mlakar, Laharna, Valentin Rant, Cerklje, Stanka Rant, Cerklje, Andrej Štucin, Trebenče, Milka Moškát, Cerklje, Iván Bajt, Poljane, Cecilija Obid, Cerklje, Florjan Pirih, Straža, Marija Sedej, Cerklje, Marija Miklavčič, Cerklje, Stanka Jereb, Planina, Marija Uršič, Cerklje, Marija Velikonja, Trebenče, Vinko Čefarin, Lazec, Metod Mlakar, Cerklje, Angela Tavčar, Straža, Angela Bevk, Jagrše, Venceslav Platiše, Poče, Pavla Magajne, Cerklje, Andrej Magajne, Cerklje, Ciril Dežela, Cerklje, Franciška Jereb, Podlanišče, Slavko Podobnik, Podlanišče, Anton Obid, Cerklje, Urban Mrak, Cerkljanski vrh, Dora Lahajnar, Cerklje, Pavel Rudolf, Cerkljanski vrh, Zdravko Uršič, Straža, Franc Pagon, Cerklje, Vinka Cankar, Cerklje, Franc Špič, Zakriž, Jelka Obid, Cerklje, Jernej Černilogar, Laharna, Cirila Vidic, Cerklje, Jožko Vidic, Cerklje, Janko Kenda, Cerklje, Ema Melinc, Cerklje, Gabrijela Bevk, Cerklje, Marija Rejc, Cerklje, Nevenka Albreht, Cerklje, Jožef Jereb, Straža, Neža Kosmač, Podleč, Ivan Čerin, Plužnje, Julijan Močnik, Cerklje, Jožefa Uršič, Cerklje, Janez Dolenc, Cerklje, Rudi Obid, Cerklje, Francka Obid, Cerklje, Miha Jermol, Cerklje, Milan Gruden, Cerklje, Peter Sedej, Cerklje, Vinko Kofol, Cerklje, Ida Hadalin, Zakriž, Franc Moškát, Cerklje, Franc Kovatič, Cerklje, Milan Golob, Gorje, Marija Bevk, Cerklje, Anton Kranjc, Cerklje, Slavko Oblak, Cerklje, Angela Grošelj, Cerklje, Angela Golob, Filip Razpet, Cerklje, Rezina Bizjak, Cerklje, Viktorija Kacin, Cerklje, Marija Kranjc, Labinje, Andrej Podobnik, Cerklje, Neža Pirih, Labinje, Juli-

jan Razpet, Poče, Kristina Štrenfelj, Cerklje, Vladimir Bizjak, Cerklje, Franciška Bizjak, Gorje, Nada Tušar, Cerklje, Ciril Brelih, Trebenče, Kristina Sedej, Cerklje, Rudolf Tušar, Cerklje, Niko Hadalin, Cerklje, Viktor Sedej, Cerklje, Franc Pagon, Labinje, Karel Podobnik, Čeplez, Gabrijel Bevk, Cerklje, Jakob Razpet, Poče, Ciril Štucin, Cerklje, Ivan Mažgon, Cerklje, Jakob Sedej, Poče, Ana Sedej, Poče, Emilija Vojska, Cerklje, Doroteja Magajne, Plužnje, Viktorija Pavšič, Plužnje, Katarina Tušar, Plužnje, Ljudmila Černilogar, Cerklje, Zorka Močnik, Cerklje, Vinko Podobnik, Zakriž, Silvo Sedej, Cerklje, Olga Sedej, Cerklje, Marija Abram, Poče, Matilda Močnik, Cerklje, Alojz Mavri, Gorje, Ivan Makuc, Jesenica, Katarina Tavčar, Cerklje, Janko Peternej, Novaki, Izidor Hadalin, Zakriž, Neža Kosmač, Cerklje, Matilda Obid, Cerklje, Olga Kosmač, Cerklje, Anica Čelik, Cerklje, Ana Obid, Cerklje, Slavica Oblak, Cerklje, Marija Gosar, Cerklje, Katarina Mažgon, Trebenče, Emilija Obid, Cerklje, Ana Ferjančič, Cerklje, Ana Lapajne, Cerklje, Jožef Rejc, Cerklje, Ana Likar, Cerklje, Ivan Šorli, Jesenica, Zorka Tavčar, Labinje, Reza Kosmač, Cerklje, Josipina Cerkevnik, Cerklje, Obid Marija, Cerklje, Terezija Erzen, Cerklje, Justina Jerman, Cerklje, Marija Šavli, Cerklje, Venceslav Rojc, Cerklje, Bernard Šturm, Jazne, Ivan Primožič, Cerklje, Marija Peternej, Cerkljanski vrh, Albina Klemente, Cerklje, Alojz Mravlje, Planina, Ivana Mohorič, Cerklje, Milka Vojska, Cerklje, Albina Pavšič, Gorje, Milka Brelih, Gorje, Viktorija Mavrič, Bukovo, Antonija Mavrič, Bukovo, Antonija Albreht, Cerklje, Marija Leban, Cerklje, Rozalija Oblak, Cerklje, Ignac Lipužič, Police, Franc Peternej, Planina, Jožefa Tušek, Planina, Ana Seljak, Planina, Amalija Tušar, Cerklje, Pavel Križič, Cerklje, Ana Brišar, Cerklje, Slavko Podobnik, Podlanišče, Anton Jeram, Podlanišče, Antonija Verbič, Cerklje, Ivan Kofol, Lazec, Stanislav Rojc, Cerklje, Francka Rojc, Cerklje, Justina Kogoj, Cerklje, Rudolf Močnik, Gorje, Albin Močnik, Poljane, Danica Jurman, Cerklje, Andrej Seljak, Zakriž, Roman Bric, Cerklje, Julijana Planinc, Zakriž, Jakob Mravlje, Planina, Viktorija Podgornik, Cerklje, Franc Peternej, Plužnje, Vinko Golja, Lazec, Janez Mlakar, Bukovo, Pavel Primožič, Podlanišče, Peter Močnik, Reka, Ivan Mlakar, Trebenče, Ivanka Filipič, Podlanišče, Venceslav Primožič, Cerklje, Ivan Mlakar, Novaki, Cecilija Obid, Poče, Jože Seljak, Zakriž, Jože Močnik, Orehek, Justina Makuc, Gorje, Vida Primožič, Cer-

kno, Ana Seljak, Labinje, Ljudmila Mravlje, Cerklje, Ivan Podobnik, Cerklje, Ana Obid, Cerklje, Janko Mavri, Cerklje, Nikolaj Močnik, Novaki, Marija Šinkovec, Poljane, Roza Kenda, Cerklje, Vinko Kogej, Lazec, Ana Prebil, Straža, Angela Obid, Straža, Viktorija Razpet, Gorje, Ivan Mažgon, Cerklje, Pavla Jurman, Cerklje, Stanislava Podlanišče, Franc Tušar, Planina, Jakob Primožič, Cerklje, Pavla Tušar, Poljane, Pavel Makuc, Cerklje, Slavica Makuc, Cerklje, Sonja Prezelj, Cerklje, Jože Miklavčič, Cerklje, Franko Albert-Neda, Ljubljana, Alojz Geržina, Postojna, Justi Bevec, Hrastnik, Fanika Knez, Ravne na Koroškem, Vinko Bavdek, Velike Lašče, Cilka Korošec, Bled, Ivan Gatej, Idrija, Ivan Flajs, Kočevje, dr. Marija Štucin, Ljubljana, Franc Sever, Ljubljana, Matija Bizjak, Rogaska Slatina, Ivica Kavčič, Idrija, Bogomil Lapanja, Bovec, Ivan Bratko, Ljubljana, Pavla Komel, Volčja Draga, Danijel Žitnik, Dobrunje, Sonja in Branko Mitrovič, Koper, Zveza borcev NOV Senovo, Julijana Majljavec, Senožeče, Slavko Župančič, Materija, Mirko Babudar, Materija, Jolanda in Mirko Kos, Portorož, Mišo Lipuš, Ljubljana, Janez Drnovšek in Sonja Jarc, Ljubljana, Franc Rutar, Tolmin, Društvo upokojencev Bovec, Slavko Tratnik, Ljubljana, Jože Strežek, Ljubljana, Pavla Sever, Ljubljana, Vlasta Špehar, Ljubljana, Marica Japelj, Koper, Milka in Hinko Kavčič, Ljubljana, dr. Vanek Šiftar, družina Juko, Gozd Martuljek, družina Bačnar-Petrič, Rateče, Jože Knific, Jesenice, Desanka Kandare, Ljubljana, Klement Vuga, Koper, Pepca in Emil Breščak, Grahovo, Maks Žnidar, Vodice, Milka in Stanko Leban, Mirna na Dolenjskem, Anton Božič, Avče-Kanal, Matko Filip, Murska Sobota, Kristina Lončar, Rakičan, Posega, Ankar, Mirko Ruš, Kočevje, Albert Pajer, Nova Gorica, Danilo Šuligoj, Bovec, Ivan Kranjc, Idsko, Občinski odbor ZZB NOV Idrija, Alojz Zupanc, Zagreb, Franc Pipan, Koper, Pavla Pavšič, Ljubljana, Milica Strgar, Ljubljana, Janez Cerar, Ljubljana, Vilko Kolar, Ljubljana, Jože Horjak, Litija, Zveza združenj borcev Strazišče Kranj, Oskar Mravlje, Sodražica, Hilda in Boris Battelino, Maribor, Vera in Tone Tratnik, Maribor, Franci Mrcina, Maribor, Lapanja Albina, Ljubljana, Ivan Bratko, Ljubljana, Ivan Bratko ml., Ljubljana, Angela Bratko, Ljubljana, Albina Luzar, Brusnice pri Novem mestu, Marinka Friškovec, Kranj, Jože Plešnar, Kamnik, Vida in Janez Učakar, Polde Študelj, Ljubljana, Ivo Naglič, Tivovo Velenje, Dušan Vodeb, Maribor, Milan Medvešek, Maribor, Borci XIV. divizije na 26. srečanju 4. 2. 1989 v Ljubljani, Anton Zalar, Ljubljana, Alojz Vilhar, Koper, Ana in Gabrijel Peternej, Cerklje, Anica in Franc Križaj, Škofja Loka, Mihela in Franc Simčič, Radovljica, dr. Davorin Valenti, Maribor, Francka Kermavnar, Idrija, Jože Urbančič, Maribor, Jelka Zorc, Ljubljana, Marija in Karlo Sagadin, Celje, Marija Pahor, Janko Rudolf, Ljubljana, Tončka in Rudolf Durjava, Ljubljana, Ivanka Šorli, Kranj, Nikolaj Košir, Zg. Gorje, Darinka Štrosar, Nova Gorica, Martin Lisar, Ljubljana, Italijanski partizani na seji sveta Vsestranskega združenja partizanov Italije v Livornu 27. 1. 1989, Zofija Šturm, Idrija.

Na podlagi pravilnika in kriterijev Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije o podeljevanju plaketa ZZB NOV Jugoslavije, ki se podeljujejo ob dnevu borca, žirija predsedstva Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za plakete ZZB NOVJ objavlja

RAZPIS

PLAKET ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV JUGOSLAVIJE ZA LETO 1989

Plakete ZZB NOV Jugoslavije se podeljujejo zaslužnim posameznikom, družbenopolitičnim organizacijam, družbenim organizacijam, društvom, šolam, kulturnim ustanovam, organizacijam združenega dela in drugim samoupravnim organizacijam in skupnostim za njihov izje-

men prispevek pri ohranjanju in razvijanju tradicij NOB in socialistične revolucije, pri graditvi socialistične samoupravne družbe in pri delu in razvoju ter uresničevanju ciljev organizacije ZZB NOV.

Kandidate za dodelitev plakete predlagajo organizacije ZZB NOV in druge družbenopolitične organizacije. Predloge lahko oblikujejo tudi organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije in skupnosti, vendar so le-te dolžne k predlogu priložiti mnenje občinskega odbora ZZB NOV za območja, s katerega je predlagani.

Predloge z obrazložitvijo naj predlagatelji pošljejo najkasneje do 17. marca 1989 na naslov: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Žirija za plakete ZZB NOVJ, Vrtača 11, 61000 Ljubljana.

Žirija predsedstva RO ZZB NOVJ za plakete ZZB NOVJ

Slovenske ženske za bolnišnico Franjo

Slovenske ženske, organizacije, delovni kolektivi, pridružimo se vseslovenski solidarnosti akciji za rešitev partizanske bolnišnice Franje! Franjo je pred kratkim hudo poškodoval zemeljski plaz. Zato vas pozivamo, da sredstva, ki jih običajno namenjate za obeleževanje 8. marca – mednarodnega dneva žena, letos namenite za obnovo tega enkratnega naravnega,

kulturnega in zgodovinskega spomenika, ki je z likom dr. Franje Bidovec hkrati tudi spomin na pogum in požrtvovalnost slovenskih žensk med NOB.

Sredstva nakazujte na račun št.: 52020-743-1146, Mestni muzej Idrija, z oznako »Za bolnišnico Franjo« Svet za vprašanja žensk pri Predsedstvu RK SZDL Slovenije

TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV • TV

ČETRTEK, 23. 2.

LJUBLJANA I

10.00–14.25 in 16.05–23.40 TELETEKST
RTV LJUBLJANA
10.15 VIDEO STRANI
10.25 KAJ JE FILM, 14. oddaja: IGRANI FILM in
in PODOBE IZ SANI, kratki film
11.25 POKLICNO USMERJANJE: RIBIČ
11.50 SAFARI V MESTU: Zračni napadi in Metuljini grmi
12.15 RAČUNALNIŠTVO IN ROBOTIKA
12.20 PO SLEDEH NAPREDKA
12.55 Lahti: SP V KLASIČNIH SMUČARSKIH DISCIPLINAH – 4x5 km (Ž), prenos
16.30 TV DNEVNİK 1
16.45 ŠOLSKA TV
17.40 PO SLEDEH NAPREDKA
18.15 SPORED ZA OTROKE IN MLADISE IZ TV KLOBUKA, kviz
19.05 RISANKA
19.15 TV OKNO
19.20 DOBRO JE VEDETI
19.30 TV DNEVNİK 2
19.55 VREME
20.05 TEDNIK
21.00 L. Mc. Murtry: UMOR MARY PHAGAN, ameriška nadaljevanka
21.50 TV DNEVNİK 3
22.00 RETROSPEKTIVA JUGOSLOVANSKEGA FILMA: 30 LET NAGRADE JELEN PADEČ ITALIJE
23.30 VIDEO STRANI

LJUBLJANA II

17.00 SATELITSKI PROGRAMI – POSKUSNI PRENOSI
18.00 GEOGRAJSKI TV PROGRAM
19.00 CAS, KI ŽIVI: Liberator Stricker
19.30 TV DNEVNİK
20.05 MALI KONCERT – HINKO HAKO, TOMAŽ SEVER – FANTAZIJA ZA VIOLONČELO IN KLAVIR
20.15 PRISLUHNI MO TIŠINI
20.55 OČI KRITIKE
21.25 ZABAVNOGLASBENA ODDAJA TV BEOGRAD
22.10 SATELITSKI PROGRAMI – POSKUSNI PRENOSI

Petek, 24. 2.

LJUBLJANA I

9.50–15.10 in 16.05–23.40 TELETEKST
RTV LJUBLJANA
10.05 VIDEO STRANI
10.15 KAJ JE FILM, 15. oddaja: ANIMIRANI FILM in
in KRAS '88, kratki film
11.10 TEDNIK
12.00 L. Mc. Murtry: UMOR MARY PHAGAN, ameriška nadaljevanka
12.55 Lahti: SP V KLASIČNIH SMUČARSKIH DISCIPLINAH – 4x10 KM (M), prenos
16.30 TV DNEVNİK 1
16.45 TV MOZAIK
17.35 KOTALKARSKA PRAVLJICA, glasbena oddaja
18.15 V. Pečjak: DREJČEK IN TRIJE MARŠOVČKI, lutkovna igrice
18.35 SAFARI, češkoslovaška nadalj.
19.05 RISANKA
19.12 TV OKNO
19.17 NAŠE AKCIJE
19.30 TV DNEVNİK 2
19.55 VREME
20.05 NAŠ EDINI SVET: Mesto v pesku, angleška dokumentarna serija
20.40 DETEKTIVA IZ MIAMIJA, ameriška nanizanka
21.30 MINI SHOW MAGNIFICO, oddaja TV Skopje
21.50 TV DNEVNİK 3
22.00 PROSTRANA DEŽELA, nemški film
23.30 VIDEO STRANI

LJUBLJANA II

17.15 DOMAČI ANSAMBLI: SLOVENSKE MUZIKANTKE, ponovitev
17.45 ŠPORTNI DOGODEK
20.00 FESTIVAL TRI SRCA RADENCI, prenos
21.00 IZ KONCERTNIH DVORAN: MONSERRAT CABALLE V DUBROVNIKU
22.25 SKUPŠČINSKA KRONIKA, oddaja TV Beograd

22.45 EN AVTOR, EN FILM: N. Majdak: DURDIJUL, oddaja TV Beograd
23.05 SATELITSKI PROGRAMI – poskusni prenos

SOBOTA, 25. 2.

LJUBLJANA I

8.00 – 0.30 TELETEKST RTV LJUBLJANA
8.15 VIDEO STRANI
8.25 RADOVEDNI TAČEK: Robot
8.40 LONČEK, KUHAJ: Dušana jabolka
8.45 Pengov-Simončič: ZLATA RIBICA, 2. del lutkovne igrice
9.10 POLETI PESEM, nanizanka TV Skopje
9.40 VPRAŠANJA IZ TV KLOBUKA, kviz
10.40 NAŠA PESEM, 12. oddaja, ponovitev
11.10 IZBOR TEDESKESKE PROGRAM-SKE TVORNOSTI
12.05 VIDEO GODBA, ponovitev
12.55 Lahti: SKOKI, MALA SKAKALNICA, prenos
15.45 SP V KLASIČNIH SMUČARSKIH DISCIPLINAH – 30 km (Ž), posnetek iz Lahtija
16.30 TV DNEVNİK 1
16.45 ZBIS: Na kaj bi zaigrali
17.00 Zagreb: DP V KOŠARKI – Cibona i Partizan, prenos
18.30 ZDAJ PA PO SLOVENSKO, izobraževalna oddaja
18.50 RISANKA
19.20 TV OKNO
19.30 TV DNEVNİK 2
19.55 VREME
19.59 UTRIP
20.20 ŽREBANJE 3 x 3
20.30 S. Conran: ČIPKE, ameriška nadaljevanka
21.15 EX LIBRIS: PRIMORSKO VINOGRADNIŠTVO IN VINARSTVO
22.20 TV DNEVNİK 3
22.30 POD DROBNOGLEDOM
22.45 ENAJSTA ŽRTEV, ameriški film
0.20 VIDEO STRANI

LJUBLJANA II

16.00 SATELITSKI PROGRAMI – POSKUSNI PRENOSI
17.20 MODRA BARVA SNEGA, predstava za otroke TV Beograd
18.00 KAKO BITI SKUPAJ, oddaja TV Sarajevo
18.30 Beograd: DP V VATERPOLU i Partizan: Mladost, prenos
19.30 TV DNEVNİK
20.00 ARS AETERNA: MOZAIKI IN FRESKE RIMSKEGA CESARSTVA
20.30 SATELITSKI PROGRAMI – POSKUSNI PRENOSI
SAN REMO '89

NEDELJA, 26. 2.

LJUBLJANA I

9.05–23.20 TELETEKST RTV LJUBLJANA
9.20 VIDEO STRANI
9.30 ŽIV ZA V
10.20 SAFARI, češkoslovaška nadalj.
10.50 S. Conran: ČIPKE, ameriška nadaljevanka
11.30 VIDEO MEH
12.00 LJUDEJE IN ZEMLJA
12.40 UMOR V ORIENT EXPRESSU, ameriški film
14.40 SP V KLASIČNIH SMUČARSKIH DISCIPLINAH – 50 KM (M), posnetek iz Lahtija
15.45 PRISLUHNI MO TIŠINI, ponovitev
16.30 TV DNEVNİK 1
16.45 RIO CONCHOS, ameriški film
18.30 GLASBA ZA CIBIBANE: Naša četica koraka
18.45 RISANKA
19.00 TV MERNIK
19.15 TV OKNO
19.30 TV DNEVNİK 2
19.55 VREME
19.59 ZRCALO TEDNA
20.20 S. Kovacović: PORTRIT ILIJE PEVCA, nadaljevanka tv Beograd
21.25 SMUČAJMO VSI
21.40 ZDRAVO
23.10 VIDEO STRANI

LJUBLJANA II

10.00 DANES ZA JUTRI, oddaja za JLA
13.00 ŠPORTNO POPOLDNE
19.30 TV DNEVNİK
20.05 COUSTEAUJEVO PONOVNO ODKRIVANJE SVETA: RT HORN – VODE VETROV, angleška poljudnoznanstvena serija
20.55 ARS POETICA, video
21.25 ŠPORTNI PREGLED
22.15 SATELITSKI PROGRAMI – poskusni prenos

PONEDELJEK, 27. 2.

LJUBLJANA I

8.45 – 13.20 in 16.05–23.10 TELETEKST RTV LJUBLJANA
9.00 VIDEO STRANI
9.10 KAJ JE FILM, 16. oddaja: UVOD V FILMSKE STILE in
in ZMAGA, kratki film
10.10 UTRIP
10.25 ZRCALO TEDNA
10.40 TV MERNIK
10.55 OČI KRITIKE
11.25 KO SE BLIŽA KONEC, ameriški film
16.30 TV DNEVNİK 1
16.45 UTRIP
17.00 ZRCALO TEDNA
17.15 TV MERNIK
17.30 OČI KRITIKE
18.00 SMUČAJMO VSI, ponovitev
18.20 RADOVEDNI TAČEK: Cesta
18.35 POLETI PESEM, nanizanka TV Skopje
19.05 RISANKA
19.15 TV OKNO
19.30 TV DNEVNİK 2
19.55 VREME
20.05 M. Zalica: RIMSKI DAN, drama TV Sarajevo
21.20 OSMI DAN
22.00 TV DNEVNİK 3
22.10 ANTOLOGIA SLOVENSKE VIOLINSKE GLASBE, 2. del
23.00 VIDEO STRANI

LJUBLJANA II

16.30 SATELITSKI PROGRAMI – POSKUSNI PRENOSI
17.45 PO BREZKONČNOSTI SVETA: Afrika, izobraževalna oddaja TV Zagreb
18.15 SVET ŠPORTA
19.30 TV DNEVNİK 2
20.05 PO SLEDEH NAPREDKA
20.35 UMETNIŠKI VEČER:
20.35 POVEČAVA, oddaja o filmu
21.35 MALTEŠKI SOKOL, ameriški film

TOREK, 28. 2.

LJUBLJANA I

9.45–11.10 in 16.05–23.25 TELETEKST RTV LJUBLJANA
10.00 VIDEO STRANI
10.10 RAČUNALNIŠTVO IN ROBOTIKA
10.30 VOJNA ZVEZD
16.30 TV DNEVNİK 1
16.45 TV MOZAIK: ŠOLSKA TV, ponovitev
17.40 RISANKA
17.55 LONČEK, KUHAJ: Zdrobovi ocvrtki
18.00 EX LIBRIS: PRIMORSKO VINOGRADNIŠTVO IN VINARSTVO
19.05 RISANKA
19.15 TV OKNO
19.20 DOBRO JE VEDETI
19.30 TV DNEVNİK 2
19.55 VREME
20.05 N. Badalucco: CE NEKOČ POTRKAŠ NA MOJA VRATA, italijanska nadaljevanka
21.15 OMIZJE
23.15 VIDEO STRANI

LJUBLJANA II

OPOMBA 17.45–20.15 HOKEJ – 5. tekma končnice
15.00 Leskovic: SUPERLIGA V NAMIZNEM TENISU Jugoslavija: ZRN, prenos
17.00 SATELITSKI PROGRAMI – POSKUSNI PRENOSI
18.45 ROPOT, ponovitev
19.30 DNEVNİK
20.05 NEODVISNA GODBA PO ANGLEŠKO: CHAS PEATE
20.40 ŽREBANJE LOTA
20.45 PORTRIT: Vsak človek se rodi svoboden
21.25 ZABAVNI TOREK

SREDA, 1. 3.

LJUBLJANA I

9.45 – 11.45 in 16.05–23.40 TELETEKST RTV LJUBLJANA
10.00 VIDEO STRANI
10.10 OSMI DAN
10.50 PORTRIT: VSAK ČLOVEK SE RODI SVOBODEN
16.30 TV DNEVNİK 1
16.45 OSMI DAN
17.25 PORTRIT
18.15 ZBIS: Kapa nevidnica
18.35 A. Brvar-I. Pečiček: DOMAČANA LOGA ZA UCITELJA A. K.
18.55 LOLEK IN BOLEK: Letenje z zmajem
19.05 RISANKA
19.15 TV OKNO
19.20 DOBRO JE VEDETI
19.30 TV DNEVNİK 2
19.55 VREME
20.05 FILM TEDNA: BOTER II., ameriški film
23.20 TV DNEVNİK 3
23.30 VIDEO STRANI

LJUBLJANA II

OPOMBA: Eldhoven: NOGOMET – EVROPSKI POKALI – PSV – REAL, prenos
17.00 SATELITSKI PROGRAMI – POSKUSNI PRENOSI
18.30 REGIONALNI PROGRAMI TV LJUBLJANA – STUDIO MARIBOR
19.00 VINO IN VINSKA TRTA, izobraževalna oddaja
19.30 TV DNEVNİK
20.05 F. M. Dostojevski-D. Jovanović: BE-SI, posnetek predstave Mladinskega gledališča Ljubljana
22.25 SVET POROČA

List slovenskih borcev

Ustanovitelj: RO ZZB NOV Slovenije
Izdajateljica: Založba Borec
Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Miklošičeva 28/I, tel. 327-780
Delavci v uredništvu: Zvone Kržišnik (glavni urednik), Viktor Konjar (odgovorni urednik), Živa Drole, Bojana Zokaj-Jesih, Bojan Kuntarič, Milenko Strašek (novinarji – uredniki rubrik), Miranda Mrčala (lektorica-redaktorica), Drago Setničar (tehnični urednik-oblikovalec), Mara Okorn (tajnica uredništva), Igor Mirtič (organizator propagandnih dejavnosti).
Predsednica časopisnega sveta: Mira Svetina.
Žiro račun: 50101-603-45772.
Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.